

KISSA KEHYKSISSÄ

Kissan yhteiskunnallinen asema ja sen parantaminen kehysanalyttisesti tarkasteltuna

Pro gradu -tutkielma

Oulun yliopisto

Kulttuuriantropologia

Kevät 2019

Anna-Maria Maimanen

Sisällysluettelo

1 Johdanto	2
1.1 Tutkimustavoite	2
1.2 Aiempi tutkimus.....	3
1.3 Tutkijan positio ja eettiset pohdinnat.....	4
2 Ihmisen ja eläimen suhteen tutkimus	6
2.1 Kulttuuriantropologia eläintutkimuksen kentässä	6
2.2 Kehysanalyysi	9
2.3 Menetelmät, aineisto ja tutkimusprosessi.....	11
3 Kissa historiassa ja eläinsuojelussa	17
3.1 Kissan tie Suomeen.....	17
3.2 Eläinsuojelulainsäädännön kehittyminen	18
3.3 Kissan ja lainsäädännön suhde	19
4 Kissan merkitykset kehyksittäin	22
4.1 Historiallinen kehys	22
4.1.1 Hyötynäkökulma.....	22
4.1.2 Kissan lajityypillisten piirteiden korostaminen	26
4.2 Taloudellisen arvon kehys	31
4.2.1 Rahallisen arvon näkökulma.....	31
4.2.2 Kuluttamisen näkökulma	35
4.3 Luonnonsuojelun kehys	38
5 Keinot kissan aseman parantamiseen	46
5.1 Valistus ja tiedon lisääminen	46
5.2 Ihmisten asennemuutos.....	50
5.3 Laki ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen.....	53
6 Yhteenveto	59
Lähteet	62
Tutkimusaineisto.....	62
Haastattelut.....	62
Painamattomat lähteet	62
Painetut lähteet	66
Liitteet	73

1 Johdanto

Pro gradu -tutkielmani käsittelee kissan yhteiskunnallista asemaa nykypäivän Suomessa. Opinnäytteen aiheen valitseminen on yhdistelmä henkilökohtaisia ja tutkimuksellisia mielenkiinnonkohteita, koska minulle siinä yhdistyvät ihmisten ja eläinten välisen suhteen tutkiminen sekä yhteiskunnallinen ja kriittinen teoria.

Aiheen valikoitumisen voi lopulta sanoa syntyneen muutaman eri tekijän yhdistelmänä syksyn 2017 aikana. Olin tuolloin opiskelijavaihdossa Ruotsissa ja tein vapaaehtoistöitä paikallisessa löytökissatalossa. Olen koko ikäni ollut eläinten ystävä, joten vaihdossa ollessanikin lähdin vapaaehtoistöihin alun alkaen vain lieventääkseni kissaikäväni. Ensikosketus löytökissoihin minulla on tullut kuitenkin jo nuoruusvuosieni aikana, kun hevosharrastus vei minut tallille, joka toimi myös löytöeläinten talteenottopaikkana. Yli 15 vuotta sitten alkanut pohdinta siitä, miksi kissat ovat löytöeläintalojen yleisimmät kodinetsijät ja mistä ongelman juuret juontavat, päätyi lopulta myös inspiroimaan tutkimusongelmani hahmottumista. Ruotsalaisen kissatalon arki herätti akateemisen mielenkiintoni kissojen aseman tutkimiseen ja vieraillessani kriittisen eläintutkimuksen konferenssissa (ks. The 5th European Conference for Critical Animal Studies 2017) eläinsuojeluun liittyvän tutkielman tekeminen sai ainoastaan lisää inspiraatiota.

1.1 Tutkimustavoite

Tutkielmani tavoitteena on tutkia, millaisia käsityksiä kissaan liitetään yhteiskunnallisella tasolla. Tämän vuoksi olen rajannut tutkielmani koskemaan yhteiskunnallisia tahoja, joilla ajattelen olevan näkemyksiä kissan asemaan liittyen. Nämä ovat eläinsuojelu-, viranomais- ja luonnonsuojelutahot. Lähestyn tutkimusongelmaani ihmistieteellisen eläintutkimuksen näkökulmasta ja hyödynnän analyysissä metodologisena apuvälineenä Goffmanin (1974) kehysanalyysia. Minulla on kaksi tutkimuskysymystä:

1. Millaisia kissan yhteiskunnallista asemaa selittäviä selitystapoja aineistosta on tulkittavissa?
2. Miten kissan asemaa voitaisiin parantaa?

Ensimmäinen tutkimuskysymys on teoreettisena menetelmällinen, jossa kehysanalyysin avulla hahmotan aineistostani löytyviä kissan asemaan liittyviä ja sitä selittäviä selitystapoja, eli kehyksiä. Nämä kehykset ovat eräänlaisia ajatusmalleja tai selitystapoja, joiden avulla kissan asemaa yhteiskunnassamme ymmärretään sellaisena kuin se on. Toinen tutkimuskysymys taas on

soveltavampi ja sen avulla on tarkoitus tuottaa konkreettisia parannusehdotuksia, miten kissan asemaa voitaisiin saada paremmaksi.

Tutkielmani aineiston olen kerännyt 10 yksilöhaastattelun avulla. Haastatteleman tahot jaottelen eläinsuojelutahoon, viranomaistahoon ja luonnonsuojelutahoon. Löytökissa-aktiivit edustavat eläinsuojelun tahoa ja haastatteleman henkilöt toimivat vapaaehtoisina löytökissojen parissa. Viranomaistahon edustajina haastattelin eläinlääkäreitä, jotka toisin sanoen ammattinsa puolesta ovat eläinsuojelusta vastaavia viranomaisia Suomessa. Luonnonsuojelutahon toimijat ovat vapaaehtoisesti luonnonsuojelujärjestöjen toiminnassa mukana olevia yksityishenkilöitä. Haastateltavien rajaaminen näihin kolmeen tahoon on sekä käytännöllinen että toimiva ratkaisu, koska rajausta takaa monipuolisen ja silti hallittavassa olevan aineiston.

1.2 Aiempi tutkimus

Ihmisen ja eläimen vuorovaikutussuhteeseen liittyvä tutkimus, eli ihmistieteellinen eläintutkimus, on eläinten ja ihmisten välisen suhteen tutkimista, muun muassa kirjallisuudessa, filosofiassa, uskonnossa tai politiikassa, eli toisin sanoen tutkimus on hyvin monenlaista ja monitieteistä (DeMello 2012: 6–7). Koska ala on monitieteinen, se tunnetaan monilla nimillä. Englanniksi tutkimusalan yleisin nimitys on *human-animal studies*, mutta se tunnetaan hiukan tutkimuksen painopisteestä riippuen myös nimityksillä *animal studies* tai *anthrozoology* (Leinonen 2013: 27). Ala tunnetaan suomalaisessa tutkimuskentässä termillä humanistinen ja yhteiskuntatieteellinen eläintutkimus, jota muun muassa Leinonen (2013) väitöskirjassaan käyttää. Omassa tutkielmassani viittaan tutkimusalaan hiukan lyhyemmällä termillä, ihmistieteellinen eläintutkimus, kuten esimerkiksi Kainulainen (2009: 17).

Kulttuuriantropologian kentällä tutkimus voi kohdistua esimerkiksi siihen, millaisia kulttuurisia malleja eläimistä ajatellaan (ks. Leinonen 2013, Ahto-Hakonen 2016) ja minkälaisia kulttuurisia eroja lemmikkieläinten pitämisessä on (ks. Gray & Young 2011). Suomalaisten kissoihin liittämiä käsityksiä tarkasteleva tutkielmani näin ollen sijoittuu tyypillisen kulttuuriantropologisen eläintutkimuksen piiriin. Tarvetta tällaiselle tutkimuksella kuitenkin on, sillä erityisesti kissoihin liittyvää antropologista tutkimusta on etsinnöistäni huolimatta tullut tietooni vain vähän. Suomessa on tehty sosiologian piirissä opinnäytteitä, muun muassa eläkeläisten ja kissojen välisestä suhteesta (Saarinen 2015) sekä kissan merkityksestä vanhustyössä terapiaeläimen roolissa (Saranpää 2011). Ulkomailta kissoihin liittyvää etnografista tutkimusta on tehty jonkin verran, kuuluisimpana esimerkkinä löytökissojen yhteisöllisyydestä löytökissakodissa tehty tutkimus (Alger & Alger 2003).

Goffmanin (1974) kehysanalyysin soveltaminen on yleistä sosiologiassa ja mediatutkimuksessa (ks. esim. Peräkylä 1990; Väliverronen 1996 & Harju 2019). Kehysanalyysin käyttäminen kulttuuriantropologisessa opinnäytetyössä ei ole uutta, mutta sen ei voi sanoa olevan kaikkein yleisintä. Lauhavan (2013) ympäristökiistoihin liittyvä ja Viitalan (2017) kehitysyhteistyötä ja kummilapsitoimintaa kartoittava pro gradu -tutkielma ovat esimerkkejä, miten goffmanilaista kehysanalyysiä on sovellettu 2010-luvun antropologisissa opinnäytteissä.

Eläinten yhteiskunnallista asemaa ja esimerkiksi eläinsuojeluun liittyvää tutkimusta tehdään niin Suomessa kuin ulkomailla. Mainitakseni yhden tuoreimmista suomalaisista tutkimuksista nostan esille Tarja Koskelan (2017) väitöskirjan, mikä käsittelee optimaalista eläinsuojelua rikosprosesseissa. Eläinten yhteiskunnallista asemaa ja sen mahdollista muuttamista ovat tutkineet varsin inspiroivasti Donaldson ja Kymlicka (2011), jotka ottavat teoksessaan kantaa eläinten poliittiseen toimijuuteen. Samaan tapaan filosofian saralla Eva Meijer (2017) on väitöskirjassaan tutkinut eläinten ja ihmisten poliittisuutta ja siihen liittyviä rajanvetoja. Opinnäytetöitä ihmisten ja eläinten yhteiskunnallisesta suhteesta on myös tehty Suomessa (ks. Anttonen 2010). Eläinten yhteiskunnallisesta asemasta ollaan toisin sanoen kiinnostuneita eri tieteenaloilla yhä enenevässä määrin ja aihe herättää keskustelua. Tutkielmassani kissoihin liitettyjen käsitysten esille nostaminen toimii omana tapanani ottaa osaa yhteiskunnallisesti tärkeään keskusteluun, miten ajattelemme nelijalkaisista ystävistämme. Tavoitteenani on nostaa kissa kirjaimellisesti pöydälle.

1.3 Tutkijan positio ja eettiset pohdinnat

Antropologisessa tutkimuksessa, kuten muissakin ihmistieteellisissä tutkimusaloissa, tutkijan position tarkastelun ajatellaan olevan tärkeä osa hyvän tutkimuksenteon etiikkaa. Tähän liitetään objektiivisen tiedon tuottamisen kyseenalaistaminen ja refleksiivisyyden vaatimus, jolla tarkoitetaan tutkimukseen vaikuttavien asioiden pohtimista ja huomioonottamista. (Högbacka & Aaltonen 2015: 9–14.) Nykypäivän antropologisessa tutkimuksessa refleksiivisyys ja siihen liittyvä tutkijan roolin ja myös vallan huomioonottaminen ja pohtiminen ovat olennainen osa tutkimusta (Lindh 2015: 38–39). Tutkittavan aiheen ollessa itselleni henkilökohtaisestikin tärkeä aihe on hyvä, että tunnustan ja tunnistan oman tutkijan positioni muodostaman vinouman, mihin liittyy henkilökohtainen taustani kissojen parissa.

Kriittinen eläintutkimus on ihmistieteellisen eläintutkimuksen alahaara, joku voisi sanoa radikaalimpi suuntaus, jossa tutkimusta värittävät aktivismi sekä poliittisesti ja suorasti eläinoikeuskeskusteluun kantaa ottaminen (Hamilton & Taylor 2017: 180). En ole tässä mielessä poikkeus ja haluankin alleviivata, että tutkielmani on siinä mielessä värittynyt, että tutkimustavoitettani ajaa eteenpäin

halu kyseenalaistaa ja tarkastella kriittisesti ihmisen ja eläinten välistä suhdetta. Se, että olisin välittämättä esimerkiksi omasta henkilöhistoriastani eläinten parissa ja väittäisin, että tutkimukseni taustalla on ainoastaan mielenkiinto tutkia kissan asemaa Suomessa, ei anna mielestäni oikeaa kuvaa eikä itse asiassa tarpeeksi painoarvoa työni tärkeydelle. Näen tutkielmallani olevan potentiaalia nostaa esille yhteiskunnassamme vallitsevia näkemyksiä kissoihin liittyen ja samalla kyseenalaistaa niitä. Tiedostamalla ja kirjoittamalla auki tutkielmani taustalla olevista näkemyksistäni ja tavoitteistani korostan samalla sitä, että jaan kriittiselle eläintutkimukselle tyypillisen näkökulman, jossa tutkimuksen ei ajatella koskaan olevan täysin objektiivista ja neutraalia (Drew & Taylor 2014: 159).

Ihmistieteellisen eläintutkimuksen piirissä yksi keskeinen eettinen valinta voidaan ajatella olevan jo se, miten tutkija valitsee kirjoittaa eläimistä. Taustalla on näkemys siitä, miten ihminen jäsentää tietoaan ja todellisuuttaan kielellisesti ja usein eläinkäsityksemme nojaa ihmislähtöisiin tapoihin (Aaltola & Keto 2015: 10). Koska ihmistieteelliselle eläintutkimukselle on tyypillistä kritisoida ihmisen ja eläimen kahtiajakoa, englanninkielisessä tutkimuksessa eläimiin viitataan usein termillä *non-human-animal* (DeMello 2012: 15). Tässä tutkielmassani seuraan kuitenkin Leinosen (2013: 24) esimerkkiä ja käytän luettavuuden ja selkeyden takaamiseksi suomenkielisessä tutkimuksessa ja puheessa vakiintuneita käsitteitä ihminen ja eläin, enkä käännä eläintä joksikin muuksi, kuten esimerkiksi toislaajiseksi eläimeksi. Huolimatta tästä kielellisestä erottelusta käytän termiä eläin kirjoittaessani muista eläimistä, käsitän ihmisen myös eläimeksi (ks. esim. Kupsala & Tuomivaara 2004: 310; Leinonen 2013: 24). Suomen kielioppiin nojaten käytän eläimiin viitattaessa kirjakielissä oikeana katsottua persoonapronominia se eikä hän. Otan vastuun näistä kirjoitusteknisistä valinnoistani senkin uhalla, että tiedostan sanavalintojen järjestävän ja ylläpitävän käsityksiämme maailmasta (ks. Häkkinen 2002: 49). Ajattelen tutkielmani kokonaisuudessaan tuovan kuitenkin vahvasti esiin ihmiskeskeisyyden kritisoimisen ja näin ollen koen kokonaisuuden ratkaisevan tässä eettisessä ongelmassa.

Tutkielman teon aikana olen pohtinut omaa asemaani suhteessa ihmisiin, joita olen saanut haastatella. Haastateltavieni kanssa pyrin aina toimimaan mahdollisimman avoimesti sekä luottamuksellisesti ja korostin olevani kiinnostunut kuulemaan juuri heidän näkemyksistään. Kerroin myös aina omista tutkimusaiheen valintaan liittyneistä motiiveistani, koska ajattelen tällaisen vastavuoroisuuden olevan tärkeä osa luottamuksellista vuorovaikutustilannetta, mikä haastattelukin on. On kuitenkin vaikea sanoa tarkasti, miten paljon asemani ja näkökulmani vaikuttivat lopulta siihen, mitä haastatteluissa otettiin puheeksi. Koen, että haastattelut sujuivat kuitenkin kaikkien tahojen kanssa onnistuneesti, sillä esimerkiksi negatiivisten aiheiden puheeksi ottamista ei vältelty.

2 Ihmisen ja eläimen suhteen tutkimus

2.1 Kulttuuriantropologia eläintutkimuksen kentässä

Tutkielmani yhteiskunnallinen painotus saa tukea teoreettisesta viitekehyksestäni. Yhdistän ihmisten ja eläinten suhteen tutkimisen teorioita kapitalismia kritisoivien teorioiden kanssa. Yhteiskunnallisesta painotuksesta ja monialaisesta teoriataustasta huolimatta tutkielmani on ensisijaisesti kulttuuriantropologian opinnäytetyö. Yhteiskunnallinen painotus ei ole millään tavalla irrallaan kulttuurisista kategorioista, sillä nojaan yleiseen antropologiseen näkemykseen kulttuurista ihmisten kehittämänä järjestelmänä, johon sisältyy tietyn yhteisön parissa opittuja, jaettuja ja kehittyneitä näkemyksiä maailmasta (ks. esim. Erickson & Murphy 2016: 220). Tämän näkemyksen valossa liitän yhteiskunnallisen ja poliittisen toiminnan, johon ajattelen eläimiin liitettyjen kategorisointien kuuluvan, olennaiseksi osaksi kulttuuria.

Työni teoreettinen tausta painottuu erityisesti tutkimusaiheen kautta ihmisten ja eläinten suhteen tutkimiseen. Antropologiassa on tutkittu ihmisten suhdetta eläimiin ja ihmisten käsityksiä eläimiin liittyen jo oppialan alkuaajoista lähtien (Leinonen 2013: 28). Kulttuuriantropologi Molly Mullin (2010: 147) nostaa esiin antropologian klassikkoihin lukeutuvat tutkimukset, Evans-Pritchardin (1940) nuerilaiseen kulttuuriin ja karjaan liittyvän tutkimuksen ja Geertzin (1973) balilaisen kukkotappelun esimerkkeinä siitä, miten ihmisten eläinsuhde on ollut mielenkiinnonkohteena antropologiassa. Tunnetut sosiaaliantropologit, kuten Claude Lévi-Strauss, Mary Douglas ja Edmund Leach ovat myös edesauttaneet tutkimuksillaan ihmisten eläinkäsityksen hahmottamista ja täten tuoneet esiin, miten eläinkäsitykset kertovat ennen kaikkea meistä ihmisistä ja ihmisyydestämme (Tester 1991: 31). Ihmistieteellisessä eläintutkimuksessa etenkin Lévi-Strauss (1963) on tullut kuuluisaksi huomiostaan, että eläimiä on hyvä ajatella. Tämä ymmärretään viittaavan siihen, että ihmiset tekevät usein huomioita omasta käytöksestään käyttämällä eläimiä vertailukohteena ja ajattelun apuna. (Mullin 2010: 147; Leinonen 2013: 33.)

Huolimatta siitä, antropologiassa on pitkään tutkittu eläimiä, sen pääpaino on usein ollut kuitenkin ihmiskulttuureissa eikä niinkään eläinten tutkimisessa. DeMellon mukaan kulttuuriantropologit ovat suhtautuneet eläimiin ihmisten sosiaalisten ja taloudellisten järjestelmien voimavaroina, vertaiskuvainnollisina sijaisina luonnolle ja julmuudelle, symboleina ja toteemeina sekä kulttuuristen ja henkilökohtaisten identiteettien peileinä. (DeMello 2012: 21.) Ihmistieteellisen eläintutkimuksen kentällä antropologisen eläintutkimuksen ihmiskeskeisyyttä onkin kritisoitu siitä, että eläimet ovat tulleet esiin antropologisissa kirjoituksissa usein vain ihmisille tärkeän symbolisen tai fyysisen arvostuksen vuoksi (Hamilton & Taylor 2017: 56). Ihmisten ja

eläinten välistä vuorovaikutusta tutkineet antropologit ovat usein kiinnittäneet huomion vain ihmisten tekemisiin, mikä tulee esiin jo antropologian sanan etymologiasta, joka viittaa ihmisten tutkimiseen (Hurn 2012: 1). Antropologia-termi tulee kreikan sanoista *anthropos* ja *logos*, jotka voidaan suomentaa tiedoksi ihmisistä (Eriksen 2004: 15.)

Antropologinen eläintutkimus on kuitenkin kehittynyt vuosikymmenten saatossa, eikä eläimiin enää suhtauduta antroposentrisesti, eli ihmiskeskeisesti pelkästään ihmisten tutkimisen välineinä (Noske 1997: 169; Mullin 2002: 388). Antropologinen ja etnografinen tutkimus on siis muuttunut ihmiskeskeisestä tutkimuksesta enemmän kohti eläimen toimijuuden huomioonottamista. On havaittavissa, että ihminen–eläin-suhteen parissa työskentelevät etnografit ovat alkaneet tiedostaa aihepiirin ympärillä olevia konflikteja ja ottaa kantaa aiheisiin, eli kyseessä on pelkän ihmiskulttuurien kuvailemisen sijaan myös kulttuurikriittisyyttä. (Mullin 2010: 148–149.) Nykypäivänä antropologian ajatellaan myös antavan hyvät lähtökohdat ihmistieteelliselle eläintutkimukselle holistisen, eli kokonaisvaltaisen, tutkimusotteensa ja monipuolisten tutkimusmenetelmiensä, kuten osallistuvan havainnoinnin, vuoksi (DeMello 2012: 22).

Tutkielmani näkökulman ymmärtämisessä on hyvä myös tiedostaa teoreettisen viitekehysten pohjalla oleva posthumanistinen sävy. Ihmistieteellinen eläintutkimus on kytköksissä posthumanistiseen teoriaan, jossa pyritään pois antroposentrisestä, eli ihmiskeskeisestä ajattelutavasta ja pyritään kohti sellaista maailmaa, jossa ollaan vapautettuja lajismien, englanniksi *speciesism*, tuottamasta epäoikeudenmukaisuudesta (Lummaa & Rojola 2014: 20–21). Termi, josta käytetään myös muotoa *spesismi* tai lajisorto toimii samaan tapaan kuin rasismi tai seksismi, eli ihminen syrjii toisia eläimiä pelkästään, esimerkiksi ulkonäköön perustuvien ennakkoluulojen perusteella (Vilkkä 1998: 69). Eläinten oikeuksista keskustellessa spesismi on keskeinen pohdinnan aihe ja kritiikin kohde (Noske 1997: xii; Kriittisen eläintutkimuksen verkosto 2019). Eläinkysymyksiin erikoistunut sosiologi Salla Tuomivaara (2015: 67) kirjoittaa, miten tämän kaiken ihminen–eläin-suhteen kriittisen tarkastelun seurauksena jälkihanumanistisessa ajattelussa ja teoriassa ihmistä ei ajatella ainoaksi eettisen toiminnan subjektiksi tai objektiksi eikä ihmisellä nähdä olevan oikeutta hyödyntää muuta luontoa perustelunaan pelkästään oma järki.

Ihmistieteellinen eläintutkimus on suhteellisen nuori tutkimussuuntaus ja sen voi katsoa kehittyneeksi samaan aikaan eläinoikeusliikkeen kanssa 1970-luvulta lähtien. Tutkimusalan historiallisia juuria voi siis verrata nais- ja sukupuolentutkimuksen synnyin kanssa, mikä sekin heräsi eloon naisten oikeuksia ajaneen feminismien nousun ja muun ihmisoikeusliikkeen kanssa. Molempien akateemisten tutkimussuuntausten, ihmistieteellisen eläintutkimuksen ja sukupuolentutkimuksen, lähtökohdat ovat siis olleet, ja ovat yhä, poliittisessa vaikuttamisessa. (DeMello 2012: 7.)

On olemassa myös ihmistieteellistä eläintutkimusta radikaalimpi alahaara, kriittinen eläintutkimus, *critical animal studies*, jossa tutkitaan kriittisesti erityisesti eläinten alistamista ja hyödyntämistä (DeMello 2012: 5). Paikannan tutkielmani teoreettisen painotuksen kriittisen eläintutkimuksen piiriin, koska tutkielmani tavoitteena on parantaa eläinten oloja, tässä tapauksessa erityisesti kissojen asemaa. Nojaan kriittisen eläintutkimuksen näkemykseen, jossa tutkimuksen tavoitteena on parantaa eläinten asemaa sekä nostaa esiin ja purkaa eläinten ja ihmisten välisen eronteon ja hierarkian, eli valtaajan, ongelmallisuutta (Kriittisen eläintutkimuksen verkosto 2019).

Kriittisen eläintutkimuksen teorioihin nojaaminen on omalta osaltaan selitys, miksi on mainitsemisen arvoista, että teoreettinen viitekehykseni nojautuu jossain määrin myös poliittisen antropologian teorioihin. Poliittisella antropologialla viitataan antropologian tutkimussuuntaukseen, jossa kiinnostuksen kohteena on yhteiskunnallisten valtasuhteiden tutkiminen antropologian näkökulmasta. Tämä eroaa perinteisestä politiikan tutkimuksesta siinä mielessä, että tavoitteena on haastaa vakiintuneita käsitteitä, joiden avulla ihmiset ymmärtävät politiikkaa. (Ahola 2018.) Omassa tutkielmassani politiikan tutkiminen näyttäytyy juuri Aholan kuvailemalla, antropologisella, tavalla, sillä kissan yhteiskunnallisen aseman tutkiminen sijoittuu perinteisen politiikkakäsityksen ulkopuolella. Poliitikantutkijat tiedostavat sen, että politiikkaa voidaan ymmärtää monella eri tavalla, niin vallankäyttönä, hallinnon tutkimisena, yhteisenä päätöksentekona, niukkojen varojen uudelleenjakamisena kuin manipuloimisen keinona (Heywood 2013: 2). Tutkielmassani ihmisen ja eläinten välisen valta-asetelmien kyseenalaistaminen erityisesti kissan yhteiskunnallisen asemaa ja siihen vaikuttavia tekijöitä kartoittamalla, laajentaa perinteistä politiikan käsitystä.

Poliittiseen ulottuvuuteen tuo oman lisänsä myös se, että yhdistän analyysissäni jälkimarxilaista kapitalismin kritiikkiin nojaavaa teoriaa. Poliittisessa mielessä jälkimarxilaisuudella ajatellaan tiivistettynä tarkoittavan länsimaista, Euroopassa Marxin teorioiden pohjalta kehittynyttä marxilaisuuden muotoa, jossa kritisoidaan kapitalismia johtavana talousjärjestelmänä (Heywood 2013: 42, 43, 64). Kapitalismin kritiikki ymmärretään usein liittyvän marxilaiseen antropologiaan, jossa nimensä mukaisesti sovelletaan myös Marxin teoretisoimia yhteiskuntaa, valtaa ja politiikkaa käsittelevien tutkimusaiheiden ympärillä (Lem & Leach 2002: 1). Marxilaisen antropologian kehittymisen alkuaikoina Marxin teoriat innoittivat antropologeja tutkimaan sosiaalisia prosesseja sosiaalisen rakenteen tutkimisen sijaan. Tämän myötä antropologit alkoivat hahmottaa, muun muassa kolonialismin käytänteiden historiallisia vaikutuksia ja kapitalismin vaikutuksia. (Layton 1997: 25–26.)

Omassa teoreettisessa viitekehyksessäni marxilaiset näkökulmat yhdistyvät kuitenkin marxilaista antropologian teoriasuuntaa selvemmin kriittisen eläintutkimuksen teoretisointien kanssa. Kriittisen eläintutkimuksen lähtökohtana on kritiikki kapitalistista ja ihmiskeskeistä järjestelmää kohtaan (Pedersen & Stanescu 2014: 267). Olen myös samaa mieltä Pedersenin ja

Stanescun (2014: 268) kanssa siitä, että kriittinen eläintutkimus voidaan lähtökohtaisesti määritellä antikapitalistiseksi tutkimusalaksi. Kapitalismia kritisoivien teorioiden innoittamana tulkitseen kapitalistiseen talousjärjestelmään nojaavan yhteiskuntamme kohtelevan eläimiä kuin hyödykkeitä, toimien näin ollen myös erityisen ihmiskeskeisesti ja aikaansaamalla kulutuskeskeisen elämäntavan ihannointia, (ks. esim. Sanbonmatsu 2011: 31, Pedersen & Stanescu 2014: 267; Drew & Taylor 2014: 159).

Huolimatta siitä, että antikapitalistinen, eläinten oikeuksia ajava ja yhteiskunnallisesti kantaaottava tutkielmani kuulostaa varsin monitieteiseltä, se on teoreettiselta painotukseltaan yhtenäinen kokonaisuus, koska hyödyntämäni teoriat tukevat toinen toisiaan. Poliittinen antropologia taas tukee argumenttiani ihmiskeskeisyydestä irtaantumisesta ja kissan aseman parantamisesta, koska teoreettiset käsitteet tekevät näkyväksi sen, mitä ei ole yleensä puettu vastaaviin sanamuotoihin tai koettu tarpeelliseksi tehdä näkyväksi alun alkaenkaan. Näitä teoreettisia käsityksiä ovat esimerkiksi valtasuhteiden pohtiminen ja luokittelujen kyseenalaistaminen, jotka ovat kriittisen eläintutkimuksen keskiössä (Kriittisen eläintutkimuksen verkosto 2019). Monialainen teoreettinen viitekehys tarjoaa oivallisen pohjan kriittiseen tulkintaan ja auttaa näkemään yhteiskunnassa vallitsevia normeja, ja haastamaan niitä. Seuraavassa alaluvussa esittelen tutkielmani tärkeän analyysityökalun, eli Goffmanin (1974) kehysanalyysin.

2.2 Kehysanalyysi

Keskeisimpänä teoreettismenetelmällisenä apuvälineeni hyödynnän Erving Goffmanin kehittämää kehysanalyysiä (Goffman 1974). Tämän kanadalaisen sosiologin kehittämän teorian keskiössä on tutkia, miten ihmiset ymmärtävät ja tulkitsevat, mitä jossain tietyssä tilanteessa on tapahtumassa ja mitä tällä tiedolla tehdään (Burns 1992: 9; Luhtakallio 2012: 12). Goffman muotoilee kehysanalyysin taustalla olevan kysymyksen olevan se, mitä ihmiset ollessaan vuorovaikutustilanteessa joutuvat kysymään itseltään. Tämä kysymys Goffmanin mukaan on niinkin yksinkertainen kuin ”Mitä täällä on tapahtumassa?” (Goffman 1974: 8.) Kehysanalyysissä on kyse Goffmanin termin kokemuksen järjestäytymisen (engl. *organization of experience*) tutkimisesta, eli toisin sanoen ihmisten toiminnan ymmärtämisestä ja vuorovaikutuksen tutkimisesta, ja sen tarkoituksena on erityisesti hahmottaa vuorovaikutuksen taustalla olevia ja toimivia kehyksiä (Goffman 1974: 11; Luhtakallio 2012: 12).

Kehyksillä Goffman tarkoittaa eräänlaisia selitysmalleja, joiden avulla ihmiset pyrkivät vastaamaan tuohon vuorovaikutustilannetta selventävään kysymykseen ”Mitä täällä on tapahtumassa?” (Goffman 1974: 10). Monialaista tutkimusta tehnyttä antropologi Gregory Batesonia pidetään ensimmäisenä,

joka käytti käsitettä ”kehys” ihmisten vuorovaikutusta ohjaavana mentaalisenä rakenteena Bateson 1955; (Harju 2019: 35). Goffman saikin Batesonilta inspiraation hyödyntää kehys-termiä (Peräkylä 1990: 155). Goffmanin (1974: 10) mukaan ihmisten ymmärrys siitä, mitä vuorovaikutustilanteessa tapahtuu, on seurausta siitä, minkälaisesta kehyksestä on kyse. Vuorovaikutustilanteet eivät kuitenkaan välttämättä ole yksiselitteisiä ja Goffman eritteleeikin kehysanalyysiteoriassaan monia erilaisia tapauksia, joissa kehykset muuttuvat tai niiden tulkitseminen ikään kuin epäonnistuu, eli vuorovaikutustilanteissa tapahtuu väärinkäsityksiä (Luhtakallio 2012: 12–13). Esimerkkinä tällaisesta voidaan ajatella saukkojen leikki, jossa saukot leikkivät olevansa tappelussa, mutta kyse on todellisesti leikistä eikä siis oikeasta tappelusta (Goffman 1974: 40–41). Puroila taas käyttää esimerkkinä huudahdusta ”Tuli on irti, kutsukaa palokunta!”, joka voidaan tulkita erilaisten kehysten avulla ja näin ollen yksilöt voivat toimia eri tavalla. Kehyksellä tarkoitetaan sitä, että edellä mainittu huudahdus voidaan ajatella esimerkiksi vaaratilanteena, näytelmänä tai leikkinä, ja riippuu käytetystä kehyksestä, minkälaisen merkityksen tapahtuma osallistujilleen tuottaa. (Puroila 2002: 44.)

Alasuutarin (2012: 181) mukaan Goffman tarkoittaa kehys-käsitteellä sääntöjoukkoa, joka konstituoii toimintoja, niin että ne tulevat määritellyiksi tietyn lajin toiminnoiksi. Peräkylä (1990: 155) kirjoittaa Anthony Giddensin kommentoineen Goffmanin kehysteoriaa vastaavanlaisesti, lähtien kognitiivisesta käsityksestä ajatella kehykset sääntöinä. Kehyksiin voi toisin sanoen suhtautua hyvinkin monella eri tavalla. Kehys-termi mielestäni kuvaa vuorovaikutustilanteiden, näkemyksien ja ajatusten taustalla leijuvaa, toisinaan piilottelevaa ja välillä ilmiselvästi havaittavissa olevaa ilmapiiriä ja tunnetta. Nojaan myös jossain määrin Väliverroksen (1996: 107) maalaamaan kuvaan kehyksistä, kun hän kuvailee niiden antavan mielen ja merkityksen asioille, tilanteille ja toiminnalle.

Goffman oli kiinnostunut erityisesti arkielämän ja vuorovaikutuksen teoretisoinneista ja suunnitteli kehysanalyysin yksilöiden, eli niin sanotun mikrotason, vuorovaikutustilanteiden analyysitavaksi (Puroila 2002: 31, 144). Siitä huolimatta kehysanalyysia on sovellettu monipuolisesti sekä eri aloilla että koskien laajoja aihealueita, joissa vuorovaikutustilanteiden tutkiminen ei ole ensisijaisessa asemassa. Kehys-käsite antaa mahdollisuuden ymmärtää ihmisen toiminnan ja tietoisuuden välistä suhdetta elämäänsä kulttuuriin (Väliverronen 1996: 107). Juuri tästä syystä kehysanalyysi onkin mielestäni toimiva teoreettisena menetelmällinen työkalu tarkastelemaan monia asioita.

Mediatutkimuksen ja journalismin tutkimuksen alalla kehyksellä viitataan muun muassa siihen, kuinka toimittajat kehystävät, eli organisoivat informaatiota tiettyjä kehyksiä käyttämällä tai viestinnässä valitaan viitekehys, jonka avulla asia saadaan näyttämään tietoisesti tai joskus tiedostamatta tietyn laiseksi (Karvonen 2000: 78). Kehysanalyysia voi selventää ja avata enemmän, kun sitä vertaa johonkin toiseen vastaavanlaisesti käytettyyn teoriaan. Manningin (1992: 119) mukaan kehysanalyysi ja antropologinen, Clifford

Geertzin kehittämä teoria kulttuurin tiheästä kuvauksesta, jossa pyritään ymmärtämään kulttuurisia konventioita mahdollisimman syvällisesti, muistuttavat toisiaan. Toinen vertailukelpoinen käsite, johon kehystä verrataan, on skeema (Harju: 2019: 40). Kognitiotieteen saralla skeemalla viitataan tietorakenteeseen, johon nojaamalla tilanteita tulkitaan, vähän samaan tapaan kuin kehystenkin voidaan ajatella toimivan (Karvonen 2000: 81; Harju 2019: 38). Näin ollen myös kognitiivisen antropologian tutkimuksessa käytetty teoria kulttuurisista malleista on myös vertailukelpoinen kehysanalyysin kanssa (ks. esim. Leinonen 2013). Diskurssianalyysin ja kehysanalyysin voidaan ajatella olevan samankaltaisia. Niiden suurin ero on siinä, että diskurssianalyysi keskittyy kieleen ja kielellistämiseen, kun taas kehysanalyysi tulkintaan ja hahmottamiseen. (Alasuutari 2011: 185; Harju 2019: 55.)

Oma lähestymistapani kehysanalyysiin on lähellä Alasuutarin (1992) käyttämää kehysten soveltamista. Hän soveltaa kehysanalyysiä tutkiessaan, miten alkoholismi-käsitettä tuotetaan arkisissa käytännöissä, eli miten alkoholismia tulkitaan (Alasuutari 1992: 1). Alasuutari (2011: 183–184) on kuvannut tapaansa soveltaa kehyksiä teoreettiseen viitekehykseensä kuuluvana kattokäsitteenä, jonka avulla voidaan käsitteellistää alkoholismia selittäviä toimintatapoja. Samaa tapaa omassa tutkielmassani kissan asemaa selittävien kehysten esille tuominen toimii tapana havainnollistaa yhteiskunnassamme vallalla olevia ajatusmalleja, joita kissoihin liitetään.

Hyvänä perusteluna kehysanalyysin hyödyntämiselle on myös se, että sen yhtenä päätehtävänä pidetään Harjun (2019: 33) sanoin ”vakiintuneiden ajatuskonventioiden kritisoimista”. Toisin sanoen kehysanalyysin soveltaminen tukee tutkielmani kriittistä otetta, koska tarkoitukseni on kyseenalaistaa kissoihin ja eläimiin liitettyjä kategorisointeja yleisesti. Esiin nostamani kehykset voidaan nähdä kriittisinä kannanottoina siihen, miten yhteiskunnassamme kissan asema kuvataan ja miten kissoihin suhtaudutaan.

2.3 Menetelmät, aineisto ja tutkimusprosessi

Tutkielmani on kvalitatiivinen, eli laadullinen tutkimus. Tämä näkyy tutkielmassani muun muassa siten, että olen kerännyt aineistoni haastattelemalla ihmisiä ja haastateltavien joukko ei ole ollut määrällisesti suuri. Laadullisen tutkimuksen periaatteiden mukaan tutkimuksen keskiössä on tarkastella pienehköä joukkoa ja analysoida sitä mahdollisimman tarkasti. (Eskola & Suoranta 1998: 15, 18.)

Eskola ja Suoranta kuvaavat laadullisen tutkimuksen olevan tyypillisesti aineistolähtöistä, eli teoria rakennetaan aineistosta käsin ikään kuin ilman mitään ennakkokäsityksiä asiasta (Eskola & Suoranta: 1998: 19). Hyödynnän tutkielmassani kuitenkin niin kutsuttua abduktiivista päättelyä, mikä tarkoittaa, että analyysini pohjautuu teorian lisäksi aiempiin ennakkoajatuksiini aiheesta.

Omassa tutkielmassani käytän toisin sanoen teoriaohjaavaa analyysitapaa. Teoriaohjaavalla analyysillä tarkoitetaan analyysimenetelmää, jossa on teoreettisia asetelmia, mutta analyysi ei suoraan pohjaudu teoriaan. Tarkoituksena ei ole testata teoriaa vaan kehittää uusia ajatuksia. (Tuomi & Sarajärvi 2018: 107, 109.) Abduktiivinen päättely voidaan ymmärtää tutkimuksessani siten, että jo lähtiessäni haastattelemaan ihmisiä minulla on ollut jonkinlaisia omia näkemyksiä ja ajatuksia tutkimusaihepiiriin liittyen. Olen esimerkiksi valinnut haastateltavani ajatellen, että heillä on jonkinlainen mielipide kissoihin liittyen, eivätkä he ole siis sattumalla valittuja henkilöitä. Teoriaohjaavuus taas näkyy siinä, että tarkoituksenani ei ole kehittää uutta teoriaa tai vetää johtopäätöksiä kissan asemasta pelkästään aineiston pohjalta, vaan hyödynnän analyysin tukena aktiivisesti teorioita, jotka ovat teoreettisen viitekehýkseni perusta.

Keräsin tutkielmani aineiston teemahaastattelujen avulla. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumuoto, jossa haastattelukysymykset on muodostettu tiettyjen teemojen ympärille (Tuomi & Sarajärvi 2018: 87). Vaikka haastattelin kolmen eri tahon edustajia, tein kaksi haastattelurunkoa; yhden haastattelukysymysrungon, joka oli suunnattu viranomaistaholle, eli eläinlääkäreille ja toisen järjestötoimijoille suunnatun (ks. Liite 1). Kysymykset eivät kuitenkaan eroa kuin sanamuotoiluiltaan, eli esimerkiksi järjestötoimijoilta kysyin kauanko he ovat olleet mukana järjestön toiminnassa ja eläinlääkäreiltä vastaavasti kauanko he ovat toimineet eläinlääkärin työssä. Järjestötahon edustajien haastatteluissa kysyin tosin myös joitain tarkentavia lisäkysymyksiä kuten, mikä on järjestön kanta aiheeseen, joten eläinlääkäreille suunnatussa haastattelukysymysrungossa on kolme kysymystä vähemmän. Molemmissa kysymysrungoissa toistuvat samat aiheet, jotka perustuvat tutkielmani aiheesta jo tiedettyyn (Tuomi & Sarajärvi 2018: 88). Tämä näkyy muun muassa siinä, että yhdeksi teemaksi olen ottanut kissojen hylkäämisen ja kodittomat kissat, koska katson aiheen liittyvän kissojen aseman tutkimiseen. Haastattelut eivät välttämättä aina edenneet kysymysten mukaisessa numerojärjestyksessä, vaan haastattelut etenivät pikemminkin keskustelunomaisesti. Tuomi ja Sarajärvi (2018: 88) kuvailevat syvähaastattelua keskustelunomaiseksi haastattelumuodoksi. Oma aineistonkeruumenetelmänä käyttämäni haastattelumuoto ei kuitenkaan ollut täysin strukturoimaton, joten en käytä siitä syvähaastattelu-nimitystä.

Haastattelun valitseminen tutkimusmetodikseni tapahtui monen tekijän summana. Kulttuuriantropologiselle tutkimukselle ominainen etnografinen ulottuvuus, mikä ymmärretään tutkimusmenetelmänä, jossa tutkija kerää tietoa tutkittavan yhteisönsä parissa, tulee tutkielmassani esiin juuri haastatteluilla saadun aineiston avulla ((Hämeenaho & Koskinen-Koivisto 2014: 7–8; O'Reilly 2009: 3). Haastatteluihin perustuva tutkielmani ei myös sinällään ole mitenkään yllättävä, koska haastattelujen voidaan sanoa olevan yksi yleisimmistä laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmistä (Eskola & Suoranta 1998: 85). Hirsjärven ja Hurmeen (2008: 35) perusteluihin nojaten, valitsin haastattelujen tekemisen siksi, että uskoin niiden avulla voivani saada

lisää tietoa kissojen asemasta nykypäivän Suomessa. Koen haastattelun eduiksi sen, että niiden avulla pystyin tekemään lisäkysymyksiä ja valitsemani haastateltavien joukon avulla pystyisin tuottamaan laaja-alaista tietoa aiheesta (Hirsjärvi & Hurme 2008: 35). Tämän voi sanoa tutkielmani kohdalla toteutuneen, koska koen saaneeni yksilöhaastattelujen avulla syvällistä tietoa tutkimusaiheesta, jota en olisi voinut saada muulla tavoin.

Koska tarkoitukseni oli tarkastella kissan asemaa yhteiskunnallisella, eikä esimerkiksi henkilökohtaisella tai kulttuurisella tasolla, halusin haastatella sellaisia henkilöitä, joilla olisi näkemyksiä kissoista. Siksi ensimmäisenä rajasin eläinsuojelun ja viranomaistahon, joka tutkimusprosessin edetessä rajautua entisestään niin, että eläinsuojelutahon muodosti löytökissojen parissa vapaaehtoistyötä tekevät, joita kutsun löytökissa-aktiiveiksi, ja viranomaistahon puolelta haastateltaviksi valikoituivat eläinlääkärin ammatissa työskentelevät. Kolmas taho, eli luonnonsuojelijoiden näkökulma, tuli mukaan siksi, että toiveenani oli hahmottaa mahdollisimman monimuotoinen käsitys kissojen asemasta. Haastatteleamalla luonnonsuojelutahon edustajia, sain myös mahdollisuuden nähdä itselleni tutun aiheen hieman uudesta näkökulmasta. Tarkoitukseni ei kuitenkaan ollut lähtökohtaisesti mitenkään luoda kahtiajakoisuutta tai nostaa eriäviä kantoja, vaan luoda mahdollisimman todenmukainen kuvaus siitä, mitkä tekijät vaikuttavat kissan aseman ymmärtämisen taustalla. Minulla ei ollut myöskään tarkoitukseni etsiä erityisesti kissoista pitäviä henkilöitä, mutta haastatteluihin löysi tiensä sellaiset ihmiset, jotka eivät ainakaan suoranaisesti vihanneet kissoja. Tästä kertoo muun muassa se, että kaikilla haastateltavilla tai heidän lähipiirissään on jossain vaiheessa elämää ollut, tai on, ainakin yksi kissa. Vaikka pyrimme haastatteluissa puhumaan kissan asemasta yleisellä tasolla, on huomioitava, että haastateltavien henkilökohtaiset kokemukset ja näkemykset kissoista voivat heijastua heidän näkökantoihinsa kissasta.

Tutkielmani tapauksessa haastateltavieni voi ajatella toimineen edustamansa tahon edustajina, eli eräänlaisessa asiantuntijaroolissa. Olin erityisesti kiinnostunut kuulemaan heidän näkemyksiään heidän ammattinsa tai edustamansa järjestön valossa, oli se sitten luonnon tai kissojen suojelu. Asiantuntijahaastatteluksi kutsutaan haastattelua, jossa ollaan kiinnostuneita haastattelemaan henkilöä ei niinkään hänen itsensä vuoksi, vaan häneltä saatavan tiedon vuoksi, mikä liittyy hänen osaamiseensa tutkimuksen kohteena olevaan aihepiiriin (Alastalo ja Åkerman 2010: 373). Tekemissäni haastatteluissa on siis jossain määrin asiantuntijahaastattelun piirteitä siinä, miten tulkitseen haastateltavieni olevan alansa ammattilaisia ja pyrin haastatteluiden avulla saamaan lisää tietoa heidän näkemyksistään kissojen asemaan liittyen.

Kerroin tutkielmani aiheesta ja tutkimusprosessin etenemisestä kaikille haastateltaville etukäteen, eli siinä vaiheessa, kun kyselin kiinnostusta osallistua tutkimukseen. Jokaisen haastattelun aluksi annoin haastattelukysymysrunгон luettavaksi. Haastateltava sai myös

allekirjoitettavakseen suostumuslomakkeen (Liite 2), jossa hän antoi vielä kirjallisesti suostumuksensa haastatteluun. Korostin, että minuun voi ottaa yhteyttä myös haastattelun jälkeen, mikäli haluaa tarkentaa tai muuttaa vastauksiaan. Nämä toimet kuvastavat, että koin molemminpuolisen kunnioituksen, luottamuksen ja haastateltavan vapaaehtoisuuden osallistua tutkielmani tekemiseen hyvin tärkeiksi aiheiksi.

Tutkijalla on velvollisuus huolehtia informanttien, eli haastateltaviensa, henkilösuojusta ja siitä, ettei heille koidu haastattelusta mitään ongelmia (Olsson 2005: 286). Usein haastattelututkimuksissa anonymisoidaan haastateltavat täysin, eli esimerkiksi oikeiden nimien sijaan käytetään pseudonyymejä, eli peitenimiä. Aina ei kuitenkaan tarvitse pitää haastatteluista täysin anonyymeinä, kuten esimerkiksi asiantuntijahaastattelujen tapauksessa, joissa haastateltava voi haluta esiintyä omalla nimellään. (Tiittula & Ruusuvuori 2005: 17–18.) Omassa tutkielmassani päätin antaa haastateltavien itse valita haluavatko he, että käyttäisin heidän omaa nimeään vai en. Suurin osa antoi luvan oman nimensä käyttöön, mutta kolme haastateltavaa toivoivat peitenimeä, joista heitä ei voi tunnistaa. Lähteissä on luettavissa tarkempi listaus haastateltavista.

Kun tutkielmani luvuissa 4 ja 5 hyödynnän suoria lainauksia haastatteluista, olen kirjoittanut niiden perään sulkuihin vastaajan nimen ja mihin tahoon hän kuuluu. Vaikka moni antoi luvan oman nimensä käyttöön ja kunnioitan tätä kertomalla vastaajan nimen, olen muutaman suoran lainauksen yhteydessä jättänyt nimen mainitsematta. Tiedostan toimeni näyttäytyvän ristiriitaiselta, mutta tällaiseen ratkaisuun päädyin vain silloin, kun tulkitsin vastauksen saattavan paljastaa enemmän vastaajan henkilökohtaisesta näkemyksestä aiheeseen liittyen. Tällöin koin tutkijan asemassa velvollisuudekseni olla tarkka ja huolehtia siitä, että pidän kiinni haastateltavan yksityisyydensuojan säilyttämisestä.

Minun olisi ollut mahdollista myös antaa kaikille informanteilleni peitenimet, mikä olisi saattanut olla kirjoitusteknisesti helpoin tapa ratkaista asia, mutta mielestäni sen tekeminen olisi tuntunut heidän asemansa vähättelemiseltä ja eräänlaiselta tiedon omimiselta. Ymmärrän pseudonyymien käytön tarpeellisuuden etenkin arkaluonteisissa asioissa ja tietenkin silloin, mikäli haastateltava toivoo itse peitenimen käyttöä. Oma tutkimusaiheeni ei kuitenkaan yleisesti ottaen käsittele henkilökohtaisia tai arkoja aihealueita, joten valintani antaa haastateltavien itse valita oman nimensä käytöstä on mielestäni perusteltua. Suorissa lainauksissa olen pitänyt sitaatit puhekielisinä, mutta häivyttänyt murre sanat pois, koska en ajattele näillä olevan vastauksen kannalta painoarvoa.

Yhtä maantieteellisen sijainnin vuoksi puhelimitse tapahtunutta haastattelua lukuun ottamatta, muut olivat kasvokkain tapahtuneita yksilöhaastatteluja, jotka sijoittuivat monenlaisiin eri ympäristöihin. Haastatteluja tein niin haastateltavien kotona kuin julkisissa tiloissa, kuten kahvilassa tai kirjastosta

henkilökohtaisesti varattavissa olevissa, ryhmätyöskentelyyn tarkoitetuissa huoneissa. Löytökissa-aktiiveja haastattelin löytökissatalossa. Vaikka haastattelutilanteet olivat kaikki erilaisia ja usein jännittäviä sekä haastattelijalle että haastateltavalle, olivat ne tutkielmanteon parhaimpia kokemuksia.

Vaikka en hyödyntänyt tutkielmassani monilajista etnografiaa siinä mielessä, että olisin tehnyt osallistuvaa havainnointia kissojen ja ihmisten yhteiselosta, koen kissoista keskustelemisen mahdollistaneen sen, että haastattelutilanteissa kissat olivat hyvin vahvasti läsnä, vaikkei eläimiä olisi fyysisesti tilassa ollutkaan näkyvissä (ks. monilajinen etnografia Hamilton & Taylor 2017). Puolet haastatteluista olivat sellaisia, joissa kissoja oli konkreettisesti mukana itse haastattelussa. Löytökissatalossa haastattelua seurasi kymmenkunta talon kissaa, toiset hiukan enemmän kiinnostuneita ja toiset puoliunessa, mutta ihmisten näköpiirissä siitä huolimatta. Luonnonsuojelijan kotona haastattelua tehdessäni taas huomasin vasta haastattelun loputtua kissan nukkuneen kerällä viereisellä nojatuolilla luultavasti koko haastattelun ajan. Tutkielmani edustaakin monilajista etnografiaa juuri siksi, että pyrin kirjoittamalla tuomaan eläinten näkökulman esille. Ihmiskeskeisyyttä, eli sitä, että tutkielmani kirjallisena tuotoksena niin sanotusti aukeaa vain ihmislukijoille, en voi välttää mitenkään, mutta siitä huolimatta koen voivani tuoda eläinten näkökulman esille ja siitä kirjoittamalla toimia eläinten puolestapuhujana. (Hamilton & Taylor 2017: 176, 178.)

Opinnäytetyön tekeminen alkoi alkuvuodesta 2018, kun aloin suunnitella tutkielmani aihetta. Tutkimussuunnitelma muotoutui kevään 2018 aikana, jolloin päätin myös alustavasta valmistumisaikataulusta ja tutkielman etenemisestä. Olin yhteydessä löytökissayhdistykseen kesällä ja sovin heidän kanssaan haastatteluista. Ensimmäiset kolme haastattelua teinkin syyskuun alussa löytökissa-aktiivien kanssa. Loput haastattelut tein marraskuun 2018 aikana. Aluksi minulla tuntui hiukan olevan hankaluuksia löytää haastateltavia, mutta lopulta löysin heitä hyödyntämällä sekä sosiaalisia verkostojani että niin kutsuttua lumipallomenetelmää, jossa haastateltava ohjasi minut seuraavan haastateltavan luokse. Haastattelujen keskimääräinen pituus oli 40–60 minuuttia, lyhimmän haastattelun kestäessä puoli tuntia ja pisimmän puolitoista tuntia. Haastateltavissani on eri-ikäisiä ihmisiä ikäryhmissä 21–40, 41–60 ja 61–80. Vaikka en lukenut haastateltavieni valintakriteereihini sitä, että heidän olisi täytynyt olla tietyn ikäisiä tai edustaa jotain tiettyä ryhmää, olen tyytyväinen, että heihin kuului niin työelämässä olevia kuin opiskelijoita ja eläkeläisiä.

Tutkimusprosessi eteni haastatteluiden keräämisen jälkeen litterointivaiheeseen. Tämä vaihe piti sisällään nauhoitettujen haastattelujen kirjoittamisen kirjalliseen muotoon. Syyskuussa tekemäni haastattelut litteroin lokakuun aikana, joten marraskuussa tekemäni loput haastattelut litteroin joulukuun aikana. Litterointivaihe vei aikaa, mutta samalla se toimi hyvänä aineiston analyysin hahmotteluna, koska tein samaan aikaan muistiinpanoja ja alustavia

luokitteluja. Analysointivaiheessa luin aluksi kirjoitettuja haastatteluotteita useaan otteeseen, minkä jälkeen aloin luokitella ja värikoodata aineistoa teemoihin. Teemoittelulla tarkoitetaan sitä, että aineistosta pyritään löytämään tutkimusongelman kannalta keskeisimpiä aiheita (Eskola & Suoranta 2005: 174). Teemoittelun avulla aloin tehdä tulkintoja aineistosta, jotka hahmottelin kehyksiksi. Toisin sanoen, kun olin saanut jaoteltua aineistoni teemoihin, olin tullut luoneeksi kolme erilaista kehystä. Kehysten nimeäminen ei ollut vaikeaa, sillä ne kuvastavat kaikki selitysmalleja, mistä käsin kissan asemaa voidaan selittää. Nimesin kehykset historiallisen, taloudellisen arvon ja luonnonsuojelun kehyksiksi.

Päätin jo tutkimuksen alkuvaiheessa haluavani hyödyntää kehysanalyysiä tutkielmassani, joten jo aineistonkeruussa olin kiinnostunut löytämään kehyksiä, joiden avulla voin hahmotella suomalaisten käsityksiä kissan asemasta Suomessa. Puroilan (2002: 145) mukaan kehysanalyytisesti orientoitunut tutkija on kiinnostunut löytämään kehyksiä, joiden olemassaolo on tutkittaville tiedostamatonta ja tutkija ei välttämättä itsekään tiedä etukäteen, millaisia kehyksiä hän etsii. Omassa tutkielmassani tämä tulee myös selväksi, sillä en ollut etukäteen tiedostanut miten monenlaisia kehyksiä voisikaan löytyä. Minulla oli alustavia, hypoteettisia kehyksiä mielessä, kuten se, että ajattelin kissan saalistuskäyttäytymisen tulevan esille luonnonsuojelunäkökulmasta tarkasteltuna ja kissan heikkoon asemaan liittyä jollain tavalla taloudellinen aspekti. Nämä aiheet ovat toisaalta sellaisia, joista on myös uutisoitu ja niitä voidaan ajatella yleisesti tiedossa oleviksi, joten näiden hypoteettisten kehysten maalailu lienee ymmärrettävää (ks. esim. Penttinen 2017, Hanhinen 2018, Raevaara 2018). Huolimatta siitä, että kirjoitan olleeni alusta asti kiinnostunut löytämään kehyksiä, olen Harjun (2019: 117) kanssa samaa mieltä siitä, että kehyksiä ei löydetä, vaan ne luodaan. Tämän painottaminen on mielestäni tärkeää, sillä kehykset eivät hypänneet haastattelulitteraatteja lukiessani silmiäni eteen itsestään, vaan ne ovat omia, teoreettisen viitekehykseni valossa tekemiäni tulkintoja keräämästäni aineistoista. Toinen tutkija olisi saattanut lukea aineistoa aivan eri näkökulmasta ja näin ollen tulla löytäneekseen, tai siis luoneekseen, erilaisia kehyksiä.

Tutkimuksessa teoreettisen viitekehyksen ja käytettyjen menetelmien tulisi olla sopusoinnussa keskenään, sillä käytetty teoria määrittelee, minkälaisen aineiston kannattaa kerätä (Alasuutari 2011: 83). Tämä on mielestäni onnistunut tutkielmassani hyvin, sillä kehysanalyysin käyttäminen teoreettisena menetelmällisenä sovellutuksena kissan aseman pohtimisessa antoi minulle työkalun käsitellä itselleni tuttua aihetta objektiivisemmin. Koen, että kategorisoidessani erilaisia aineistosta tulkittavia kehyksiä teoreettisen viitekehykseni valossa olen pystynyt näkemään tutkimusaiheeni laaja-alaisemmin ja ottamaan huomioon sosiaalisia ja taloudellisia ihmisen ja eläimen suhteeseen vaikuttavia tekijöitä. Kehysanalyysin käyttäminen voi sanoa mahdollistaneen teorian ja aineiston välisen vuoropuhelun ja koen niiden tukevan toinen toistaan hahmotellen kissan yhteiskunnallisen aseman monimuotoisuuden esiin.

3 Kissa historiassa ja eläinsuojelussa

3.1 Kissan tie Suomeen

Historioitsijat uskovat, että kissa ja ihminen elivät yhteiseloja jo muinaisessa Egyptissä ja Lähi-Idän alueella, jossa maanviljely alkoi ensimmäisenä kehittyä. Tämä ajatus perustuu muun muassa siihen, että ilman kissoja hiiret ja muut pienjyrsijät olisivat tuhonneet viljasadot. (Pietiläinen 2016: 10,13,24.) Kissan arvellaan saapuneen nykyiseen Ruotsiin ja Tanskaan aivan kuten muutkin Välimeren suunnalta peräisin olevat vaikutteet, eli roomalaisten valloittajien mukana 0-200 jaa. On kuitenkin mahdollista, että kissa löysi tiensä Suomeen idästä tulleiden viikinkien mukana. (Keinänen & Nyman 2012: 11–15.) Suomen vanhin tunnettu arkeologinen kissalöytö on tehty Hämeenlinnan Kirstulan Riihimäen polttokalmistosta, joka oli käytössä 800–1000-luvuilla (Ukkonen & Mannermaa 2017: 173).

Kissalla on siis pitkä historia suomalaisessa yhteiskunnassa. Kissaan ei olla kuitenkaan suhtauduttu yksiselitteisesti. Keinänen ja Nyman kirjoittavat (2012: 63–64) suomalaisten jaotelleen kissoja jo ennen vanhaan maalaistaloissa kahdenlaiseen kategoriaan; oli navetoissa hiiriä pyydystäviä ulkokissoja, joita kutsuttiin myös hiirikissoiksi, ja toisaalta maatalossa saattoi samaan aikaan asustaa tupakissoja, jotka majailivat sisätiloissa samaan tapaan kuin nykypäivän lemmikkikissa. Kissan asema pelkkänä hiirenpyydystäjänä alkoi vähentyä 1900-luvun alkupuolella, kun viljan varastoiminen kehittyi ja kemialliset myrkyt korvasivat hiirikissan. Kissaan alettiin samalla suhtautua enemmän ja enemmän lemmikkinä. (Keinänen & Nyman 2012: 63, 77.)

Tässä kohtaa on mielestäni hyvä tuoda esiin, miten kissan ja ihmisen suhde poikkeaa monista muista eläimistä. Eläinten käyttäytymiseen erikoistunut biologi ja tietokirjailija Helena Telkänranta (2002: 29) kirjoittaa, miten kissan kesyyntyminen on ollut erilaista kuin verrattuna vaikkapa koiraan. Ensinnäkin kissan uskotaan polveutuvan samasta alkuperästä, eli niin kutsutusta afrikanvillikissasta. Koira taas polveutuu useammasta kantamuodosta, minkä vuoksi koirarotuja on huomattavasti enemmän kuin kissoja. Kissan geneettinen rakenne on muuttunut vuosisatojen aikana vain vähän. (Telkänranta 2002: 29–32.) Vaikka myös monella muulla eläimellä on ihmisen kanssa pitkä yhteinen historia, kuten juuri koiralla, mutta myös sialla, lampaalla ja kanalla, kissan kehitys on ollut eräällä tavalla poikkeavaa muihin eläinlajeihin verrattuna. Kissaa ei nimittäin ole jalostettu samalla tavalla kuin muita eläimiä, vaan se on ollut ihmisten tarkoitukseen sopiva sellaisenaan eikä sitä ole yritetty jalostamalla muuttaa tiettyyn suuntaan. (Telkänranta 2002: 49–50.)

Kissan historiasta olisikin hyvä muistaa se, että kissa ei ole Pohjoisen pallonpuoliskon kasvatti, vaan se on tullut tänne ihmisten avustuksella.

Huolimatta siitä, että kissa on kuuluisa taitavista saalistustaidoistaan ja itsenäisestä luonteestaan, kotikissasta huolehtiminen on aina ihmisten vastuulla. Monien kissoihin liitettyjen historiallisesti ja kulttuurisesti sidottujen uskomusten takia ihmisten käsitykset kissoista ovat värittyneet monella tavalla. Kissan on ajateltu olevan niin noitien apuri kuin mustan surman levittäjäkin samalla, kun sillä on ajateltu olevan yhdeksän elämää ja mustan kissan kohtaaminen aiheuttaa väistämättä epäonnea. (Ks. esim. Keinänen & Nyman 2012: 36–41, Pietiläinen 2016: 201, 217; SEY 2019.) Tutkielmani pääpainotuksen ollessa yhteiskunnallisessa, nykypäivän suomalaisen kissakäsityksen tutkimisessa en uppoudu syvemmälle kissan kulttuuristen ja historiallisten merkitysten maailmaan. Katson tärkeäksi kuitenkin muistuttaa, että kissakäsitykseemme vaikuttavat monet muutkin tekijät kuin pelkästään kissan lajityypilliset ominaisuudet.

3.2 Eläinsuojelulainsäädännön kehittyminen

Eläinsuojelun kehittymisellä ja eläinsuojelulainsäädännöllä on ollut vaikutusta siihen, miten kissaan suomalaisessa yhteiskunnassa suhtaudutaan. Eläinsuojelulla on historiallisesti ajateltu tarkoittavan sitä, että julmuus eläimiä kohtaan on väärin (Vilkka 1996: 144). Eläinsuojelun juurten ajatellaan ulottuvaksi usein vuoden 1822 Iso-Britanniassa solmittuun lakiin, englanniksi Cattle Act. Siihen kirjattiin, että kotieläimille, etenkin karjalle, ei saisi tuottaa turhaa kärsimystä julkisilla paikoilla niin, että joku ihminen voisi loukata sen näkemisestä tunteensa. (Streng 1999: 15.) Eläinsuojeluaate levisi Suomeen 1800-luvun alussa ja virallinen Suomen Eläinsuojeluyhdistys perustettiin vuonna 1901. (Nieminen 2001: 9, 26.) Aluksi Suomen eläinsuojeluyhdistyksen huolenaiheena olivat kaupunkien katujen työhevosten kaltoinkohtelu, mutta kaupungistumisen myötä muut eläimet, kuten irrallaan juoksevat koirat ja hylätyt kissat, saivat huomioita osakseen. 1970-luvulta lähtien ongelmaksi nousi kesäkissailmiö, jolla tarkoitettiin kissojen hylkäämistä tai jättämistä oman onnensa nojaan etenkin kesälomien jälkeen. (Keinänen & Nyman 2012: 133.)

Suomessa eläinsuojelun ensimmäisenä suurena edistysaskeleena lainsäädännöllisesti pidetään vuoden 1864 Keisarillisen Majesteetin Armollista Asetusta tahallisesta eläinrääkkäyksestä, mikä tarkoitti sitä, että eläimen tahallaan rääkkäämisestä annettiin sakkoja (Nieminen 2001: 13). Vuonna 1934 Suomessa säädettiin ensimmäinen eläinsuojelulaki (Streng 1999: 20). 1900-luvun alkupuolen jälkeen eläinsuojelulait ovat kehittyneet ja muuttuneet samalla, kun yhteiskunnallista muutosta on tapahtunut. Tämänhetkinen eläinsuojelulaki on peräisin vuodelta 1996 (Eläinsuojelulaki 247/1996). Sitä on tosin muutettu paljon alkuperäisestä, yhteensä 21 kertaa (Hallituksen esitys HE 154/2018 vp).

Eläinsuojelu on muuttunut historian saatossa hyvin paljon siitä, miten eläinten suojelua pidettiin aatteen kehittymisen alkuaikoina eräänlaisena sivistyneistön harrastuksena siihen, että nykypäivänä eläinsuojelun katsotaan olevan yksi politiikan osa-alueensa (Keinänen & Nyman 2012: 132; Kupsala 2011: 45). Esittelen tiivistettynä eläinsuojelusta vastaavan hallintorakenteen. Tämän hahmottaminen selventää, että eläinsuojeluun liittyy monenlaisia toimijoita ja tahoja, mikä osaltaan toki kertoo siitä, että eläimet ovat osa yhteiskuntaamme monilla tavoilla. Suomessa ylimpänä viranomaisena eläinsuojelulaista vastaa maa- ja metsätalousministeriö, jonka alaisuudessa toimii Ruokavirasto (Ruokavirasto 2019a). Ruokaviraston tehtäviin kuuluu eläinsuojelulainsäädännön ohjaaminen ja valvonta. Aluehallintavirasto taas huolehtii eläinsuojelulainsäädännön täytäntöönpanosta ja käytännön lainsäädännön valvonnasta ovat vastuussa läänineläinlääkärit. Kunnan alueella eläinsuojeluvalvonnasta huolehtivat kunnaneläinlääkärit ja poliisi. Lisäksi on vielä valtuutetut eläinsuojeluvalvojat, jotka ovat aluehallintaviraston valtuuttamia työntekijöitä ja he toimivat viranomaisten tukena. He pystyvät muun muassa tekemään eläinsuojelutarkastuksia. (Ruokavirasto 2019b.)

Eläinsuojelupolitiikka on vahvistunut Suomen liittyttyä Euroopan Unioniin, koska yhteisessä unionissa jäsenmaat noudattavat yhteistä eläinten hyvinvoinnin strategiaa (Kupsala 2011: 46). Vuodesta 2009 alkaen maa- ja metsätalousministeriössä on aloitettu eläinsuojelulain kokonaisuudistus (Eläinten hyvinvointikeskus 2016: 62). Viimeiset 10 vuotta eläinsuojelulain uudistus on kerännyt paljon huomiota ja herättänyt keskustelua (Maa- ja metsätalousministeriö 2019). Tämän opinnäytetyön kirjoittamishetkellä, vuodesta 2018 aina alkukeväähän 2019, yllättävästi muuttuvat poliittiset käänteet ovat tehneet eläinsuojelulain seuraamisesta hyvin mielenkiintoista ja paikoitellen muistuttaneet omiin silmiini jännitysnäytelmää. Esitys uudesta, niin kutsutusta eläinten hyvinvointilaista annettiin eduskunnalle syksyllä 2018 (Maa- ja metsätalousministeriö 2019). Lakiuudistukseen liittyen on tehty useita asiantuntijalausuntoja ja se on herättänyt paljon huomiota eläinsuojelujärjestöissä ja eläinten oikeuksia ajavissa tahoissa (Maa- ja metsätalousministeriö 2019). Pääministeri Juha Sipilän hallituksen kuitenkin kaaduttua 8.3.2019 myös eläinsuojelulakiuudistus kaatui, joten lakiuudistus lykkääntyi jälleen kerran (Pulli & Lahtinen 2019).

3.3 Kissan ja lainsäädännön suhde

Kun tutkielmaa kirjoittaessani olen etsinyt kissan asemaan liittyviä lakipykäläiä, olen joskus jopa yllätynyt kaikista niistä laeista, joissa kissoihin itse asiassa viitataan. Eläinsuojelulaki kattaa eläinten suojelemiseen liittyvät asiat yleisellä tasolla sekä määrittelee myös lakia valvovat viranomaiset ja miten valvontaa tehdään (Eläinsuojelulaki 247/1996). Eläinsuojelulaissa määritellään perusperiaatteet, miten yhteiskunnassamme tulisi suhtautua eläimiin. Lain päätarkoituksena on suojella eläimiä kivulta ja kärsimykseltä (Eläinsuojelulaki

247/1996 § 1). Tätä kuvaillaan eläinsuojelulliseksi lähestymistavaksi, koska lain tarkoituksena on säännellä eläinten käyttöä eikä rajoittaa sitä. Eläinten ajatellaan olevan joko suojelun kohteita tai jonkun ihmisen omaisuutta. (Wahlberg 2015: 84.) Mielestäni kissan aseman pohtimisessa lakien ymmärtäminen on tärkeää, eli kissa tämän nykyisen lainsäädännön mukaan nähdään aina ensikädessä jonkun omaisuutena, eikä itsenäisenä toimijana.

Eläinsuojelulain nojalla on säädetty myös erityinen lemmikkieläinten suojelua koskeva asetus, mikä nojaa eurooppalaiseen yleissopimukseen (Asetus lemmikkieläinten suojelua koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen voimaansaattamisesta 49/1992). Tämän yleissopimuksen johdannossa esitetään, että ihmisellä on moraalinen velvollisuus kunnioittaa kaikkia eläviä olentoja ja siinä muistutetaan, että lemmikkieläimillä on erityissuhde ihmiseen. Siinä myös kirjoitetaan, että lemmikkieläimillä on tärkeä osuus elämänlaadun parantamisessa ja että ne siksi ovat yhteiskunnalle tärkeitä. Ensimmäisessä artiklassa on määritelmä siitä, mitä lemmikkieläin tarkoittaa ja mitä heitteillä oleva eläin tarkoittaa. Ihmiskeskeinen lähestymistapa tulee väistämättä esille etenkin lemmikkieläimen määritelmässä, sillä lemmikkieläimen ajatellaan olevan ihmisen pidettäväksi tarkoitettu tai muuten ihmisen omaksi iloksi tai seuraksi pidettäväksi tarkoitettu eläin. Heitteillä olevan eläimen määritelmä on seuraavanlainen: se on joko koditon lemmikkieläin tai sellainen lemmikkieläin, joka on omistajansa tai haltijansa kotipiirin rajojen ulkopuolella, eikä kenenkään muun omistajan tai haltijan hallinnassa tai suorassa valvonnassa. (Asetus lemmikkieläinten suojelua koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen voimaansaattamisesta 49/1992: 1.)

On olemassa myös valtioneuvoston asetus erityisesti seuraeläimien suojelusta. (Valtioneuvoston asetus koirien, kissojen ja muiden pienikokoisten seura- ja harrastuseläinten suojelusta 674/2010). Tämä on tarkentava asetus, jossa määritetään miten näitä seura- ja harrastuseläimiä voi kohdella ja millaisissa oloissa niitä katsotaan sopivaksi pitää. Sen viides luku on keskittynyt erityisesti kissoihin ja millaisia vaatimuksia kissan hoidossa täytyisi ottaa huomioon. Muun muassa pitopaikan mitat on kirjattu neliömetrien tarkkuudella ja artikla 17 kieltää kissan paikallaan kytkemisen muutoin kuin tilapäisesti ja lyhytaikaisesti. (Valtioneuvoston asetus koirien, kissojen ja muiden pienikokoisten seura- ja harrastuseläinten suojelusta 647/2010 § 16, § 17.)

Näiden suoraan eläinsuojeluun liittyvin lakien lisäksi kissaan liittyviä asioita määritellään myös metsästyslaissa ja järjestyslaissa (Metsästyslaki 615/1993: Järjestyslaki 612/2003. Aluksi nämä saattavat kuulostaa oudoilta, mutta näillä on oma funktionsa siinä, miten ihmisten toivotaan kohtelevan kissaa ja mitä ajatellaan olevan oikein. Metsästyslain pykälä 85 kirjataan huolenpito kissasta ja määritellään kotieläimeksi otetun kissan heitteillejätö ja hylkääminen kielletyksi (Metsästyslaki 615/1993 § 85). Metsästyslakiin kirjatun kissa-pykälällä halutaan korostaa sitä, ettei kissoja saa lain nimessä jättää heitteille.

Järjestyslain tarkoituksena taas on ”edistää yleistä järjestystä ja turvallisuutta” (Järjestyslaki 612/2003 § 1). Toisin sanoen tämä laki on keskeinen järjestyksen ylläpitäjänä ja siinä luetellaan monia asioita, joita ihmiset eivät saa tehdä esimerkiksi yleisellä, julkisella paikalla. Sen luvussa 4 käsitellään eläimiä ja pykälä 14 koskee koirakuria (Järjestyslaki 612/2003 § 14). Sen momentissa 1 on kirjattu, että koira on pidettävä kytkettynä taajamassa ja momentissa 2 tarkemmin paikat, joihin koira ei saa kytkemättömänä mennä, muun muassa toriaikaan torille, yleiselle uimarannalle tai lasten leikkipaikaksi tarkoitettulle alueelle. Pykälässä 14 on myös tarkennettu, että nämä säädökset koskevat myös kissaa ja ”myös hevosta sekä soveltuvin osin muuta koti- tai lemmikkieläintä.” Kahden yllämainitun momentin lisäksi on vielä kolmas momentti, jossa on tarkennettu, että koiran jätökset täytyy siivota pois ”hoidetulla alueella taajamassa”, mutta se ei kata kissan jätöksiä. (Järjestyslaki 612/2003 § 14.) Tämän kaiken informaation lukeminen antaa sen kuvan, että koirien käyttäytymistä ja miten niiden kanssa tulee toimia, on tarkemmin säädettyä.

Kissan asemaan liittyen tärkeä kohta, mikä eläinsuojelulaissa määritellään, liittyy talteen otettuihin eläimiin. Pykälän 15 mukaan kunnan on huolehdittava alueellaan irrallaan tavattujen koirien ja kissojen sekä muiden pienikokoisten seura- ja harrastuseläinten tilapäisestä hoidosta ja säilyttää eläintä vähintään 15 päivän ajan (Eläinsuojelulaki 247/1996 § 15). Tämä on tärkeä pykälä sen takia, että iso osa löytöeläintaloihin päätyvistä eläimistä on kissoja (Jääskeläinen 2015: 1; Hirsjärvi-Kallioinen 2014: 6). Ilman tätä lakipykälää mikään ei periaatteessa määrittäisi niitä ehtoja, miten irrallaan tavattuihin eläimiin täytyisi suhtautua.

Olen nyt pyrkinyt hyvin tiiviisti ja mahdollisimman yksinkertaisesti avaamaan kissan asemaan ja kissaan liitettäviä lakeja. Olen tuonut esiin kissan kannalta keskeisimmät lakisääteiset kohdat, jotta seuraavissa luvuissa varsinaiseen aineistoni analyysin keskittyessäni olisi helpompi seurata kissan aseman hahmottamiseen vaikuttavia tekijöitä.

4 Kissan merkitykset kehyksittäin

4.1 Historiallinen kehys

Käsitykset eläimistä perustuvat ihmisten näkemyksiin eläimistä ja niiden perustelut ovat vaihdelleet historian saatossa. Käsitykset liittyvät ihmisten eläimistä tekemiin kategorisointeihin ja luokitteluihin. (Schuurman 2012: 44, 46.) Kissan merkityksiä tutkiessani tämä tulee vahvasti esille. Ensimmäisenä esittelen haastattelujen perusteella yleisimmän kissan asemaan liitetyn selitystavan, eli sen miten kissan aseman ajatellaan pohjautuvan historian saatossa muovautuneeseen käsitykseen kissasta.

Historiallisen kehyksen piiriin kerään yhteen aineistosta tulkitsemiani ajattelumalleja, joiden avulla perustellaan kissan heikkoa asemaa yhteiskunnassamme. Tämän kehyksen valossa suomalaisten käsitys kissoista ajatellaan kumpuavan kissan historian aikana muodostuneesta paikasta. Historialliseen kehykseen sisältyy kahdenlaisia tapoja selittää kissan asemaa, jotka limittyvät toisiinsa. Kissaan saatetaan suhtautua nykypäivänä kuin maalaistalon työntekijänä ja toisaalta käsityksemme kissasta helppona lemmikkinä vaikuttaa vetoaminen kissan lajityypilliseen käyttäytymiseen, kuten saalistamiseen.

4.1.1 Hyötynäkökulma

Kun kysyin haastatteluissa mitä ajatuksia kissoihin liitetään ja mistä suomalainen kissakäsitys on peräisin, vastauksissa nousi vahvasti esiin kissan historialliset juuret maaseudun eläimenä. Luonnonsuojelujärjestön toiminnassa mukana olevan Marin vastauksessa tiivistyy tämä kissan asemaa selittävä ajatustapa:

No varmaan siitä ajasta, ku ei ollu niin kaupunkeja vielä vaan oli semmosta maaseutumaisempaa asumista vielä. Ja sillonhan kissalla olikin varmaan enemmän tärkeä tehtäväkin maatiloilla, pitää niitä jysijäkantoja kurissa. Ja jos mietitään sitä kissojen vapaana pitämistä, niin varmaan se juontaa juurensa sieltäkin. Että sillonhan ne kulki siellä vapaana ja täytyikin kulkea, että ne sai niitä jysijöitä kiinni, mutta se ei oo tavallaan muuttunu sit siitä, kun on kaupungistuttu, se kissanpidon ajatus kaikilla kaikilta osin. (Mari, luonnonsuojelutaho)

Marin vastaus tuo esille, että kissan asema saatetaan vieläkin ajatella maaseudun hiirien pyydystäjän roolissa, vaikka muutosta on tapahtunut monilla elämäntilanteilla niin kaupungeissa kuin maaseuduilla. Huolimatta siitä, että yhteiskunta on kehittynyt ja muuttunut, käsityksemme eläimistä tuntuu jumittuvan vanhoissa, perinteisissä tavoissa. Suomalaisten susihistoriaa

tutkineet Lähdesmäki ja Ratamäki (2015: 16–21) kirjoittavat, että ihmiset ymmärtävät sutta ja suden asemaa erilaisten kertomusten kautta. Kertomukset ovat aina kontekstisidonnaisia ja niihin vaikuttavat myös se, millaiseksi historia on totuttu kuvaamaan (Lähdesmäki & Ratamäki 2015: 19). Tulkitsenkin aineistoni pohjalta, että kissan aseman ymmärtämisessä tarina kissasta maatalon hiirikissana elää vielä nykyäänkin juuri sen takia, että kissa on totuttu kuvaamaan niin.

Historiallisesti totuttu tapa ajatella kissa vapaasti, ilman omistajansa valvontaa, kulkevaksi eläimeksi on kuitenkin muuttunut nykypäivän kaupungeissa. Ihmisten eläinkäsitykset muovautuvat yhteiskunnallisten muutosten seurauksena, joista hyvinä esimerkkeinä toimivat historiallinen muuttoliike maaseudulta kaupunkeihin, kaupungistuminen sekä kaupungin ja maaseudun kulttuurierot. Näillä on tutkittu olevan vaikutusta ainakin suomalaisten hevoskäsityksiin (Schuurman 2012: 61–63; Leinonen 2013). Tulkintani mukaan maaseudun ja kaupungin kulttuurierot ovat nähtävissä myös kissan yhteiskunnallista asemaa hahmotettaessa. Monet haastateltavat ajattelivat kissan asuinpaikan vaikuttavan siihen, miten kissa saa liikkua. Johtuen kissan asemasta vapaasti ulkoilevana ”työntekijänä”, maaseudulla koetaan täysin loogisena se, että kissa saa ja voi kulkea ulkona vapaasti. Kissan vapaasti ulkoileminen kaupunkimaisemassa taas näyttäytyy varsin usein vastuuttomana kissanpitona ja se koetaan vaaralliseksi kissalle. Kaupungissa asuva löytökissa-aktiivi Kirsti pohtii kissanpidon eroa maaseudun ja kaupungin välillä:

On, kyllä siinä on huomattava ero. Että kyllähän maalla sähän oot vähä tärähtäny, jos sä pidät kissan vaan sisäkissana. Et kylhän siihen maalaiskulttuuriin kuuluu, että kylhän kissat päästetään ulos, totta kai ne päästetään ulos, kun ne on kissoja, niitten pitää päästä. Mutta täälä kaupungis ei aivan niin helpolla. Kyllähän täälläkin päästetään, mutta enemmän pidetään sisällä. (Kirsti, eläinsuojelutaho)

Kirstin vastauksessa kiteytyy sanalliseen muotoon kaksijakoinen ajattelutapa, mikä tuntuu konkretisoituvan maaseudun ja kaupungin kissanpidon välillä – kissan asema ja rooli eivät ole välttämättä samat. Shuurmanin (2012: 46–47) mukaan sama eläinlaji voidaan ymmärtää erilaisten eläinkategorioiden perusteella niin, että sama eläinlaji voidaan ajatella niin seuraeläimenä kuin hyötyeläimenä. Esimerkkinä tällaisesta hän käyttää metsästävää koira, koska metsästäessään koira voidaan ajatella luonnoneläimeksi, mutta silti se on samaan aikaan omistajansa totteleva yhteisön jäsen tuodessaan saaliin isännälleen. Sama eläinlaji voidaan siis ajatella sekä osana luontoa että osana yhteiskuntaa. (Schuurman 2012: 46–47.) Aineistoni perusteella tällainen ajattelu on kissan kohdalla vahvasti läsnä.

Historiallisessa kehyksessä kissan asemaa perustellaan sen mukaan, että kissa luokitellaan hyötyeläimeksi. Eläinkäsitteisiin perehtyneen filosofi Elisa Aaltolan mukaan länsimainen tapa luokitella eläimiä, esimerkiksi käyttötarkoituksen mukaan tuotantoeläimiin ja harraste-eläimiin, kertovat

ihmisten eläinkäsityksistä ja siitä, miten eläimiä ymmärretään suhteessa ihmisiin (Aaltola 2004: 21). Kissan tehtäväksi on ajateltu olevan maatilán jysijöiden tappaminen ja kissan paikka on voinut kirjaimellisesti sijoittua esimerkiksi ulos, navetan, tallin tai viljavaraston piiriin, eikä siis ollenkaan sisälle. Luonnonsuojelujärjestössä pitkään toiminut Misa pohtii, miten maaseudulla kissan asema on määräytynyt kissan roolin kautta:

Niin tota siellä tietenki se aina se ajatus, mikä kissaan on liittyny, et se on semmonen töissä siellä maaseudulla. (Misa, luonnonsuojelutaho)

Hyötyeläin-näkökulma tässä kohtaa tarkoittaa siis sitä, että kissan ajatellaan olevan kuin yksi maatilán työntekijöistä. Leinonen (2013: 29) kirjoittaa, miten maanviljelijöiden eläinsuhde on usein ajateltu pohjautuvan ihmisen hallintaan ja eläimen alistamiseen, vaikka tutkijoilla saattaa olla toisistaan eriäviä tulkintoja aiheesta.

Analyysini mukaan kissan aseman ymmärtämisessä on havaittavissa ihmiskeskeinen ajattelutapa. Historiallisessa kehyksessä sen voi nähdä siten, että kissan asemaa vielä nykyäänkin ajatellaan joissain tapauksissa sen perusteella, mikä se on ollut Suomessa 1950-luvulla. Kissan asema ja näin myös arvostus paikantuu hyötyajattelun kautta, eli kissa ajatellaan vahvasti hyötyeläimenä, hiirien pyydystäjänä. Ihmisten tiedetään tehneen vastaavanlaisia luokitteluja eläinten asemasta jo antiikista lähtien ja ne ovat perustuneet useimmiten juuri eläimistä saatavaan hyötyyn (DeMello 2012: 51). Hyödyn näkökulma on ollut esimerkiksi suomalaisten hevosiin liitetyissä käsityksissä läsnä historiallisesti aina 1960-luvulle asti, mutta se on muuttunut modernilla ajalla (Leinonen 2013: 234–236).

Aineistoni perusteella kissan kohdalla mielenkiintoisen hyötyeläin-ajattelussa tekee se, että kissa voidaan vielä nykyäänkin määritellä tärkeäksi juuri sen takia, että se pitää hiiret tai muut tuhoeläimet poissa. Merkittävää on panna merkille, että kissan ei ajatella kuitenkaan olevan samaan tapaan hyötyeläin-kategoriassa kuin esimerkiksi lehmä tai kana, koska kissa ei tuota taloudellisesti voittoa. Eläinlääkärinä työskentelevän Jarkon kommentti aiheesta kuvastaa juuri tätä mielenkiintoista luokitteluasetelmaa:

Varmaan semmonen suomalainen tietty käsitys on. On edelleenkin varmaan olemassa, et se [kissa] on niinku vähän vähempiarvoinen kuin esimerkiksi koira tai ehkä tämmönen rahaa tuottava kotieläin, kuten lehmä tai sika tai kanakin tai niin pois päin. (Jarkko, viranomaistaho)

Tulkitsen Jarkon sanoissa tulevan esiin sen ristiriidan, mikä kissan asemassa ylipäättään aineistoni perusteella vahvasti esiintyy. Kissan asemaa ja paikkaa yhteiskunnassamme tuntuu olevan välillä hankalakin määritellä, koska sen ajatellaan olevan niin kontekstisidonnainen. Aina hiukan tilanteesta riippuen kissan asema voi muuttua ja asettua korkeampaan tai matalampaan asemaan. Haastatteluissa yleisin näkemys on toki se, että kissan ajatellaan olevan

lemmikkieläin. Lemmikki- tai seuraeläimen ajatellaan olevan eläin, joka jakaa saman kodin ihmisen kanssa ja sen suhdetta ihmiseen ajatellaan määrittelevän ensisijaisesti muut tekijät kuin hyöty (Schuurman 2012: 57–58). Ihmisen ja seuraeläimen välinen läheinen suhde ajatellaan olevan erityispiirre, mikä erottelee lemmikit ja hyötyeläimenä pidetyt eläimet toisistaan. (DeMello 2012: 147).

Oman lisänsä luokitteluihin tuo se, että aineiston perusteella tulkitsemme, että kissan aseman kommentointi voidaan ajatella henkilökohtaisena loukkauksena ihmisen toimijuutta kohtaan. Ihmiskeskeinen ajatustapa näyttäytyy ylettyvän läpikotaisin toimiimme. Haastatteluissa nostettiin esiin se, että mikäli maaseudulla joku alkaisi kyseenalaistamaan naapurinsa kissanpidon, hän ei välttämättä tekisi sitä, koska ei halua joko puuttua tämän elämäntapaan tai ei kaipaa riitoja naapurin kanssa. Tämä korostuu paikkakuntakohtaisesti, sillä etenkin maaseudulla asuvalle ei ajatella olevan edes välttämättä tarpeellista kysyä, päästääkö tämä kissaansa vapaasti ulkoilemaan, saati miksi päästää. Haastatteluista tulee esiin, että tämänkaltaisen kysymys saatetaan kokea astumisena henkilökohtaiselle alueelle. Luonnonsuojelutahon edustaja Paju pohtii samaista dilemmaa haastattelussa näin:

Niin se on aika vaikeekin aihe ja kuitenkin monella on aika vahvoja mielipiteitä just siitä, että ”näin on aina ollut, niin näin pitää olla” semmosta ehkä. -- Niitä [kissoja] on ollut ja aina ne on vapaana ja kissa kuuluu sinne ja kissan kuuluu päästä ulkoilemaan ja näin. (Paju, luonnonsuojelutaho)

Pajun haastattelukatkelma kuvastaa kissan vapaana liikkumisen sisältämiä monia ulottuvuuksia ja sitä, että kissan liikkumiseen liittyy syvällä istuvia käsityksiä, joita tuntuu välillä olevan vaikea kitkeä. Pohdinnat siitä, milloin kyse on ihmisen ja milloin eläimen asioista, tuntuu olevan henkilökohtainen aihe: ne kertovat konkreettisemmin, miten henkilö eläimestään huolehtii. Aineistoni perusteella koen, että kissan aseman pohtiminen asettuu ihmisten ja eläinten välisen valtasuhteen ytimeen ja ihmiskeskeinen ajatustapa korostuu kriittisessä tarkastelussa.

Eläinlääkärin ammatissa yli 20 vuotta toiminut Anu-Riikka lähtee ajattelemaan kissan asemaa vertaamalla koiran ja kissan historiallisia juuria, jotka myös hyvin havainnollistavat historiallisen kehityksen keskeisimmät selitystavat.

Jos talossa on ollut koira, niin se on ollut metsästyskoira tai sitte joku vahtikoira. -- Sen jälkeen sitten on tullut vain enemmän tällaisia lemmikkikoiria. Kissoja on tosiaan ollu vaan, että ne on ollu siellä vapaana, ulkona, navetassa. Hiirikissana. Niin se on tavallaan ehkä jääny semmoseksi, aliarvostettuun asemaan sitte. Ja edelleenkin tavallaan ajatellaan, että kyllä se nyt siellä pärjäälee, esimerkiksi että ei tarvi hoitoa sillä lailla ku koira ja näin. (Anu-Riikka, viranomaistaho)

Haastatteluotteesta on tulkittavissa monia kissan asemaan vaikuttavia asetelmia ja ajatuskulkuja, jotka vaikuttavat siihen, miksi kissaan liitetään tiettyjä ajatuksia ja miksi siitä ajatellaan yhteiskunnassa tietyllä tavalla. Anu-Riikan mukaan kissan ja koiran aseman eroon on siis yhtenä taustatekijänä se, että koira on yleensä otettu taloon tiettyä käyttötarkoitusta, kuten metsästystä tai vartiointia, ajatellen. Hyötynäkökulma on siis näkyvillä tässäkin, mutta siitä huolimatta kissaan hyötynäkökulman soveltaminen ei tuo samalla tavalla arvostusta. Kissan hyötyeläinlajikategoria tulee nimenomaan siitä, mitä se osaa luontaisesti tehdä, eli olla tehokas saalistaja.

4.1.2 Kissan lajityypillisten piirteiden korostaminen

Historiallisen kehyksen piiriin tulkitsemisen lisäksi kissan lajityypillisten piirteiden korostamisen. Historian saatossa muovautunut suomalainen käsitys kissasta hyvänä saalistajana on yhteydessä kissalle tyyppilliseen käyttäytymiseen. Kun käsitys kissasta perustuu siihen, minkälainen eläin se biologisesti on, on nähtävillä ihmiskeskeinen tapa hahmottaa eläimiä suhteessa ihmisiin. Eläinten jaottelu ihmislähtöisesti luokkiin hyödyn tai biologian mukaan antaa moraalisen oikeutuksen suhtautua niihin esimerkiksi syötävinä asioina, kuten sikojen kohdalla. (Aaltola 2004: 21–22.) Tämän moraalisen käsityksen tiedostaminen tekee ihmisten elämänsäilytysten kyseenalaistamisesta yhteiskunnallisesti moniulotteista.

Lajityypilliseen käyttäytymiseen tai piirteisiin nojaaminen on osa eläimiin liitettyjä luokituksia, jotka ovat muodostuneet historiallisesti. Taustalla vaikuttaa ihmisten ja eläinten välinen erottelu, joka vaikuttaa suhtautumisessamme muihin eläimiin. Totuttua tapaa ajatella ihminen erilaiseksi eläimeen verrattuna on vaikea muuttaa, koska ajattelutapa on ollut historiallisesti niin vahvasti läsnä. (Aaltola 2004: 18–20; Tuomivaara 2015: 57–58.) Kissan aseman pohtimisessa tämä tulee aineistostani esiin siten, että ihmiset saattavat perustella kissan lajityypilliseen käyttäytymiseen liittyvien piirteiden avulla kissan asemaan liitettyjä käsityksiä, kuten helpon lemmikin leimaa.

Ihmisen käsitykseen kissasta liittyy paljon ihmisten mielipiteitä, kuten kahden aikaisemmin kehyksenkin selitystavoissa on tullut esille. Aineistoni perusteella suomalaisten suhtautumistavat kissaan voidaan jaotella kärjistettynä kahteen näkökulmaan. Monet nimittäin tuovat haastatteluissa esiin, että kissoista joko pidetään tai ei, välille ei ikään kuin jää harmaata aluetta. Ajatustapa on läsnä kulttuurisissa käsityksissämme muun muassa siinä, miten jaottelemme kissa- ja koiraihmiset lukeutuvaksi tietyllä tavalla erilaisiksi ihmistyypeiksi. Keinäsen ja Nymanin (2012: 164) mukaan jaottelu on osa kansanomaisista elämänsäilytysfilosofiaa, jonka avulla luomme ja vertailemme omia ja muiden näkemyksiä ja arvoja toisiinsa. Myös haastatteluissa jako kissa- ja koiraihmiseen nousee puheenaiheeksi ja aihepiirin osalta eläinten luonteenpiirteet saavat lisähuomiota. Kuten haastatteluissa Kirsti sanoo:

No se on vähä sillä tavalla, että joko sä rakastat kissoja tai sä et rakasta kissoja. Kissahan on vähä semmonen, että se ei jätä ketään kylmäksi. (Kirsti, eläinsuojelutaho)

Tulkitsen Kirstin viittaavan kissalle miellettyyn lajityypilliseen ominaisuuteen, itsenäisyyteen. Kissa on itsenäinen ja usein toimiikin oman mielensä mukaan, eikä ole kiinnostunut miellyttämään omistajaansa samaan tapaan kuin koira useinkin on. Vaikka kissan ja koiran välinen luonne-ero tulee aineistossani esille, mielestäni on keskeistä huomata, että kyse on eläinlajeihin kohdistetusta erottelusta, jonka ei pitäisi kuitenkaan vaikuttaa siihen, miten ihmiset suhtautuvat kyseisiin eläinlajeihin. Kriittinen suhtautumiseni luokitteluihin nojaa ihmistieteellisen eläintutkimuksen teorioihin, jotka kyseenalaistavat ihmisten eläinluokittelua ja niiden avulla pyritään hahmottamaan ihmisten eläinlajien luokittelun liittyvää ihmiskeskeisyyttä (ks. esim. Taylor 2011: 1–3). Se, että kissalle ominaiseksi kuvattu luonne asettaa kissan joissain tapauksissa heikompaan asemaan muihin seuraeläimiin verrattuna tai antaa ihmisille oikeutuksen suhtautua kissaan tietyllä tavalla, on ihmislähtöistä ajattelua. Tällaista suhtautumistapaa kritisoidaan eläinten oikeuksia ajavien näkökulmasta (Vilka 2009: 21–25; Aaltola & Keto 2015: 8–10).

Aineistoni perusteella yleinen perustelu kissan heikolle asemalle yhteiskunnassamme on se, että kissalla nähdään olevan helpon ja helppohoitoisen lemmikkieläimen leima, joka on kehittynyt historian saatossa siitä, että kissa on toiminut hiirienpyydystäjänä. Kissan liitetyissä mielikuvissa tulevat esiin kissalle tyypilliset lajio ominaisuudet. Näihin kissan asemaa luonteenpiirteiden avulla selittäviin tekijöihin liitetään saalistustaito ja itsenäisen eläimen rooli. Etenkin eläinlääkäreiden haastatteluissa puhuimme paljon kissan omista lajityypillisistä piirteistä ja siitä, miten paljon tai vähän niistä tiedetään. Kissan kohdalla on havaittavissa, että kaikki ihmiset eivät näistä kissalle ominaisista piirteistä joko tiedä tai halua tietää, ja tällä on vaikutuksia siihen, minkälaisessa valossa kissaan suhtaudutaan. Anu-Riikan haastatteluotteesta välittyy negatiivisen käsityksen ja tietämättömyyden yhteys:

Leikkaamattomat kollikissat varsinkin merkkaillee reviiriä naapurin porraspäähän ja kissanpissa haisee, niin tavallaan se aiheuttaa niin paljon niitä negatiivisia mielikuvia sitte, että jollekin sellanen voi olla lopun elämää semmonen, että ei tykkää kissoista sen takia, että ne aattelee, että kissa on niinku sellainen eläimenä. Mutta tosiaan aika monet noista tommosista huonoista mielikuvista johtuu siitä, että niitä ei oo hoidettu eikä oo huolehdittu siitä, että ei ne hallitsemattomasti lisäännä semmoseksi villikissalaumaksi naapurissa. (Anu-Riikka, viranomaistaho)

Tulkitsen Anu-Riikan puheesta tyypillisen tavan, miten mielikuva kissalle tyypillisestä käyttäytymisestä tai ikäviä ajatuksia herättävä toiminta saa ihmisen ajattelemaan kaikkien kissojen lukeutuvan negatiivisen tulkinnan alle.

Yhden ikävän kokemuksen takia ihmisen käsitys kaikista kissoista jää elämään negatiivisessa valossa.

Itsenäisen eläimen mielikuvasta seuraa monia negatiivisesti kissan asemaan vaikuttavia seurauksia. Ensinnäkin se, että kissan saalistustaidot mahdollistavat sen, että kissa saa etenkin kesäaikaan hankittua itselleen ravintoa täysin ilman ihmisen apua. Mikä muu lemmikkieläin saa itse napattua omat ruokansa ja jopa viihtyy ja saa toteuttaa itse itseään sitä tehdessään? Aineiston perusteella tulkintani on se, että kissan saalistusvietti tiedostetaan ja se on yksi lisäsy siihen, että kissan ajatellaan tarvitsevan, etenkin maaseudulla, vapaata liikkumista ulkona. Kissan koetaan toteuttavan tällöin omia tarpeitaan, kun se saa käyttää aistejaan ja niin sanotusti toteuttaa omaa lajityypillistä käyttäytymistään. Lisäksi haastatteluista otettiin esiin se, että kissa on luonteeltaan utelias eläin, joten tämänkin kissan lajityypillisen ominaisuuden tiedostaminen tukee kissan vapaana ulkoilua. Nekin henkilöt, jotka eivät hyväksy kissan vapaana ulkoilua, tiedostavat kissan vapaana ulkoilun kuitenkin olevan kissalle mieluista.

Ote Karin vastauksesta havainnollistaa sitä, miten itse asiassa kissan vapaana ulkoilu heijastaa kissan asemaa helppona lemmikkinä:

Niinku suoranaisesti Suomes pidetään aivan heitteillä, että sitä [kissaa] muka arvostetaan mutta sitä arvostetaan niin huonosti, että se saa hyppiä tuolla vapaana ja ajetaan autolla yli, ja saa olla. Se ei kestä kylmyyttä. -- Että kissalle vain ovi aukaistaan, ja mennä pihalle ja sillä selvä. (Kari, luonnonsuojelutaho)

Tulkitsen Karin vastauksessa sen, mikä monissa muissakin haastatteluissa tulee esiin kissan asemaa pohdittaessa. Se, että kissa voidaan päästää kulkemaan ulos kulminoii kissaan liitetyn ristiriitaisen yhteiskunnallisen käsityksen. Yhtäältä ulkona liikkuminen koetaan kissalle positiivisena asiana, sillä kissat tarvitsevat sekä liikuntaa että aktiviteetteja pysyäkseen hyvinvoivana ja ulkona liikkueissaan ne voivat itse haluamallaan tavalla toteuttaa itseään (Ylikorpi 2018: 239). Toisaalta mikä tahansa muukin eläin kaipaa näitä asioita, eli liikuntaa ja virikkeitä, mutta muita lemmikkieläinkategoriaan kuuluvia eläimiä, kuten marsua, kania tai koiraa, ei nähdä kovin usein vapaasti ulkona liikkumassa, etenkin ilman ihmisen valvontaa. Luonnonsuojelujärjestössä toimivan Pajun kanssa haastattelussa eläinten lajierot tulivat esiin kodittomien kissojen yleisyyttä verrattuna muihin lemmikkeihin pohdittaessa.

Paju: Ja jos joku hamsteri karkaa, niin ei kukaa tuu ikinä löytämään sitä.

Anna-Maria: Niin, se on niin pieni kyllä. Sitte miettii jotain, vaikka kaneja.

Paju: Niin, mutta ne varmaan syödään aika nopeesti, jos semmonen pääsee karkuun.

Anna-Maria: Voi joo kyllä, ne on myös pieniä. Mutta nehän voi olla melkein saman kokoisia ku kissat! (naurahtaa)

Paju: No riippuu kyl kanista. Mut se on kuitenkin, ku kissa on saalistajaeläin ja no, kani on kani. Ehkä niillä lemmikkikaneilla ei riitä ees vaistot oikein pysymään elossa.

Eläinten lajityypillisten piirteiden huomioonottaminen on siis aineistoni perusteella varsin tapauskohtaista. Kissan asemaa määrittelee historian myötä kehittynyt näkemys omatoimisena saalistajana, mikä luo mielikuvan itse itsensä hoitavasta eläimestä. Tulkintani onkin se, että kissan heikkoa asemaa ei haluta tunnustaa, koska kissan luonteeseen ja liikkumistarpeeseen vetoamalla suomalaisten on nykypäivänä helppo perustella toimintatapojaan kissoja kohtaan.

Ulkona liikkuvan kotikissan vastakohtana ajatellaan usein sisäkissoja. Sisäkissat ovat aineistoni perusteella yhä enenevässä määrin yleisempi ilmentys. Suomen eläinsuojeluyhdistys suosittelee kissojen pitämistä sisällä ja vain valvottua ulkoilua (Nurmi-Tuominen & Harmaala 2013: 10). Haastateltavanikin kertoivat, että monet löytökissatahot määrittävät säännöissään, ettei heidän kissojaan saa pitää kuin sisäkissoina. Kaupungeissa kissan nähdään nykypäivänä olevan siis sisällä asuva lemmikkieläin. Ongelmatapauksia tulee eteen kuitenkin myös sisäkissojen tapauksessa. Aineistoni perusteella osalle kissan itsenäiseen luonteeseen vedoten ajatellaan, että kissa pärjää ilman sen kummempia virikkeitä. Mikäli kissanomistajat eivät ota selvää, mitä kissa kaipaa voidakseen hyvin, voi kissasta kuoriutua omistajalleen ikäviä yllätyksiä aiheuttava niin kutsuttu pahantekijä. Eräässä haastattelussa tuotiin esille, miten huonekaluja raapiva, sohvalle pissaava ja yötä myöden maukuva kissa on toki hyvä edesauttamaan negatiivisen kissakäsityksen muodostumista, mutta tärkeintä tällöinkin olisi huomata eläimen tarpeet ja löytää syyt, miksi se tekee mitä tekee. Kissat eivät todellisuudessa tee mitään tahallaan pahoittaakseen omistajansa mieltä, vaikka ihmiset haluaisivatkin tulkita kissan toimia ihmismäisen juonittelun tavoin (Telkänranta 2018: i).

Toinen keskeinen kissan lajiin liittyvä ominaispiirre, minkä tulkitsen aineiston perusteella tärkeäksi kissan heikon aseman selittäjäksi, on kissan lisääntymiskykyyn vetoaminen. Tarkoitin tällä ajattelutapaa, jossa kissan arvoa ei pidetä korkeana, koska ajatellaan kissoja kuitenkin lisääntyvän nopeasti ja kissoja ajatellaan olevan aina saatavilla. Yleensä ihminen on arvostanut eläinten nopeaa tuotantokykyä, kuten esimerkiksi tuotantoeläinten kohdalla eläinten arvo määräytyy suurelta osin sen mukaan, miten nopeasti ne pystyvät lisääntymään tai muuten tuottamaan ihmisille toivottua hyötyä (ks. esim. Vilkkä 2009: 31–33; Kupsala 2015: 78).

Lisääntymiskyvyn ymmärtäminen luonteenpiirteen osaksi edesauttaa kissan arvostuksen puutetta kuitenkin hiukan toisella tavalla. Ihmiset eivät välttämättä ota tätä kissan piirrettä huomioon ja tilanne saattaa eskaloitua yllättävän äkkiä, mikäli kissa kulkee ulkona vapaana ja on lisäksi vielä leikkaamaton. Aineistosta esiin tulleiden näkökulmien perusteella ajattelenkin ihmisten käytöksen ikään kuin jumittuvan kierteen, jossa kissanomistaja uskottelee kissan lisääntymisen olevan luonnollista ja osa kissan lajille tyypillistä piirrettä, eikä omistaja tämän takia voi kontrolloida tilannetta. Tämän päättelyketjun avulla ihminen saa itsensä uskomaan, että on oikein kissan antaa elää kissan elämää ja näin ollen myös lisääntyä ihmisen siihen puuttumatta.

Ja se ajatus siitä, et se [lisääntyminen] on luonnollista, niin no ei ja joo, onhan se luonnollista. Mut jokainen kantoaika, tiineys, tämmönen, rasittaa se elimistöä. Kattoo kissaa, joka on penikoinu usein ja monta pentua tehny, niin kyllä se on laiha ja roikkuva mahanen, et ei se kissan elämä välttämättä niin oo. Ja nehän ei tavallaan, et luontohan ne ajaa ja se on niinku vaisto. (Kuura, viranomaistaho)

Yllä oleva ote Kuuran haastattelusta tuo lisääntymisen luonnollisuuden ja sen ristiriidan hyvin esiin. Huolimatta lisääntymisen luonnollisuudesta, sen kontrolloimisen täytyisi lemmikkieläimen tapauksessa olla kuitenkin omistajan vastuulla, ainakin lakisääteisesti tarkasteltuna (Asetus lemmikkieläinten suojelua koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen voimaansaattamisesta 49/1992). Aihe herättää keskustelua moraalisten kysymysten kannalta, kuten jo pelkästään siitä, miten paljon ihmisen on oikeutettua puuttua luontoon ja eläimiin (Vilka 2009: 32).

Kissan lajityypillisiin ominaispiirteisiin vetoaminen kissan kohtelun määrittäjänä kertoo ihmisen eläinkäsityksestä sen, että historiallinen selitystapa nojautua luonnolliseksi pidettyyn asiaan on yleistä. Kissan heikkoa asemaa yhteiskunnassamme on helppo ajatella johtuvaksi ikään kuin kissan omaksi syyksi, kissalle on luonnollista lisääntyä ja kissalle lajina on tyypillistä olla itsenäinen eikä se ole samalla tavalla sosiaalinen kuin laumaeläin, kuten koira tai vuohi. Tämä nousee esiin aineistostani, eli kissan asemassa näkyy se, että ihmiset saattavat helposti tuudittautua ajattelemaan, että kyllä kissa pärjää.

On kuitenkin huomioitava, että vaikka kissojen ulkona liikkumisen ajatellaan nykypäivänä näyttäytyvän eri tavalla kaupunkioiloissa verrattuna maaseutuun, niin ei ole aina ollut. Haastatteleman löytökissa-aktiivit toivat esiin, että vielä 20 vuotta sitten kaupungissa kulki kodittomia kissoja kaduilla. Nykypäivänä kaupungissa ei kuitenkaan tavata kissalaumoja ja nekin yksittäiset, kaduilla kuljeksivat kissat luultavasti otetaan talteen tai ne menehtyvät liikenteen tai muiden vaarojen seurauksena. Tämä kaupunkikissojen aseman muuttuminen kuvastaa mielestäni sitä, että kissan asemaa niin vahvasti värittävä historiallinen kehys voi muuttua. Historiallisen kehyksen hahmotus havainnollistaa, miten kissan aseman ymmärtämisessä keskeisintä on

oikeastaan ymmärtää, mistä ihmisten ajattelutavat ovat lähtöisin, jotta niitä voidaan muovata erilaisiksi ja paremmiksi kissan kannalta.

4.2 Taloudellisen arvon kehys

Taloudellisen arvon kehyksellä tarkoitan aineistosta tulkitsemaani selitystapaa, jossa kissan heikkoa asemaa yhteiskunnassamme selitetään jollain tavalla taloudellisella arvolla. Taloudelliseen arvoon liittyvät perustelut olivat haastateltavieni yleisin selitystapa perustella, miksi kissalla ajatellaan olevan helpon lemmikin leima. Kissan helppona lemmikkinä pidettyä leimaa perusteltiin taloudelliseen arvoon perustuvien selitystapojen avulla. Historiallisessa kehyksessä kuvaamani kissaan aseman selittämisestä hyödyn kautta on pidettävä mielessä, sillä myös taloudellisen arvon kehys nojaa eläinten välineellistämiseen. Välineellistäminen viittaa modernin ajan ihmisten eläinkäsitykseen, jossa eläimiin suhtaudutaan esineen tavoin, kuten tehomaataloudessa, joissa eläimet ajatellaan tuottaviksi tekijöiksi (Schuurman 2012: 53–54).

Taloudellisen arvon kehyksessä jaan selitystavat kahteen osa-alueeseen: ensimmäisessä osassa kissan heikko asema haastateltavieni mukaan linkittyy minimaaliseen rahalliseen arvoon. Toisessa selitystavassa korostuu aineistosta tulkitsemani käsitys siitä, miten kulutuskeskeisenä pidetyn länsimaisen kulttuurin myötä kissaan saatetaan suhtautua kuin mihin tahansa materiaaliseen tavarahan. Tämän ajatellaan selittävän sitä, miksi kissasta on helpompi luopua kuin muista lemmikkieläimistä.

4.2.1 Rahallisen arvon näkökulma

Olen aineistoni perusteella vakuuttunut, että kissan yhteiskunnalliseen asemaan liittyy perustavanlaatuisesti se, minkälainen kissan rahallinen arvo on. Rahallinen arvo, tai pikemminkin sen puute, tuli haastatteluissa konkreettisimmin esille silloin, kun ihmisten tekemät eläinten luokittelut puhdasrotuisiin ja sekarotuisiin otettiin puheeksi. Haastattelut nostivat esiin, että kissan kohdalla jako rotukissoihin ja maatiaiskissaan, eli niin sanottuun kotikissaan, on, kuten eräs haastateltava sanoi *kaksi eri maailmaa*. Tämä tuntuu paljastaa ihmisten eläimiin liittämät luokittelut, vaikka kyseessä onkin yksi ja sama eläinlaji, eli kissa. Taustalla voidaan kuitenkin nähdä jalostamiseen liittyvät historialliset juuret. DeMello (2012: 162–163) viittaa Ritvon (1987) teoriaan siitä, miten 1800-luvulla lemmikkieläimiin suhtautuminen muuttui lisääntyneen lemmikkien omistamisen ja jalostamisen myötä. Lemmikkien pitäminen linkitettiin tiukasti ihmisten hallintaan ja vallankäyttöön, joten vapaasti keskenään lisääntyviin sekarotuisiin eläimiin suhtauduttiin väheksyvästi ja rahvaanomaisesti.

Haastatteluissa maatiaiskissan ja rotukissojen erottelu tuli selvästi esille. Ensimmäisenä erontekona esiin tulee hinta, sillä rotukissojen hinta on moninkertainen, koska maatiaiskissan kohdalla kissan voi saada ilmaiseksi. Marin haastatteluote havainnollistaa aiheesta käytyjä pohdintoja:

Varmaan tavallaan se kissan huonokin asema liittyy just siihen rahalliseenkin arvoon. Että kyllähän sitä rotukissoista pidetään huolta sitte ja maksaa paljo ja mihin on nähty vaivaa ja panostettu niitten jalostukseen ja kasvatukseen. Mutta Suomessa sitte suurin osa kissoista on kuitenkin semmosia maatiaiskissoja. (Mari, luonnonsuojelutaho)

Marin esille tuoma rotukissojen jalostukseen ja kasvatukseen liittyvä näkökulma on tärkeä huomio, mikä korostuu taloudellisen arvon kehyksessä kissan heikon aseman selittäjänä. Leinosen (2013: 126) mukaan rotueläimiin liitetyt historialliset seikat, kuten se, että ulkomaalaiset rotuhevoset, jotka olivat 1800-luvulla varakkaiden ihmisten ja aatelisten suosiossa ajatellaan rahallisesti arvokkaammiksi, kun taas suomenhevonen on verrattavissa tavalliseen kansaan. Hän käyttää termiä ”varallisuuden symboliikka” kuvaillessaan tätä eroa suomenhevosen ja ulkomaalaisten rotujen välillä. Termi soveltuu hyvin kuvaamaan myös nykypäivän maatiaiskissan ja rotukissan erottelua, jossa ainakin aineistoni perusteella voidaan nähdä varallisuuteen liittyviä kiinnekohtia.

Löytökissojen parissa työskentelevät haastateltavani tiedostavat erottelun rotu- ja maatiaiskissoihin ja näkevät erottelussa myös yhteyden kissan arvon ja huolenpidon kanssa. Haastatteluissa he kertoivat, että löytökissoista vain pieni prosenttiosuus on rotukissoja.

Mä oon joskus sanonutkin, että niitä rotukissoja pidetään kuin kruununjalokiviä, mutta sitte sille kotikissalle ei niinkään paljon, sitä ei etsitä, jos se katoaa ehkä ja eikä kuuluteta, että mihin on kissani hävinny. On niitäkin, mutta lähinnä. -- Kotikissan sä nyt saat ilmaiseksikin tänä päivänä ja tämmöstä rekisteröity rotukissaa voit 800-1000 euroon joutua, että onko se se raha ainoa siinä, en tiedä. (Anneli, eläinsuojelutaho)

Anneli, jolla on yli 20-vuotinen kokemus löytökissatoiminnasta, tuo esille rotu- ja maatiaiskissojen kahtiajaon, ajatuksen siitä, että kyseessä on kuin kaksi eri asiaa, huolimatta siitä, että kyseessä on toden totta sama eläinlaji. Aineistoni perusteella tulkitsen, että kissan rahallinen arvo on suoraan verrattavissa siihen, miten kissasta pidetään huolta. Rahallisen panostuksen ajatellaan toisin sanoen edesauttavan sitä, että kissasta tullaan myös huolehtimaan. Rotukissan arvo on korkea, joten sitä ei tule hankittua hetken mielijohteesta. Maatiaiskissan tapauksessa, eli kun kissa on voitu hankkia helposti ilmaiseksi tai hyvin pienellä rahamäärällä, ei välttämättä nähdä tarvetta huolehtiakaan eläimestä niin paljon kuin siinä tapauksessa, jos kissasta olisi pitänyt maksaa jo alun alkaenkin.

Aineistostani tulee esiin myös toinen maatiaiskissan halpaan hintaan liittyvä ongelmaa. Jos kissan nimittäin voi saada lähes ilmaiseksi, voi myös henkilö, jolla ei olisi varaa pitää mitään eläintä, hankkia sellaisen. Tähän ajatusketjuun liitetään aineistoni perusteella myös vahvasti kissan ja koiran omistamisen välinen ero. Huolimatta siitä, että kissa ja koira edustavat yleisimpiä lemmikkieläimiä, niiden asema yhteiskunnassamme on varsin erilainen ainakin hylkäämisen osalta. Suomessa koirien hylkääminen on harvinaisempaa kuin kissan (Jääskeläinen 2015: 1). Aineistoni perusteella taloudelliset aspektit kulminoituvat juuri koiran ja kissan välisen eronteon esille nostamisena.

Koira ei niin helposti joudu semmoseen varattomaan kotiin, koska ei oikeastaan ilmaisia koiranpentuja niinku saa mistään enää. Niistä pyydetään tosiaan ihan, vaikka olis tosiaan sekarotuinenkin, niin vähintään melkein 500 ja enimmillään melkein tonnia. (Anu-Riikka, viranomaistaho)

Kissahan tavallaan syö vähemmän ku koira, jos aatellaan. Toki on pieniäkin koiria, mut keskiverto koirat ne syö enemmän ku kissa. Eliikkä kissa voidaan ottaa myös olosuhteisiin, milloin ei ole tavallaan hirveesti ehkä taloudellisia resursseja ollenkaan, minkäänlaisille lemmikkieläimille. (Kuura, viranomaistaho)

Ylläolevat sitaattit tuovat esiin, miten eläinlääkärit Anu-Riikka ja Kuura pohtivat taloudellisen näkökulman liittymistä kissan ja koiran väliseen erotteluun ja eläinten arvostukseen ylipäättään. Molemmissa vastauksissa tulkitsen, että kissan hinnan uskotaan olevan yksi syy, miksi niiden asema on heikko. Kissa saatetaan hankkia, vaikka oma taloudellinen tilanne ei olisikaan pitkällä tähtäimellä niin kestävä, että eläimestä pystyttäisiin pitämään huolta. Koiraa hankkiessa taas jo lähtötilanteessa osataan varautua siihen, että koiranpennusta automaattisesti joutuu maksamaan jotain. Tällöin koiranomistajaksi haluava oletettavasti puntaroi omaa taloudellista varallisuuttaan enemmän kuin kissan kohdalla. Kun kissa on saatu ilmaiseksi, kaikilla ei tule välttämättä edes mieleen, että kissan hoitokustannukset maksavat ja kissaan täytyy panostaa rahallisesti.

Koiran ja kissan toisiinsa vertaaminen toistui kaikissa haastatteluissa ja tulkitsen tätä kahden lajin välisen eron esiin nostamista sekä taloudellisen kehyksen että ihmisten kehittelemien eläin kategorioiden näkökulmasta tarkasteltuna. Aluksi minusta tuntui oudolta, että kaikki ottivat aina jossain vaiheessa haastattelua puheeksi koiran. En siksi, ettenkö pidä koirista, vaan ajattelin, että kun kerrankin olisi mahdollisuus antaa ääni kissalle ja puhua kissan näkökulmasta, niin haastateltava haluaakin keskustella siitä, miten koira ja kissa eroavat. Aloin kuitenkin ymmärtää, että kyseessä on yhteiskuntamme tapa ymmärtää ja hahmottaa ympärillämme olevia eläimiä: kissa ja koira ovat yleisimpiä lemmikkieläimiä, vaikka niiden kohtelussa onkin eroja. Vuoden 2012 kuluttajatutkimuksen mukaan koira on suomalaisten yleisin lemmikki ja kissa heti toisena (Nurmela 2014). Koen, että kissan aseman hahmottamisessa

koiraan vertaaminen on vain keino ymmärtää paremmin, mikä kissan asema on, miten se on erilainen verrattuna koiraan ja miten ihmisten eläimiin muodostavat valtasuhteet ovatkaan toisistaan poikkeavia. Kuten Kupsala ja Tuomivaara (2004: 313) kirjoittavat Lévi-Staussin teoriaan nojaten, on ihmisten tavoilla käsitteellistää ja luokitella eläimiä vaikutusta siihen, miten ymmärrämme omaa sosiaalista ajatteluumme ja itsemäärittelyämme.

Millä tavalla sitten koiran asema on erilainen? Haastatteluista tulee esiin se, että edes sekarotuista koira ei nykypäivänä enää saa ilmaiseksi. Lähtökohta kissaan verrattuna koetaan olevan siis aivan toinen; kun koiran tiedetään maksavan jonkin verran, vähintään pari sataa, koiran omistajaksi haluava tiedostaa sen faktan, että koiran pitäminen ei ole halpaa. Koirien kohdalla on myös niin, että valtaosa Suomen koirista on rotukoiria, eli siis päinvastainen tilanne kuin kissan tapauksessa, koska suurin osa Suomen kissoista on maatiaiskissoja (Jääskeläinen 2015: 1). Se, että koirat ovat rotukoiria tarkoittaa sitä, että ne ovat, tai ainakin niiden pitäisi olla, rekisterissä ja täten valvonnassa. Tällä tarkoitan sitä, että rotukoirista Kennelliitto pitää kirjaa ja kaikki rotukoirat ovat, tai ainakin pitäisi olla, kasvattajilta hankittuja. Rotukoirista pidetään tilastoja ja kerätään tiedot, kuinka paljon pentuja on syntynyt ja paljonko koiria on vuosittain rekisteröity. (Kennelliitto 2019.)

Rotukissat voidaan mielestäni käsittää ikään kuin samaan kategoriaan koirien kanssa, koska molempien rahallinen arvo on korkeampi kuin maatiaiskissan. Rotukissat ja -koirat myös pidetään tarkemmin rekisterissä, sillä Kissaliitto pitää kirjaa rotukissojen tilastoista (Kissaliitto 2019). Ääripäässä eläimistä käyty kauppa voi ajautua myös niin sanottuun pentutehtailuun, jossa pentuja teetetään tiheään tahtiin ainoastaan kaupallisessa mielessä. (Eläinten hyvinvointikeskus 2012). Mutta vaikka keskityttäisiin vain tavallisiin koirakauppaan, jossa rotukoiria myydään ja jalostetaan, pääero kissan kohdalla tulee juuri siinä, että koirat ovat kuitenkin vahvemmin hallinnassa, eli ihmisten valvonnan alla. Tulkintani mukaan minkään muun lemmikkieläinlajikategoriaan luokitellun eläimen ei anneta lisääntyä samalla tavalla hallitsemattomasti kuin maatiaiskissan.

Taloudellisen arvon kehyksessä kissan heikon aseman ytimessä tulkitsemme aineistoni perusteella olevan ensinnäkin halvan hinnan ja toiseksi sen, että maatiaiskissoja ajatellaan olevan tarjolla niin sanotusti liikaa. Erään haastateltavan näkemyksen mukaan taustalla voidaan ajatella olevan *kysynnän ja tarjonnan laki*. Tällöin kaksi tekijää, halpa hinta ja kissojen määrällinen paljon, ovat samalla myös toisistaan riippuvaisia ja muodostavat ikään kuin kehämäisen päättelyketjun. Kissan heikon aseman perimmäisenä syynä ajatellaan olevan se, että kissoja voi saada ilmaiseksi, mikä johtuu siitä, että kissoja on suhteellisesti liian paljon. Toisaalta myös se, että kissojen määrää ei osata edes arvioida eikä kissan lisääntymistä tunnuta saavan aisoihin, saavat aikaan keskustelun pyörimisen ongelmien ympärillä eikä ongelmaan tunnu löytyvän ratkaisua. Ongelma tuntuu kiertävän kehää aivan kuin kissa, joka jahtaa omaa häntäänsä.

4.2.2 Kuluttamisen näkökulma

Talousantropologit ovat erikoistuneet tutkimaan talouteen ja kuluttamiseen liittyviä aihealueita. Länsimaisen yhteiskunnan ajatellaan olevan kapitalismin ja massatuotannon myötä kehittynyt kulutusyhteiskunta ja myös Suomi on kapitalismiin nojaava markkinatalousmaa. (Gudeman 1996: 172; Carrier 1996: 128; Haavisto & Kiljunen 2009: 17–18.) Tämä tiedon nojalla tässä kulutustottumusten vaikutuksia kissan asemaan valottavassa näkökulmassa tulkintaani ohjaa myös yleinen käsitys Suomesta länsimaalaisena kulutusyhteiskuntana. Aineistoni perusteella kissan aseman ymmärtämisessä taustalla ovat länsimaisen kulutusyhteiskunnan moniulotteiset vaikutukset ihmisten eläinsuhteisiin.

Tulkintani nojaavat jälkimarxilaisiin teorioihin kapitalismin vaikutuksista kulutustottumuksiin. Kriittisten jälkimarxilaisten teorioiden, kuten kriittisen eläintutkimuksen, mukaan kapitalismin ajatellaan perustuvan omistavan luokan, eli kapitalistien ja työtä tekevän luokan väliseen riistoon (Murray 2011: 89). Kapitalistinen talousjärjestelmä perustuu yksityisomistukseen, tavaroiden ja palveluiden vaihtoon ja kilpailuun sekä tähän liittyvään voitontavoitteluun. Sekä kriittisen että ihmistieteellisen eläintutkimuksen näkökulmasta tarkasteltuna kapitalismin katsotaan hyväksikäyttävän ja riistävän eläimiä työväenluokan tapaan. (ks. esim. DeMello 2012: 272–273; Kowalczyk 2014: 196 & Taylor & Twine 2014: 9.)

Näiden teorioiden valossa tulkitsen kulutusyhteiskunnan vaikutuksen huomioimisen tärkeäksi kissan aseman hahmottamisessa. Osassa haastatteluissa kissan arvostuksen puute linkitetään nykypäivän kulutuskeskeiseen kulttuuriin. Kulutuskulttuurin tulkitsen tarkoittavan länsimaista kulutuksen arkipäiväistymistä ja kulutuskeskeistä elämäntapaa, jossa kuluttaminen nähdään normaaliksi eikä sitä kyseenalaisteta. Aineiston perusteella osasyys esimerkiksi siihen, että kissoja jätetään heitteille, johtuu kulutuksen arkipäiväistymisestä. Kissaan suhtaudutaan elollisen olennon sijaan kuin kyseessä olisi materiaallinen tavara, pelkkä esine. Tällöin kissaan voidaan helpommin suhtautua kuin elottomaan olentoon ja *heittää pois*, kuten eräs haastateltava kuvasi. Löytökissa-aktiivit ovat varsinkin havainneet, että kissoista luovutaan herkemmin.

Meidän periaate alun perin oli, että me otetaan ulkona vaeltelevia, kodittomia kissoja talteen talven pakkasista. Mutta yhä ja yhä enemmän me ollaan jouduttu tästä säännöstä luopumaan ja ottamaan ihmisten omia kissoja tänne. Kun ne luopuu niistä niin herkästi nykyään. (Anna-Liisa, eläinsuojelutaho)

Katkelmassa Anna-Liisa kertoo, miten löytökissatoimintaa on jouduttu muuttamaan sen takia, että kissanomistajat luopuvat nykypäivänä aiempaa herkemmin kissastaan. Elämäntilanteen muutokset ovat usein syynä siihen, että kissoista joudutaan luopumaan. Monessa haastattelussa tulee esiin se, että tämä

asia tiedostetaan, mutta kissan kohdalla luopuminen koetaan normaalia helpommaksi.

Ajatus siitä, että eläimiä voidaan ajatella objektien kaltaisina, pohjautuu eläinten välineellistämiseen ja ajatukseen eläimistä tuottavina objekteina (Schuurman 2012: 53). Tulkitsenkin aineistossani esiintyvää kulutustottumusten kyseenalaistamista eläinten välineellistämisen kritiikiksi. Kissan heikon aseman pohtimisesta tekee kuitenkin mielenkiintoiseksi se, että yleensä lemmikkieläinten ja muiden eläinten välistä erontekoa korostetaan sillä, että lemmikkeihin ei suhtauduta yhtä välineellisesti. DeMellon (2012: 49) mukaan ihmisen eläinluokittelu tulee esiin laboratorioeläimistä, tuotantoeläimistä tai turkiseläimistä puhuttaessa sillä, niille ei anneta nimiä, ne eivät asu kodeissa tai niille ei osata kuvitella historiaa tai tunteita, eli niiden kanssa toimitaan juuri päinvastaisesti kuin lemmikkieläinten kohdalla. Aineistostani kuitenkin tulee esiin se, että kissaankin saatetaan suhtautua kuin tavaroihin, joita kulutetaan. Tällainen suhtautuminen ei tietenkään ole yleistettävissä koskemaan kaikkia kissaan liitettyjä käsityksiä. Tulkitsen aineistoni pohjalta kissan näyttäytyvän kulutushyödykkeen kaltaisena, mikä taas liittyy sen heikkoon asemaan. Aineistoni perusteella nämä tekijät yhdessä selittävät, miksi kissa on Suomessa suhteellisesti helpompaa hylätä kuin muu lemmikkieläin.

Kritiikistä kulutustottumuksia kohtaan kertoo myös toinen termi, minkä nimesin kertakäyttökulttuuriksi. Kertakäyttökulttuurin viitataan aineistossa ajattelutapaan, jossa elolliset olennot, kuten kissat, voidaan ajatella kertakäyttöisiksi, kuten tavarat. Kerran käytön jälkeen halutaankin jo korvata vanha esine uudella ja kenties paremmalla.

Mutta sen mä oon huomannu, että kyllä kissoista on tullu sellaisia kertakäyttötavaroita. Että on niin helppo ottaa kissa jostain tämmösestä löytöeläintalosta ja ihan yhtä helppo se on jättää. Mua ei huvita enää niinku pitää tätä kissaa, että ihmiset. On liian helppo hylätä se. Että ku kaikkee muuta maailma täynnä ja kaiken maailman krääsää ympärillä, niin se kissa on yks esine muitten joukossa. (Kirsti, eläinsuojelutaho)

Kirstin havainnollistava katkelma kuvastaa kertakäyttökulttuurin ydintä, eli taloudellisen kehyksen valossa ajattelumallia, että kissa ei ole arvoltaan esinettä arvokkaampi. Tulkitsen tällaisen ajattelumallin kertovan välineellisestä suhtautumista eläimiin, mikä tuli esiin myös historiallisen kehyksen hyötynäkökulmassa. Kehykset eivät siis ole analyysissäni toisiaan poissulkevia, vaan ne linkittyvät ja limittyvät toisiinsa. Oma sovellutukseni kehysanalyysistä aineiston analyysissä on mahdollista tulkita samaan tapaan kuin Leinosen (2013) hyödyntämä kulttuuristen mallien teoria. Hänen kuvailee hevosen kulttuurisia malleja päällekkäisiksi ja toisiinsa limittyviksi (Leinonen 2013: 264).

Kulutuskulttuuri-aihepiiri tulee esiin aineistossa myös toisella tavalla. Monet toivat haastatteluissa esiin kissoille, tai kissanomistajille, suunnatut tavarat, joita kauppojen hyllyt ovat pullollaan. Aineistossa tulee esiin, että kissanruokavaihtoehtoja on lukemattomia sekä kissan aktivointileluja ja kiipeilypuita on tarjolla lukuisaa eri mallia. Lemmikkieläinten pitäminen on lisääntynyt 1960-luvulta lähtien ja tämän seurauksena kaikenlainen lemmikkieläimiin liitettävissä oleva kuluttaminen, aina erilaisista ruuista ja terveydenhoidosta lemmikkieläimille suunnattuihin vaatteisiin, on kasvanut (Franklin 1999: 89–93). Kulutuskulttuurin näkökulmasta tarkasteltuna kriittinen suhtautuminen on tärkeää. Olen samaa mieltä Keinäsen ja Nymanin (2012: 157) kanssa, jotka toteavat, että lemmikkieläinteollisuus pelaa mielikuvilla ja ylläpitää mielikuvia tarpeista, joita voi tyydyttää ostamalla yhä enemmän erilaisia hyödykkeitä osoittaakseen rakkautta lemmikkieläimelleen, vaikka pitäisi pitää mielessä, ettei tavaralla ja rahalla voi korvata läsnäoloa.

Kriittisen näkökulman lisäksi kuluttamiseen kuitenkin liittyy toinen pohdinnan arvoinen puoli. Kapitalistisessa talousjärjestelmässä lemmikkieläimille suunnattujen tuotteiden kulutus voidaan ajatella kertovan ihmisten emotionaalisesta suhteesta lemmikkeihin ja siitä, että he välittävät lemmikeistään, kun he panostavat niihin kuluttamisen keinoin (Schuurman 2012: 55; Jyrinki 2010: 112–117). Omistajan panostaminen lemmikkinsä viihtyvyyteen tarjoamalla kissalleen virikkeitä voi tulkintani mukaan olla esimerkiksi kissan kannalta mieluisampaa kuin se, ettei tarjoaisi kissalleen mitään aktivointia. Virikkeiden tarjoaminen ja niihin panostamisen voi ajatella merkitsevän sitä, että kissan elämän ei kuvitella olevan pelkästään yksipuolista ruokakupin ja sohvan välille sijoittuvaa loikoilua. Erityisesti sisäkissan aktivoimiseen on syytä kiinnittää huomiota ulkona liikkuvaa kissaa aktiivisemmin, jotta kissan terveys pysyy kunnossa (Ylikorpi 2018: 239). Tämä tuli selvästi esille myös aineistossani.

Kaiken kaikkiaan taloudellisen kehityksen hahmottaminen kissan aseman selittäjänä on aineiston perusteella nykypäivänä vahvasti läsnä, monellakin eri tavalla. Kissan arvossa ja arvon puutteessa konkretisoituvat suomalaisten näkemykset eläimen asemasta, ja taustalla voi ajatella olevan yhteiskuntaamme määrittävä kapitalistinen talousjärjestelmä. Tässä talousjärjestelmässä rahalla on keskeinen merkitys talouden pyörittämisessä ja toimimisessa (Lapavitsas 2003: 71). Asia konkretisoituu aineiston perusteella siinä, miten kissan arvon ajatellaan vertautuvan sen rahallisen arvon kanssa. Tulkintani mukaan kissan arvostaminen linkittyy taloudelliseen panostukseen. Heikosta asemasta sen sijaan kertoo vähäinen rahallinen arvo sekä kulutushyödykkeeksi vertautuminen. Aineistoni perusteella eläimen arvoon liitetään vahvasti raha. Mikäli arvoa voidaan mitata rahallisesti, ajatellaan siis asemankin olevan jollain mittarilla hyvä. Monen hylätyksi tai kodittomaksi joutuneen kissan tapauksessa arvo tuntuu olevan valitettavasti nolla euroa.

4.3 Luonnonsuojelun kehys

Luonnonsuojelun kehyksellä hahmotan aineistosta esiintyvät puheenvuorot, joissa jollain tavalla kritisoidaan kissan liikkumista ulkona vapaasti. Kyseessä on hiukan erilainen tulokulma kuin muissa kehyksissä, joissa tulkiten kehysten tarkastelevan kissan asemaa yleisesti. Luonnonsuojelun kehyksen havaitseminen antaa kuitenkin hyvän käsityksen siitä, miten kissan aseman pohtimisessa ensisijaisesti tarkastellaan juuri ihmisten toimintaa. Tulkintani perusteella luonnonsuojelun kehys, jossa painottuvat kissan vaikutukset luontoon, on yksi tapa, josta käsin voidaan alkaa pohtia suomalaisten kissaan liittämiä luokitteluja ja kyseenalaistamaan, miten loogisia tai toimivia ne lopulta ovat.

Ihmisten tekemät luokittelut ja niiden epäselvät rajat ovat luonnonsuojelun kehyksessä keskeisimmässä asemassa. Kehyksen nimeäminen luonnonsuojelun kehykseksi antaa kuvan siitä, mihin se liittyy ja antaa myös osviittaa siihen, että erityisesti luonnonsuojelutahon edustajat toivat esiin näitä selitystapoja. Tiedostin tällaisen kehyksen esiintymisen todennäköisyyttä jo ennen aineiston keräämistä, mutta sen moniulotteisuus yllätti, enkä olisi osannut tiedostaa kaikkia esiinnousseita aihealueita ilman luonnonsuojelutahon kanssa käytyjä keskusteluja.

Aineistostani käy ilmi, että ensimmäinen ajatus, mikä liitetään kissan vapaana liikkumiseen, on kissan määrittely petoeläimeksi. Tämä tulee esiin jokaisessa haastattelussa tahosta riippumatta. Ihmisten käsitys kissasta hyvänä saalistajana ja saalistuksen biologisesta kuulumisesta kissan luonteeseen tiedostetaan. Saalistus on ollut aina osa kissan luontaista tapaa pysyä hengissä, eikä ihminen ole pyrkinyt jalostamaan tätä kissan lajityypillistä ominaisuutta pois (Ylikorpi 2018: 47). Luonnonsuojelun kehyksessä kissan vapaana liikkumiseen suhtaudutaan negatiivisesti juuri tämän kissan lajityypillisen ominaisuuden takia. Luonnossa liikkueensa kissan ajatellaan saalistavan ja pyydystävän niin hiiriä kuin pikkulintujakin, ja tämä ei ole etenkään luonnonsuojelutahon edustajien mielestä oikein. Painotan, että heidän argumentaatiossa painopiste ei ole niinkään kissan saalistusvietti ja sen kritisointi, vaan se, että ihminen sallii kissan kulkea ulkona vapaasti. Seuraavasta Misan haastatteluotteesta hahmottuu luonnonsuojelutahon kannan taustalla oleva perustelu:

Misa: Mutta varmaan niinku tietty se järjestön kanta on se, että ei se kissa kuulu sinne mitään pyytämään. Että sillä on kuitenkin se varma ruoka aina siellä kotona ja sitte taas jos vertaa johonki minkkiin, joka kans siellä pyytää jotain syötävää, niin se ei sit toimi enää luonnon laeilla se kissa, kun se voi aina mennä sitä varmaa ruokaa syömään sinne kotiin.

Anna-Maria: Niin

Misa: Et jos aattelee näitä niinku luonnonlakeja, et on vähän ruokaa saatavilla, niin sit se peto ei pärjää ja petoja on vähemmän, niin kissalla se ei sit toimikaan silleen.

Misa vertaa kotikissaa ja luonnonvaraista petoeläintä, minkkiä, toisiinsa tuodakseen kissan vaikutuksen luontoon esille. Molemmat ovat petoja, mutta erottavana tekijänä on se, että kissa ei ole Suomen luonnossa luontaisesti elävä eläin. Toisin sanoen kissa ja minkki molemmat nauttivat samoista saaliista, mutta vain toiselle, eli minkille, kyse on lopulta hengissä pysymisestä.

Luonnonsuojelutahon haastatteluissa keskustelun näkökulmat pyörivät luonnon ja ympäristöaiheiden alueella. Ilmastonmuutos ja sen vaikutukset ovat olleet monen suomalaisen mielessä viime aikoina. Lokakuussa 2018 julkaistun IPCC-raportin tulokset kertovat, että ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi tarvitaan tiukempia toimia (IPCC 2018). Hälyttäviä faktoja luonnon eliölajien uhanalaisuuden tilasta nostaa esiin myös maaliskuussa 2019 Suomen luonnon monimuotoisuuden nykytilasta kertova tutkimusraportti (Hyvärinen et al. 2019). Haastatteluissa pohdimmekin, miten paljon kissan lintupopulaatioihin kohdistamat tappoiskut ovat omiaan edesauttamaan lajien vähenemistä. Kissa ei valitse saalistaan sen mukaan onko lintu uhanalainen vai ei, joten luonnonsuojelun kehyksessä kritiikki kohdentuu kissanomistajiin, jotka päästävät kissansa ulkoilemaan itsenäisesti.

Kissan vaikutuksista saaliseläinlajien populaatioihin tehdyissä tutkimuksissa on todettu kissan saalistusmääriä olevan vaikea tutkia tarkasti, sillä lisäksi arvioinnissa täytyy ottaa huomioon myös muut pedot, jotka saalistavat samoja lajeja kuin kissa sekä erilaisten sairauksien ja ilmasto-olosuhteiden vaikutukset. On kuitenkin havaittu, että kissan elinympäristö vaikuttaa siihen, mitä se saalistaa. Maaseudulla elävä kissa saalistaa enemmän jysijöitä, kun taas kaupunkiympäristössä lintujen määrä kasvaa. (Ylikorpi 2018: 75, 77.) Luonnonsuojelun kehyksessä luonnon ja sen suojelun arvostus on vahvasti läsnä ja aineiston perusteella myös kissalla voidaan nähdä olevan vaikutus luonnonlajien vähenemiseen. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että kissan ajateltaisiin ylikorostetusti olevan ainoa syypää ongelmaan, kuten Mari sanoo:

Niin no kauheen vaikee sanoa. Onhan niitä, mitä sanoin silloin aluks, arvioita, et kuin paljon kissat niinku konkreettisesti tappaa eläimiä ja saattaa aiheuttaa tai olla osallisena lajien häviämiseen. Mutta mikä se nyt sitten on se merkitys, jos kissat otettais yhtäkkiä pois? Niin kyllä varmasti lintujen ja pienjysijöiden asema siitä paranis. Mutta ei se yksistään riitä tietenkään sitten toimenpiteeksi, että pelastetaan Suomen luonnon monimuotoisuus. (naurahtaa) Että kyllä ne sitten on paljon syvemmällä ne ongelmat näissä elinympäristöjen pirstoutumisissa. (Mari, luonnonsuojelutaho)

Esiin nousi myös se, miten kissaan negatiivisesti suhtautuvilla ihmisillä on usein mielessä erityisesti huoli lintujen kohtalosta. Haila ja Lähde (2003: 14)

kirjoittavat, että uhanalaisia lajeja, kuten valkoselkätikkaa, pidetään luonnon elinvoiman symboleina. Mikäli kissan saaliiksi päätyy uhanalainen lintu, tuntuu menetys ihmisten mielestä kovemmalta iskulta kuin silloin, kun kissan pyydystää pienjyrsijän. Luonto ja luonnoneläimet tuottavat ihmisissä tunteita, mikä lisää sitä, että ihminen suhtautuu eläimiin tai luontoon kuin henkilöinä. Tämän ajatellaan edesauttavan myötätunnon lisäämistä eläimiä tai luontoa kohtaan. Luonnonsuojelujärjestöjen toiminnassa tällaisten tunteiden tiedostaminen näkyy, esimerkiksi luonnonsuojelukampanjoinnissa, joissa voidaan ottaa maskotiksi tunteita herättävä tai samaistuttava nisäkäs, kuten kädellinen apina tai pörröturkkinen kettu. (Milton 2002: 115–118.) Ajattelen, että samankaltaista päättelyä toteutuu uhanalaisen linnun ja kissan suhteen esille nostamisessa, eli luonnonsuojelullisesta näkökulmasta tarkasteltuna ihminen suree menetettyä luonnon monimuotoisuutta.

Ihmisten eläinkäsitykset korostuvat tällaisessa jaottelussa. Miksi samanlainen huoli ei nouse silloin, kun kissa pyydystää pienjyrsijöitä? Molemmissa tapauksessa kissa vain toimii lajilleen tyypillisesti, mutta ihmisten mielestä ero onkin laadultaan erilainen. Ihmiskeskeinen tulkinta on tässäkin vahvasti läsnä, sillä ihminen arvottaa hiiren ja linnun tapon eriasteisiksi usein sen perusteella, mihin ihmisen määrittelemään eläinluokkaan, kuten luonnonvaraisiin eläimiin tai tuhoeläimiin, ne kuuluvat. Kissan pyydystämät eläimet usein ajatellaan luonnonvaraisiksi eläimiksi, jolloin eläimet ajatellaan pitkälti biologiansa perusteella. (Aaltola 2004: 21–22.) Ajattelen eron tulevankin siitä, että linnun ajatellaan olevan viaton, koska siitä ei ajatella olevan samalla tavalla haittaa kuin hiirellä, joka taas nimetään tuhoeläimeksi. Seuraavasta Marin vastauksesta tulee esiin tuho- tai haittaeläinluokittelun ihmiskeskeisyys, kun pohdimme, miksi hiiret koetaan tuhoeläimiksi, mutta pikkulintuja ei.

No se on ehkä vähä semmosta siis ihmislähtöistä ajattelua, että kun se eläin on luonnossa jossain metsässä tai siellä, niin silloin pysykööt siellä ja se on arvokas ja näin. Mutta sitten kun se tulee niinku kotiin ja pihaan ja, ihan sama asia ku susi, suden kanssa, niin sitten siitä tuleeikin ongelmaeläin ja haittaeläin ja tuhoeläin. (Mari, luonnonsuojelutaho)

Marin kuvaus on omiaan hahmottamaan miten monitulkintaisia ihmisten ja eläinten suhteet usein ovat. Hiiret koetaan kissalle sopivina saaliina ja sen voi tulkita johtuvan pitkästä kulttuurisesta ja historiallisesta ajattelutavasta, joita valotin historiallisessa kehyksessä.

Ihmisten eläinkäsityksiin liittyvä keskustelu petoeläinpolitiikasta, ja petoeläimistä erityisesti suden osalta, on nykypäivänä hyvin ajankohtaista (Lähdesmäki 2015: 185; Kaakinen, Massa & Tolvanen 2019). Haastatteluissa sivusimme myös keskustelua petoeläinaiheesta ja sen moniulotteisesta linkityksestä kissan aseman pohtimisen kannalta. Isojen petojen, kuten suden, ahman tai ilveksen kohdalla pihapiirin taitavana hiirenpyytäjänä pidetty kotikissa voikin itse muuttua saaliiksi. Kuten Misa tuo esiin:

Niin että siellä, mistä oon kotoisin, niin liikkuu ahmoja. Niin nyt siellä vanhemmat miettii, että uskaltaako ne enää kissaa päästää ulos, kun siellä selkeesti on se ahma ja se on haistellu meidän portaitten luona ja että varmaan ottais siitä helpon kissan, jos sais. (Misa, luonnonsuojelutaho)

Haastattelemani luonnonsuojelujärjestöjen edustajat tuovat kissan määrittelyyn vielä toisenkin luokittelun. Heidän haastatteluissa esiintyy käsite vieraslaji. Vieraslajilla tarkoitetaan Suomen luonnossa vierasta lajia, eli lajia, joka on levinnyt niin kutsutulta luontaiselta levinneisyysalueeltaan uudelle alueelle tahallisesti tai tahattomasti ihmisen mukana. Vieraslajit luokitellaan niistä aiheutuvien seurausten mukaan, jotka voivat olla esimerkiksi uhkana alueen alkuperäislajeille ja luonnon monimuotoisuudelle tai niistä katsotaan olevan yhteiskunnallisia ja taloudellisia seurauksia, esimerkiksi ihmisten elinkeinoihin kuten maanviljelyyn tai terveyshaittoja tauteja levittämällä. (Maa- ja metsätalousministeriö 2012: 14.)

Kansallinen vieraslajistrategia on valtioneuvoston strategia, minkä tavoitteena on ehkäistä haitallisten vieraslajien uhkaa Suomessa (Maa- ja metsätalousministeriö 2012: 11). Vieraslajilaki määrittelee, miten haitallisten vieraslajien suhteen täytyy toimia (Laki vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta 1709/2015). Kotikissaa pidetään vieraslajistrategian mukaan vieraslajina, mutta vain villiintynyt kissa luokitellaan haitalliseksi vieraslajiksi (Maa- ja metsätalousministeriö 2012: 48).

Olin alustavasti odottanut ja on mielestäni ymmärrettävää, että luonnonsuojelullisia arvoja kannattava haastateltava ottaa esiin kissan negatiiviset vaikutukset luontoon. Misan haastatteluotteesta huomaa selvästi mistä kyse:

Et se on vaan sit, et mikä häiritsee niitä Suomen luonnon lajeja, niin on tietenki ne vieraslajit. Et se näkökulma siinä varmaan on hyvin vahvana, et jos nyt yritetään suojella jotain liito-oravaa, niin onhan se nyt aika ikävää et, jos kissa sen nyt sit nappaa. (Misa, luonnonsuojelutaho)

Vieraslaji-käsitteen esille nostaminen voidaan ajatella olevan toimiva argumentaatiotapa, koska se mahdollistaa sen, että kissaan voitaisiin suhtautua selkeästi, eli lainsäädännöllisesti määrittelystä lähtökohdasta käsin. Aivan kuten suden kohdalla, kun lainsäädäntö määritteli sen vielä 1970-luvulla vahinkoeläimeksi, oli suden yhteiskunnallinen asema yksiselitteisemmin ymmärrettävissä (Lähdesmäki 2015: 186). Kissan kohdalla ei voida kuitenkaan ajatella yksiselitteisesti. Villiintyneen kissan tunnistaminen voi olla hankalaa, koska ero villiintyneen ja kodittoman kissan välillä voi olla hyvin tulkinnanvarainen (Eläinten terveys ja hyvinvointi -yksikkö 2019: 2). Tavalliseen kotikissaan, joka kulkee ulkona ja liikkuu omistajansa tontin ulkopuolella ei voi vielä soveltaa siis haitallisen vieraslajin määritelmää, eikä

kissaa ole lain mukaan sallittua tappaa (Maa- ja metsätalousministeriö 2012: 48).

Kissan aseman luokittelun monitulkintaisuus havainnollistuu luonnonsuojelun kehyksessä kaikkein selkeämmin muihin kehyksiin verrattuna. Se, että kissa tulkitaan petoeläimeksi tai vieraslajiksi, on vain yksi esimerkki. Taustalla voi nähdä ihmiskeskeisen halun vallankäyttöön ja hallintaan, mikä on läsnä näitä kategorioita tehtäessä. Se, että villiintynyt kissa luokitellaan haitalliseksi vieraslajiksi antaa ihmiselle oikeutuksen tarttua jonkinlaisiin keinoihin ehkäistä mahdollista uhkaa, ovathan ne määritelty laissakin, toisin sanoen hävittämään luontoa uhkaavan tekijän. Tällainen toimintatapa on läsnä muiden eläinten kohdalla, kuten suden ja supikoiran. Se, mikä tekee kissasta omanlaisensa tapauksen, on tietenkin se, että ensisijaisestihan kissan määrittelyssä nousee esiin se, että kissa ei ole luonnonvarainen eläin vaan ihmisten lemmikkieläin.

Kategorisointeja kyseenalaistettaessa on hyvä muistaa, että ne määritellään aina tietyistä lähtökohdista ja luonnonsuojelutahon edustajien näkemyksissä korostuvat luonnon suojelemisen arvot. Kallinen (2012: 77–78) kirjoittaa, että luonto ajatellaan usein pakollisena säilyttää ihmisen itsesäilymisen kannalta sekä sen kautta, miten luonto voi olla tuottava hyödyke, eli luontoon suhtaudutaan usein hyvin ihmiskeskeisesti. Vieraslajimääritelmäkin voidaan nähdä ihmiskeskeisen ajattelun jatkumona, jossa halutaan pitää kiinni luonnosta ihmisten hyötynä, sillä verukkeella, että ihminen estää haitaksi ja uhaksi koetun toisen lajin leviämisen. Vieraslajikeskustelussa vieraslajiksi nimetty osapuoli, oli se sitten kissa, supikoira tai villisika, koetaan uhaksi ja ihmisellä on valta toimia luonnon kiistattomana päällikkönä. (Ollila 2019.) Vieraslajien määrittäminen on myös mielenkiintoista, että huolimatta siitä, että termi antaa kuvan siitä, että kyse on vieraasta, ikään kuin uhasta, vieraslajit ovat kuitenkin ihmisten mukana tulleita, tahallaan tai tahattomasti (Maa- ja metsätalousministeriö 2012: 14).

Samankaltainen argumentaatio näkyy myös toisessa luonnonsuojelutahon edustajien haastatteluissa esiin nousseesta teemasta. He toivat esiin kissan avulla leviämisen *toksoplasma gondii* -nimisen sairauden. Kyseinen sairaus on siinä mielessä huomionarvoinen, koska se voi tarttua myös ihmisiin. Kissat eivät kuitenkaan levitä tautia esimerkiksi turkissa tai syljessä, vaan se yleisimmäksi leviämistavaksi tiedetään kulkeutuvan ulosteiden kautta, esimerkiksi mullan välityksellä tai huonosti kypsennetystä lihasta. (Ylikorpi 2012: 323–324.) Luonnonsuojelutahon haastatteluissa tämä tulee esille, mikä johtuu tulkintani mukaan siitä, että he haluavat tiedottaa myös kissan negatiivisista vaikutuksista.

Toksoplasmoosi-tartunnan arvioidaan olevan maailmanlaajuisesti joka kolmannella aikuisella ihmisellä, eli kyse on hyvin yleisestä tartunnasta. On myös pidettävä mielessä, että tällaiset zoonootit, eli eläimistä ihmisiin tarttuvat taudit tarttuvat toisaalta myös ihmisistä eläimiin. Zoonootit aiheutuvat niin bakteereista, viruksista kuin alkueliöistä ja suurin osa ihmisten tartuntataudeista

on niiden aiheuttamia, esimerkiksi rabies eli vesikauhu ja punkin puremasta leviävä borreliosis. (Ruokavirasto 2019c.) Ihmisille toksoplasmoosin katsotaan olevan vaarallisin sikiölle ja vastasyntyneelle (Rantanen 2010: 1). Muihin eläimiin ja kissasta toisiin kissoihin toksoplasmoosin leviäminen on hyvin yleistä (Jokelainen 2013).

Tästä huolimatta aineistoni perusteella aihe ei ole kaikille suomalaisille kovin tunnettu ja luonnonsuojelutahon edustajat tulkintani mukaan kokevat, että aiheesta olisi tarvetta kertoa enemmänkin. Kuten Mari toteaa:

Että niinku varmaan enemmänkin sais puhua ja ottaa esille näitä, että se olis tuttu kissanomistajille ja muillekin se asia. Että sitähan kautta ne asiat sitte etenee ja muuttuu, kun puhutaan niistä. (Mari, luonnonsuojelutaho)

Tiedon lisääminen toksoplasmoosin haitoista tulisi Marin mielestä tiedottaa enemmän. Luonnonsuojelutahon näkökulmassa ei ole kuitenkaan tarkoitus pelkästään nostaa vastakkainasettelua kissan ja muiden eläinten välillä, vaan kuten Marin haastattelukatkelmasta tulkitsen, tavoitteena on muuttaa keskusteluilmapiiriä sellaiseksi, missä aiheesta keskustelu olisi mahdollisimman monen näkökulman kannalta tasapainossa.

Tulkitsen vieraslajien ja toksoplasmoosin esille nostamisessa samankaltaisuutta, sillä molemmat laajentavat käsitystä kissasta perinteisen kotikissa-kategorian ylitse. Molemmat ovat myös vahvasti yhteiskunnallisia aiheita, jotka jakavat mielipiteitä. Tiedon lisääminen olisi tarpeen, sillä epätietoisuus lisää epävarmuutta ja vastakkainasettelua. Koirapopulaatioiden ja rabieksen yhteyksiä Intiassa tutkinut Warden (2014) havainnollistaa, miten zoonoositautilien mittakaavat, niin sosiaaliset kuin yhteiskunnallisesti voivat olla aivan eri mittaluokissa ja ongelmat isoja. Mutta toisaalta on mielenkiintoista pohtia, tarkoittaako se, ettei toksoplasmoosista käydä aktiivista julkista keskustelua sitä, että sitä ei pidetä vakavana uhkana vai esimerkiksi sitä, että pelätään keskustelusta nousevaa tunteiden ylikuumenemista? Aineistoni varassa en osaa sanoa vastausta, mutta aihe antaa aihetta monipuoliseen pohdintaan.

Kaiken kaikkiaan luonnonsuojelun kehyksessä tulee esiin lainsäädännön tulkinnan ja ihmisten toiminnan välinen ristiriitaisuus. Entistä mielenkiintoisemmaksi keskustelusta tekee se, miten lakisäädännön nähdään toimivan. Luonnonsuojelun kehyksessä lain tulkinnan ja toiminnan välinen ristiriita kulminoituu, kun kissaa kuitenkin ajatellaan perinteisessä kategoriassaan lemmikkieläimenä, joka näin ollen on omistajansa vastuulla (ks. esim. Eläinsuojelulaki 247/1996; Wahlberg 2015: 86). Ristiriita tulee kuitenkin siitä, että kissan pyydystäessä ja tappaessa luonnonvaraisia eläimiä, omistaja ei joudu tästä vastuuseen, vaikka luonnonsuojelulain mukaan luonnonvaraisten eläinten tappamisesta tulisi saada rangaistus (vrt. Luonnonsuojelulaki 1096/1996 § 58). Ajattelu saattaa kuulostaa kärjistykseltä, mutta se kuvastaa mielestäni enemmän ihmiskeskeisen ajattelutavan heikkoutta, koska luokittelut

eivät yksinkertaisesti toimi. Lakien noudattamisesta on tehty kirjaimellisesti tulkittuna lähes mahdotonta. Luonnonsuojelutahon haastatteluissa lakisäädökset tulevat esiin ja keskustelu luonnonsuojelulain pykälistä auttaa hahmottamaan, miten tulkinnanvaraisia ihmisten luokitukset välillä ovat.

Omistajan vastuun pitäisi kattaa myös lemmikkikissan aiheuttamat luonnon menetykset. Katkelma lintujen rengastajana vuosikymmeniä toimineen Karin haastattelusta auttaa ymmärtämään, miten epäloogisuus näyttäytyy:

Kari: Siinähan on, että jos kissa vaikka tappaa oravan tuolla luonnos, niin omistaja on tehny silloin metsästysrikoksen ja jos se tappaa vaikka liito-oravan, niin omistaja on tehny luonnonsuojelurikoksen. Ja se on tosi suuri rikos.

Anna-Maria: Niin on joo.

Kari: Ja sitä ei moni ajattelekaan, että se on kissanomistajan vastuussa, samoin niinku minkä muunkin, mutta ku on lemmikistä kyse, niin omistaja on aina vastuussa.

Luonnonsuojelun kehyksessä voidaan nähdä vaatimus, jossa korostetaan omistajan vastuuta kissan tekemisistä. Keskiöön nousee myös se, miten tulkinnanvarainen lain ymmärtäminen on. Tässä kohtaa tulee taas jälleen kerran esille ihmisten luokittelut ja määritelmät, jotka eivät välttämättä toimikaan käytännössä.

Toisaalta jo se, että kissan annetaan kulkea vapaana, ilman omistajan valvontaa, voidaan ajatella poikkeustapaukseksi. Se on myös lakisääteisesti kiellettyä (Järjestyslaki 612/2003 § 14). Kun asian ottaa tarkemman pohdinnan kohteeksi, voi kysyä; minkä muun eläimen annetaan itse asiassa kulkea vapaana? Marin haastattelussa käymme keskustelua aiheesta ja ainakin yksi vastaus hahmottuu.

Mari: Joo ei kukaa hyväksy, että koirat juoksee vapaana tuolla.

Anna-Maria: Joo ei.

Mari: Porot ja kissat.

Anna-Maria: Niin joo! (molemmat nauravat) Joo porot on kyllä...

Mari: Kaksi poikkeusta. (naurahtaa)

Kissan ja poron toisiinsa vertaaminen voi kuulosta nopeasti ajateltuna hyvin kaukaa haetulta, mutta mielestäni ihmisten eläimiin liitetyt kulttuuriset kategoriat konkretisoituvat ja hahmottuvat tällaisten vertailujen valossa. Marin huvitusta herättänyt vastaus kertoo siitä, että samalla, kun mielikuva vapaasti juoksentelevasta porosta ja kissasta naurattaa, sen ääneen sanominen tuo ihmisten eläimiin kohdistetut luokittelut uuteen valoon. Se saa pohtimaan

luokittelujen perusteluja, tarkoitusperiä ja toimivuutta, mutta ennen kaikkea järkevyyttä tai järjenvastaisuutta, eli juuri niitä ihmistieteellisen eläintutkimuksen kiinnostuksenkohteita. Poro ja kissa tuntuvat olevan niin kaukana toisistaan, mutta jakavat saman näennäisen vapauden liikkuu. Kissasta puhuminen vieraslajina toimii samalla tavoin kuin poro-vertaus, eli se tuntuu sekoittavan normia, eli tässä tapauksessa perinteistä käsitystä kissasta lemmikkinä.

Seuraavassa luvussa käsittelen kissan aseman parantamiseen liittyviä keinoja, joita haastateltavani toivat esille haastatteluissa. Olen jaotellut keinot kolmeen osa-alueeseen siten, että niiden voi ajatella linkittyvän tämän luvun kehyksiin. Parannuskeinojen ja kehysten välisten linkitysten ei kuitenkaan voi ajatella suoraviivaisesti toimivan yksi yhteen, koska myöskään kehykset eivät ole toisistaan täysin erillään vaan liittyvät toisiinsa. Nyt kun kehykset ovat nostaneet esille kissan heikkoon asemaan liitettyjä selitystapoja, seuraavaksi esittelemäni keinot mahdollistavat näkemään monipuolisen määrän ratkaisuja siihen, miten näitä selitystapoja voisi muuttaa kissan kannalta paremmiksi.

5 Keinot kissan aseman parantamiseen

5.1 Valistus ja tiedon lisääminen

Käsittelen ensimmäisenä kissan aseman parantamiseen liitettynä keinona valistuksen ja tiedon lisäämisen osa-alueen, jonka ajattelen linkittyvän historiallisessa kehyksessä esiin tulleisiin aihealueisiin. Valistuksen ja tiedon lisääminen olivat aineistoni pohjalta ensimmäinen asia, mikä kissan aseman parantamisessa haastateltavillani tulee mieleen. Kaikkien haastateltavieni mielestä avainasemassa on se, että tietoa tulisi saada leviämään. Konkreettisimmin valistus liittyy kissojen leikkauttamiseen, eli naaraskissoilla sterilointiin ja uroskissoilla kastointiin, katsotaan tärkeimmäksi valistuksen kohteeksi. Leikkauttaminen ajatellaan tärkeimmäksi kissan aseman parantamiseen liittyväksi toimeksi, koska juuri kissojen hallitsematon lisääntyminen koetaan kissan heikon aseman ydinkysymykseksi ja ongelman juureksi.

Leikkauttamisen ohella tiedotus liittyy kissan hoitoon yleisesti ottaen koetaan tärkeäksi. Aktiivisesti löytökissojen parissa vapaaehtoistyötä tekevä Anna-Liisa tiivistä vastauksensa kysymykseen, millä tavoin kissan asemaa voisi parantaa ytimekkäästi, näin:

Valistus, valistus ja valistus, mitä muuta? (Anna-Liisa, eläinsuojelutaho)

Tulkitsenkin tästä sen, että vanhojen uskomusten romuttaminen, kuten esimerkiksi ajattelutavat siitä, että kissa pärjää itseksensä tai kissan saalistustaidot heikkenevät leikkauttamisen myötä, koetaan tärkeäksi. Vanhat ajattelutavat pitävät yhä pintansa ja niiden muuttamiseen tiedon lisäämisen ajatellaan toimivan hyvin.

Eläinsuojelutyötä tekevät vapaaehtoiset, kuten aineistoni tapauksessa löytökissa-aktiivit, kuitenkin tunnustavat, että valistus ja tiedotus tuntuvat olevan välillä toimimattomia keinoja. Ymmärrän, että heille saattaa tulla voimattomuuden tunne, kun vuosi vuoden perään painotetaan esimerkiksi leikkauttamisen tärkeydestä, mutta siitä huolimatta kissojen lisääntymistä ei ole saatu täysin kuriin. Heidän kanssaan keskustelut kuitenkin antoivat kuvan siitä, että periksiantamattomuus palkitaan ja edistysaskelia tapahtuu, kun vain sinnikkäästi jaksaa tehdä työtä eläinkysymysten eteen.

Ja esimerkiksi täällä ei enää oo sellasia villikissalaumoja, niinku esimerkiksi oli 20 vuotta sitten sillon ku mä oon alottanu. Mehän pyydystettiin täältä ympäri kaupunkia. Ne oli siis täysin villiintyneitä kissoja, niitähän ei enää oo. Että kyllä se on tässä kaupungissa ainaki

meidän ansioista ainaki sillä tavalla hoitunu tää ongelma. (Kirsti, eläinsuojelutaho)

Kirstin haastattelukatkelmasta tulee esiin, että toiminta löytökissojen ja kodittomien kissojen parissa on konkreettisesti näkynyt kaupungin katukuvassa niin, että villiintyneitä kissalaumoja ei enää kuljeksi kaduilla. Muutos ei ole tapahtunut yhdessä yössä, mutta heidän esimerkkinsä näyttää, että konkreettinen löytökissojen auttaminen ovat ensiarvoisen tärkeässä asemassa löytökissaongelman vähentämisessä.

Kissojen aseman parantumista voi ajatella myös yhteiskunnan muutoksen näkökulmasta, jotka liittyvät suoraan myös historiallisessa kehityksessä esiintyviin teemoihin. Eläinlääkäreiden haastatteluista tulee esiin se, miten kissan aseman voi nähdä muuttuneen sen perusteella, miten kissasta on vuosien myötä tullut yhä yleisempi potilas. He muun muassa kertoivat, että kissat olivat potilaina vähemmistössä vielä 20 vuotta sitten. Tämän voi ajatella johtuvan siitä, että kissan asema lemmikkinä on yleistynyt. Huolimatta siitä, että kissan asema ei välttämättä ole niin korkealla kuin se voisi olla, suurin osa kissanomistajista kuitenkin huolehtii lemmikeistään.

Viranomaistyön kehittyminen on toinen asia, minkä eläinlääkärit ottavat puheeksi. Heillä on työnsä nimissä ensisijaisena tarkoituksena huolehtia eläinten hyvinvoinnista. Koska eläinlääkärit ovat yhteiskunnassamme viranomaisten asemassa ja asiantuntijan roolissa, heitä myös kuunnellaan ja heidän ohjeita noudatetaan. Eläinlääkärien työssä tehdään myös paljon vaikuttamistyötä ja valistustyötä, jolloin tietoisuus eläinten hyvästä kohtelusta nousee keskiöön. (Suomen Eläinlääkäriliitto ry 2019.) Ulkopuolinen saattaa ajatella ensimmäisenä pelkästään konkreettista työtä, eli sairaudenhoitoa, mutta haastatteluissa eläinlääkärit kertoivat myös työnsä toisesta tärkeästä puolesta, mikä liittyy ihmisiin vaikuttamiseen. Eläinsuojeluviranomaisen ensisijaisena tehtävänä on parantaa eläinten oloja, jolloin heidän työnsä on varsin tärkeässä asemassa kissojenkin aseman parantamisessa.

Omassa aineistossani käy selväksi, että eläinlääkärien asenteilla ja vuorovaikutustaidoilla on merkitystä eläinsuhteen muokkaamisessa. Ottamalla kantaa esimerkiksi lisääntyneeseen kissalaumaan eläinlääkäri voi toiminnallaan, eli kertomalla lisääntymisen vaikutuksista kissaan ja tietenkin esimerkiksi konkreettisen leikkausoperaation tekemällä, vaikuttaa ihmisten ajattelutapoihin niin, että kissanomistaja tulee ajatelleeksi myös kissan näkökulmaa. Anu-Riikka havainnollistaa asiaa näin:

Että nykyisin on varmaan se, että jos ei ihmiset ota puheeksi, niin aivan varmasti eläinlääkäri sitten aina yrittää kyllä aktivoida leikkaamaan tommosikin tapauksis, että on esimerkiksi jo vähän liikaakin niitä kissoja. (Anu-Riikka, viranomaistaho)

Toinen puoli, mikä eläinlääkäreiden vastauksissa tulee esiin, on se, että itse tieto on nykyään kehittynyt ja esimerkiksi kissojen sterilointia ja kastroidintia pidetään rutiinileikkauksena, eli se on hyvin rutiininomainen ja arkipäiväinen leikkaus. Jo sen voi ajatella kissan asemaa parantavana tekijänä, että tiedostetaan, ettei leikkausta ei pidetä mitenkään vaikeana tai harvinaisena. Nykyisin se katsotaan rutiinitoimenpiteeksi (Ylikorpi 2018: 309). Aineiston perusteella käsitykseni on se, että eläinlääketieteellinen tutkimus on kehittynyt paljon ja kissojen leikkauttaminen on muodostunut yhdeksi arkisimmista leikkauksista.

Yksi leikkauttamisen arkipäiväistymisestä kertova konkreettinen toimenpide, jolla pyritään kohti kissojen parempia oloja, on niin kutsutut leikkaustempaukset. Niin eläinlääkärit kuin löytökissa-aktiivit ottivat tämän esille. Leikkauttamistempauksissa yhdistyy heistä konkreettinen toiminta ja valistus. Kissojen leikkauttamistempauksilla tarkoitetaan sitä, kun eläinlääkärit leikkauttavat kissoja halvempaan hintaan kuin yleensä. Tällaisen tempauspäivän aikana eläinlääkärit tekevät monta leikkausta. Konkreettisen hyödyn, eli kissan leikkauttamisen lisäksi tempauspäivät tarjoavat mahdollisuuden tiedon lisäämiseen. Haastatteluissa kerrottiin, että tempauspäivät on koettu toimivaksi tavaksi lisätä tietotusta, koska paikalle voi tulla myös niitä kissanomistajia, jotka eivät ehkä muuten taloudellisen tilanteen vuoksi ole pystyneet kissaansa leikkauttaa.

Aineistossa tuli esiin myös se, että sosiaalisella medially voi olla vaikutusta kissan aseman parantamiseen. Sosiaalisen median myötä ainakin löytökissojen etsiminen, löytäminen ja ylipäättään tiedon välittäminen on helpottunut. Tätä korostivat monet haastateltavat ja löytökissa-aktiivien mielestä se on auttanut heidän toimintaansa. Kuten Anna-Liisa kertoo:

Täytyy kyllä sanoa, että radikaali muutos oli tuo, kun lopulta mentiin nettiin ja Facebookiin. Että sitä kautta kissoja saa kyllä kodin. (Anna-Liisa, eläinsuojelutaho)

Internetin sosiaalisen median kanavien myötä tieto kotia etsivistä kissoista pääsee siis etenemään maantieteellisestä sijainnista katsomatta. Löytökissa-aktiivit toivatkin esille, miten heidän löytökissatalonsa kissat ovat löytäneet kodin ympäri Suomen ja ulkomaillekin asti.

Lisääntyvä tiedonsaanti voi kuitenkin aiheuttaa myös ongelmia. Median välittämä kuva huonosti kohdelluista eläimistä saattaa paisuttaa ongelman kokoluokkaa ja aiheuttaa pelon ilmapiiriä niiden ihmisten parissa, jotka ovat huolissaan eläimistä (Schuurman 2012: 57). Muutamissa haastatteluissa pohdimme, miten mediassa yleistyneet uutisotsikot kissojen hylkäämisestä lisäävät tietoa kissojen kohtelusta Suomessa, mutta samaan aikaan saattavat antaa vääristyneen kuvan ongelman mittakaavasta. Toinen mediaan ja lisääntyneeseen tiedonsaantiin liittyvä pohdinta liittyi myös siihen, miten tiedon oikeellisuutta ei välttämättä kyseenalaisteta. Seuraava katkelma

eläinlääkärinä toimivan Kuuran pohdinnasta aiheen tiimoilta kuvaa sosiaalisen median myötä leviävien mielipiteiden ja tiedon ongelmallisuutta:

Kuura: Että totta osa [ihmisistä] on hyvin valveutuneita, ne kattoo netistä ja vaikka mistä. Ja sekin on itse asiassa ongelma tänä aikana, ku on nämä Facebook ja Google ja nämä kaikki. Niin sieltähän saa jos jonkinlaista tietoa. Niin siihen tiedonmäärään hukkuu helposti.

Anna-Maria: Joo

Kuura: Ja mikä on oikeaa tietoa ja mikä väärää tietoa, mutua ja juorua ja kuka sano mitä. Ja se ei oo tänä päivänä enää helppoa ihmisten tietää. Ne lukee jotain jostain ja joku laittaa Facebookiin jotain ja sit ne luulee, et se on totta.

Tulkitsen Kuuran korostavan mediakriittisyyden ja medialukutaidon merkitystä, mikä ihmisten tulisi pitää mielessä eläinkysymyksiin liittyvien aiheiden kanssa. Mediasta saatava tieto voidaankin aineistoni perusteella tulkita sekä positiiviseksi että negatiiviseksi aiheeksi.

Yksi mahdollinen tapa muovata kissan asemaa paremmaksi uuden tiedon kautta on tuoda kissan positiiviseksi koetut ja tulkitut ominaisuudet esille. Haastatteluissa kävimme keskustelua, kuinka nykypäivänä tehdään tieteellistä ja käytännön tutkimusta eläinten hyvinvointia lisäävistä vaikutuksista ja kissan ajatellaan olevan yksi eläimistä, jotka pelkällä läsnäolollaan rauhoittavat. Lemmikkieläimien seuran tiedetään vaikuttavan ihmisten terveyteen ja alentavan stressiä (Franklin 1999: 101). Niiden silittämisen on todettu muun muassa laskevan verenpainetta (Sarmicanic 2004: 45; Wheeler & Faulkner 2015). Muistisairaiden palvelutalossa työskentelevä Kirsti kertoi haastattelussa esimerkin työpaikallaan asuvien kissojen positiivisista vaikutuksista vanhuksiin:

Ja sitten se, mikä on mun mielestä maailman tärkein asia on se, että minkälainen vaikutus kissalla on esimerkiksi muistisairaisiin vanhuksiin ja vanhuksiin ylipäätään. Sitä pitäis tuoda enemmän esille. Siis ne kissat mitkä siellä mun työpaikalla on, niin ne on täältä otettu vähän yli vuosi sitten ja se vaikutus oli aivan uskomaton. Ja sitä on tutkittu aika paljon, miten se vanhuksiin vaikuttaa tällöset eläimet. Kuinka ne niinku tuo semmosta kodinomaisuutta siihen palvelutalon elämään, ne pehmentää, ja vaikka sä olisit kuinka muistisairas, niin se pieni hetki minkä sä oot sen kissan kans kun sä silität sitä, niin sä palaat sinne jonneki lapsuuteen. Ja kaikilta vanhuksilta tulee se, että voi mullaki oli kissa silloin ku mä olin lapsi, meilläkin oli kissa. Ja sehän on niin terapeutin vaikutus, kun ne saa ottaa ne kissat syliin ja silittää niitä ja kissat kehrää. (Kirsti, eläinsuojelutaho)

Kirstin kuvaus elävästä esimerkkitapauksesta, miten kissoilla on positiivinen vaikutus palvelutalon asukkaisiin, on painoarvoltaan tärkeä huomio. Saranpään

(2012) opinnäytetyössä tulee myös esiin kissojen positiiviset vaikutukset palvelutaloissa. Monissa haastatteluissa tuli esille, miten kuitenkin se, ettei moniin palvelutaloihin saa ottaa eläimiä, on usein ikäväksi koettu aihe niin ihmisille kuin eläimillekin. Eläinten positiivisten vaikutusten korostaminen voi mielestäni vaikuttaa kissan aseman parantamiseen. Tällaisen tiedon lisääminen voisi saada aikaan sen, että ihmisten suhtautumistavat ja asenteet kissoja kohtaan muuttuisivat positiivisemmiksi. Lisää asennemuutokseen liittyvistä parannuskeinoista kerron seuraavassa luvussa.

5.2 Ihmisten asennemuutos

Haastatteluissa tuotiin esille monia konkreettisia tapoja kissan aseman parantamiseen ja toinen parannuskeino liittyy ihmisten asennemuutokseen. Tämä korostuu kaikissa haastatteluissa ja osoittaa mielestäni sitä, että kissan ja ihmisen välisessä suhteessa on paljon kehitettävää ja tämä myös tunnistetaan. Ihmisten asennemuutokseen liittyvät parannuskeinot liitän erityisesti taloudellisen arvon kehyksessä tulkitsemiini kissan aseman selitystapoihin.

Kissan aseman muuttuminen maatalon työntekijästä enemmän kohti lemmikkieläimen asemaa on muuttanut myös suomalaisten suhtautumista kissoihin. Taloudellisen arvon kehyksestä tarkastellessani mainitsin, että kissaan kiinnitetään enemmän huomiota ja arvostuksen voidaan ajatella nousseen. Ihmisen asennemuutosta kuitenkin tarvitaan vielä, koska kissan asema on edelleen hyvin jakautunutta, riippuen missä kontekstissa kissan asemaa tulkitsee. Kuten Hiedanpää ja Ratamäki (2015: 13) suomalaisten susikäsituksesta kirjoittaessaan painottavat, ajattelutapojen muuttaminen edellyttää ympäristön, tapojen ja tekemisen muutosta. Ihmisten eläimiin liittyvässä asennemuutoksessa korostuu, ettei pelkkä tiedon lisääminen riitä ja se tulee esille myös omassa aineiston analyysissäni.

Aineiston perusteella ihmisten asennemuutoksen keskiössä on se, että ihmiset oppisivat erottamaan, milloin on kyse niin sanotusti eläimen asioista ja milloin taas kyse on ihmisten asioista. Eläinlääkärien haastatteluissa aihe korostui, minkä ajattelen johtuvan siitä, että he ammattinsa puolesta näkevät sen laaja-alaisen kirjon, mitä ihmisten ja eläinten välisiin suhteisiin liittyy. Seuraava Jarkon haastatteluote kuvastaa, miten ihmisten suhteessa eläimiin on nähtävillä eläimiä inhimillistävä piirre, eli eläinten ajatellaan toimivan ihmismäisesti:

Että niitä [eläimiä] ajatellaan ihmisinä ja joskus niiden oletetaan käyttäytyvän kuin ihmiset. Tai kuvitellaan, että ne tarvitsee tällaista ja tällaista, vaikka ne ei oikeasti tarvitse. (Jarkko, viranomaistaho)

Tulkitsen Jarkon vastauksessa sen, että ihmisten tapaan inhimillistää eläimiä olisi hyvä suhtautua hiukan kyseenalaistavammin. Muissakin haastatteluissa

nostettiin esiin se, että ihmisten eläinsuhteen tulisi muuttua, esimerkiksi niin, ettei eläimiin suhtauduttaisi kuin kulutustavaroihin.

Ihmistieteellisen eläintutkimuksen piirissä eläimiin inhimillisten, eli ihmisille ominaisten piirteiden, liittämistä kuvataan termillä antropomorfismi. Antropomorfismilla tarkoitetaan yleisesti ihmisiin liitettyjen ominaisuuksien, kuten tietoisuuden, tunteiden ja muiden mentaalisten kykyjen liittämistä myös eläimille kuuluviksi (Davis 2011: 43). Antropomorfismi ei kuitenkaan merkitse sitä, että ihmistä pidettäisiin eläimen kaltaisena, vaan eläin nähdään ihmisen kaltaisena (Schuurman 2012: 78). Eläinten inhimillistäminen ja eläinten näkökulman huomioiminen kuitenkin eroavat toisistaan ja juuri siinä ihmisten asennemuutos tulisi mielestäni erityisesti muuttua. Aaltolan mukaan eläinten oman näkökulman huomioiminen on tärkeää, eikä se tarkoita samaa kuin ihmisen ajattelu eläimen näkökulmasta. Hänen mukaansa eläimiä ei pitäisi ajatella ”ihmisinä eläinten ruumiissa, vaan niitä tulee lähestyä niiden *omasta* näkökulmasta.” (Aaltola 2004: 61.) Jarkon vastauksessa havainnollistuu miten ihmiset saattavat kytkeä eläimiin omia, ihmisten tarpeitaan, vaikka se ei välttämättä olisi eläimen näkökulmasta tarpeellista.

Kuten kuitenkin kehitysien yhteydessä toin esille, ihmisille on yleistä luokitella eläimiä taloudellisen hyödyn perusteella. Taustalla voidaan ajatella olevan kulttuurissamme vahvasti ajateltu erottelu ihmisiin ja eläimiin, jossa ihmiset edustavat kulttuuria ja eläimet liitetään kuuluvaksi luontoon (Ilomäki ja Lauhakangas 2002: 10–11). Kissan aseman parantamisessa ihmisten asennemuutoksen pitäisikin ensisijaisesti kohdentua ajattelutapoihimme muita eläimiä kohtaan. Seuraan tulkinnassani Ilomäkeä ja Lauhakangasta (2002: 14–15), jotka painottavat, että kyse on aina lopulta ihmisten tekemistä tulkinnoista. Vain ihminen tekee valintoja tulkitsemalla eläimiä tietyllä tavalla, olipa kyseessä kettu, joka ajatellaan joko taloudellista voittoa tuottavaksi turkiseläimeksi tai vapautettavaksi vangiksi. Tulkintani mukaan kissan asemaa tarvitsee selkeyttää ja sen selkeyttämisessä keskeisintä olisi lajienvälisten erottelujen korostamisen sijaan painottaa kissan positiivisia vaikutuksia, joita kissan ja ihmisen välisessä vuorovaikutussuhteessa on.

Olen myös korostanut, miten eläinten kategorisointi kissojen kohdalla näyttäytyy aineistoni pohjalta hyvin monitulkintaiselta eikä lainkaan yksiselitteiseltä. Kissan kohdalla ihmiset ajattelevat sen sekä saalistajana, ikään kuin villinä, mutta yhtä aikaa lemmikkinä, joka jakaa kodin omistajansa kanssa (Griffiths, Poulter & Sibley 2000: 61). Aineistossani otettiin esiin toisaalta myös se, että huolimatta ihmisten tavoista ajatella kissa tietynlaiseksi eläimeksi, on kissalla myös aivan oma toimijuutensa ja kykynsä toimia itsellisesti ja ikään kuin vastustaa ihmisten sille tehtyjä luokituksia. Eräs haastateltava kertoi esimerkin kissasta, joka oli omistajaperheen vauvan synnyttyä alkanut vierailla naapurin luona kylässä. Haastateltavan mukaan uuden perheenjäsenen tulo saattoi vaikuttaa kissaan, koska kissat ovat herkkiä olosuhteiden muutoksille, joten kissan voi ajatella päättäneen itse muuttaa tilannetta vierailemalla

naapurissa aina välillä. Haastateltava kuvaa tapausta näin: *Mä voin kuvitella, että kissa meni aina vähä hermolepoa ottamaan siinä välillä.*

Tämä esimerkki toimii mielestäni hyvin kuvaamaan kahta tärkeää asiaa. Sitä, miten eläimiin voidaan liittää ihmismäisiä piirteitä, kuten kuvailla perheeseen syntyneen vauvan muuttaneen kodin rauhallista tunnelmaa, joten kissan voidaan ajatella lähteneen lepuuttamaan hermojaan toisaalle. Tämä kuitenkin tiivistää sen, että samalla hauskalta kuulostava lausahdus myös osoittaa, että eläinten näkökulman huomioiminen ja kissan oman toimijuuden tiedostaminen voi avata uusia näkökulmia ymmärtämään kissan käytöstapoja. Kuten tämän esimerkin tapauksessa sitä, miksi kissa yhtäkkiä katoaa kotoa muutamaksi päiväksi.

Koen, että kissan lajityypillisten piirteiden ymmärtäminen ja perustarpeiden tiedostaminen voivat lisätä ymmärrystä kissoista ja auttaa parantamaan niiden asemaa. Hyvänä esimerkkinä tällaisesta eläinten näkökulman huomioimisesta toimii Algereiden löytökissatalon kissojen sosiaalisista vuorovaikutussuhteista kertova etnografinen tutkimus (Alger & Alger 2003). Lisääntynyt tieto eläinten kognitiivisista kyvyistä voi lisätä eläinten arvostusta ja auttaa muokkaamaan ihmisen suhtautumista eläimiin (Telkänranta 2016: 162–163).

Analysoidessani kissan asemaa selittäviä perusteluja kehyksiin, olen korostanut, miten eläinten jaottelu perustuu kuitenkin edelleen usein ihmiskeskeiseen ajatteluun. Ihmisille on kuitenkin tyypillistä, että mikäli ihminen uskoo eläimen yksilöarvoon, korostetaan ihmisen ja eläimen samankaltaisuutta, kun taas erilaisuuden korostamista esiintyy, kun emme halua uskoa eläinten yksilöarvoon (Aaltola 2004: 20–21). Asennemuutoksen pitäisikin pureutua ensisijaisesti ajattelutapoihimme. Kriittisen eläintutkimuksen teorioihin nojaten ajattelen, että kissan tai muun eläimen ja ihmisen välille erilaisuuden korostaminen tai pelkkä hyödyn tavoittelu ei voi olla tasavertainen vuorovaikutussuhde (ks. esim. Pedersen & Stanescu 2014).

Viimeisenä ihmisen asennemuutokseen liittyvänä parannuskeinona nostan esiin aineistossa esiintyvän aiheen, minkä liitän taloudellisen arvon kehyksessä analysoimiini kissan heikon aseman taustalla oleviin selityksiin, jolloin kissa saatetaan hankkia vähäisellä harkinta-ajalla. Haastateltavieni mielestä kissan omistamista harkitseville on tärkeää pohtia, miksi kissa ylipäätään halutaan omaan elämään. Etenkin eläinlääkärit ottivat tämän aiheen esille ja Kuuran pohdinnat tiivistävät aiheen ympärillä olevat eettiset pohdinnat mielestäni ytimekkäästi:

Että tämmönenkin niinku tavallaan miettiä aina, minkä takia tekee jotain, tietoisesti itse tekee. Jos ottaa tosiaankin kissan, miks mä haluan kissan? Onks se niinku minua varten, tai kissaa varten vai meitä molempia varten? (Kuura, viranomaistaho)

Jos kissa hankitaan sitä sen enempää pohtimatta, ei kissan rooli välttämättä tule olemaan tärkeä tai pitkällä tähtäimellä kestävällä pohjalla. Haastateltavani nostivat esiin muun muassa sen, että mikäli kissan ajatellaan paikkaavan kumppanin roolia tai olevan lapsille oivallinen lelu, eivät lähtökohdat tällöinkään väistämättä ole optimaalisimmat. Tarkoitukseni ei ole väittää, etteikö kissan rooli perheenjäsenenä tai ystävänä voi olla mitä rakkain ja elämää rikastuttavin, sillä sitä se monissa tapauksissa onkin. Lemmikkieläimet ovat niin yleisiä juuri ihmisille tärkeän sosiaalisen roolinsa vuoksi ja niiden läsnäolo vaikuttaa meihin hyvin monilla tavoilla aina tunteista ja terveysvaikutuksista käyttäytymiseen (DeMello 2012: 155, 159). Pyrkimyksenäni ei siis olekaan kiistää kissan roolin tärkeyttä. Sen sijaan haluan herätellä ajattelemaan myös sitä, että kissan aseman ymmärrettäisiin olevan arvokasta ilman, että kissan toimii välinearvona jollekin kokonaan toiselle tunteelle tai kissan ajatellaan paikkaavan elämässä jotain sellaista, mitä ei olisi suositeltavaa elollisella ja tuntevalla olennolla lähtökohtaisesti edes paikata.

5.3 Laki ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen

Yleisesti ottaen kissan heikko arvostus ja asema yhteiskunnassamme kertovat ihmisten asenteesta kanssaeläviämme kohtaan. Kuitenkin, kuten olen jo kahdessa edellisessä kissan aseman parantamiseen liittyvistä keinoista kirjoittaessani, niin kissan kuin minkä tahansa muun eläimen kohdalla, olipa se sitten lintulaudalla vieraileva talitintti tai heinälatoon pesän rakentanut kotihiiri, tulisi eläinoikeudellisesta näkökulmasta ottaa huomioon eläimen arvo. Tässä kolmannessa parannuskeinossa keskiössä ovat lakien ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen puolet. Nämä keinot voi ajatella toimivan yhteiskunnallisella tasolla, mutta niissä korostuu monipuolisesti ihmisten aktiivinen toiminta kissan aseman parantamiseksi. Luonnonsuojelun kehyksessä esille tulleiden huomioiden ja seuraavaksi esittelemieni parannuskeinojen voi nähdä linkittyvän toisiinsa.

Kissan yhteiskunnallisesta asemasta puhuttaessa on olennaista puhua lainsäädännöstä ja miten kissan asema sitä kautta ymmärretään. Aineistossa lakiaihe nostettiin esiin kissan arvostuksen parantajana. Monet haastateltavani ajattelivat, että mikäli laissa olisi tiukemmin määritelty, esimerkiksi kissan vapaana liikkumisesta tai kissoille määriteltäisiin rekisterisiru pakolliseksi, kissan asemaa saataisiin kohennettua. Tällainen näkemyksen tulkitsen esiintyvän myös kissan vieraslajiin liittyvästä luokituksesta keskustellessa, kuten Paju tuo vastauksessaan esiin:

Mutta jos sillä [kissalla] on oikeasti se virallinen luokitus, että se on haitallinen, niin sillon sitä ei sais levittää. Eli sitte se on periaattees niinku laitonta kissoja päästää luontoon silleen villiksi. (Paju, luonnonsuojelutaho)

Tulkitsen Pajun viittaavan siihen, että lakisääteinen luokitus voisi toimia kissojen heitteille jättämisen ehkäisemisessä.

Toisaalta lain tiukentamisen kohdalla monet haastateltavani kuitenkin ajattelivat, että pelkkä lain tiukentaminen ei estä lain rikkomista. Luonnonsuojelujärjestössä toimivan Marin haastattelukatkelma havainnollistaa kuitenkin, miksi lakisääteisen aseman tarkennuksesta voisi edistää kissan asemaa:

Mari: Niin ja sitten varmaan yks tärkein asenteiden muuttaja olis eläinsuojelulain muuttaminen siihen suuntaan, että siellä tarkemmin määriteltäis, että miten niitä kissoja nyt saa pitää ja pitää pitää.

Anna-Maria: Totta

Mari: Vaikkei niitä kukaan pysty valvomaan, mut se on nimenomaan asenteisiin vaikuttamista sitten. Että sehän tarkoittais sitä, että yleisesti ottaen ei sitten olis hyväksyttävää toimia näin.

Sekä Pajun että Marin haastattelukatkelmat mielestäni kuvastavat ennen kaikkea sitä, että kissan lakisääteisen aseman selventäminen, tarkentaminen ja korostaminen voidaan nähdä kissan aseman parantamisessa tärkeäksi, koska ne toimivat ihmisten eläinkäsitysten taustalla. Lakisääteisen aseman merkitystä ei voi vähätellä ja muun muassa susipolitiikkaan perehtyneet tutkijat korostavat tätä (Hiedanpää & Ratamäki 2015). Osa haastateltavistani kuitenkin myös ajatteli, että lainsäädännön kiristämisestä ei ajatella olevan riittävää hyötyä, jollei kukaan valvo kyseistä lakia. Esimerkkejä valvonnan lisäämisestä on kuitenkin tullut esiin aivan viime aikoina, kun Helsingin kaupungin poliisi ja valvontaeläinlääkäri perustivat syksyllä 2018 eläinrikoksiin keskittyvän tutkintaryhmän (Helsingin kaupunki 2019).

Haastattelujen pohjalta pakollisen tunnistemerkinnän, eli siruttamisen ajatellaan voivan parantaa kissan asemaa. Viimeisimpään eläinsuojelulakiehdotukseen oli kirjattu koirien pakollinen siruttaminen, mutta samoin ei olla tekemässä kissan kohdalla (Pulli 2019). Monet haastateltavani ajattelevat, että kissallekin olisi hyvä asettaa siru pakolliseksi, koska se nostaisi kissanomistajan vastuuta. Sirun avulla kissasta löytyisi omistajan tiedot ja täten kissan heitteillejätö voisi muuttua hankalammaksi. Sirun avulla kissanomistaja joutuu vastuuseen heitteillejätöstä, mikä nykyään ei ole kovinkaan yleistä, koska ilman tunnistemerkintää kissan omistajuutta on hankala todistaa (Ylikorpi 2018: 390).

Uskon, että pakollinen rekisteröinti edesauttaa kissan aseman paranemista, mutta pelkästään pakolla asemaa ei saa parannettua. Tämä tulee vahvasti esille haastatteluissa. Aineiston perusteella voi ajatella, että ne kissanomistajat, jotka huolehtivat kissoistaan, varmasti myös seuraisivat rekisteröintipakkoa ja heidän kissansa olisi rekisteröityjä. Niin tapahtuu yhä enenevässä määrin esimerkiksi

löytökissojen kohdalla, sillä yleensä kaikki löytökissat lähtevät uuteen kotiin sirutettuina. Kuitenkin on myös pohdittava niitä kissanomistajia, joille kissaan rahallisesti sijoittaminen ei ole kaikkein tärkein asia. Miten pakollinen rekisteröinti onnistuisi käytännössä tällaisissa tapauksissa? Haastatteluista nousee nämä pohdinnat esiin, kuten Kirstin haastatteluotteesta voi havaita:

Joo tästä on paljon puhuttu tästä siruttamisesta. No siinä mieles tietysti hyötyä, että ku se kissa löytyy, niin se omistaja pystyy tunnistamaan, mutta mitäpä jos se omistaja ei haluakaan sitä kissaa takasin? Niin sit se viedään sinne huonoon paikkaan. Että en mä tiedä, se on vähä toisaalta hyvä joo, mutta siihenhän me ei ikinä päästä, että kaikkia kissoja sirutetaan. Se on murto-osa. Suomes on paljon kissoja, että ei ihmiset maksa siitä. Ja ne, on niin helppo saada kissa. Kuka sen tietää ootko sä ottanu kissanpennun jostakin vai et? Kukaan ei sitä valvo. (Kirsti, eläinsuojelutaho)

Kirstin vastauksessa tulee esille se, miten kissan aseman parantaminen on monen tekijän summa. Pelkkä lain muuttaminen tiukemmaksi koetaan hyödyttömäksi, koska sitä ei pystytä käytännössä valvomaan. Sirun ja rekisteröimisen pakolliseksi kirjaamisessa voisi olla kuitenkin hyötyä, mutta se täytyisi mielestäni tehdä siirtymäajalla, niin että käytännön lainvalvonta kirjattaisiin myös pakolliseksi. Olen samaa mieltä Jääskeläisen (2015: 32) kanssa, joka kissojen ja koirien pakollista rekisteröintiä käsittelevässä selvityksessä kirjoittaa, että rekisteröintipakon rinnalla rekisteriäkin tulisi valvoa. Tunnistemerkitsemisen pakollisuudesta ei välttämättä koidu toivottuja hyötyjä eläimen kannalta, ellei lakiin säädettäisi pakolliseksi myös eläimen rekisteröimistä. Tunnistemerkitä itsessään ei vielä kerro tietoja omistajasta, vaan tiedot täytyy kirjata rekisteriin. (Jääskeläinen 2015: 16.) Maa- ja metsätalousministeriö on tehnyt uutta eläinsuojelulakia silmällä pitäen koirien ja kissojen rekisteriuudistuksesta kattavan selvityksen, jossa tarkastellaan erilaisia vaihtoehtoja rekisterien toteutumisesta (Maa- ja metsätalousministeriö 2019).

Kissan lainsäädännöllisen aseman tulkinnanvaraisuus, eli epäselvyys missä kissa saa liikkua, saako se liikkua vapaana, ulkona missä vain ja milloin vain, on tekemieni haastattelujen perusteella osasy kissan heikkoon asemaan yhteiskunnassamme. Sen sijaan, että asemaa parannettaisiin vain lakisääteisesti, yhteiskunnallisen tason merkitystä nostetaan aineistossani esiin. Yksi konkreettinen ratkaisuehdotus on eräänlainen eläintenpitoajokortti, josta Jarkko kertoo. Kyseinen kortti on hänestä verrattavissa ajokorttiin, eli ennen kuin kissan saisi hankkia itselleen, kissanomistajaksi haaveilevan täytyisi opiskella perustiedot eläimen hoidosta ja läpäistä testi onnistuneesti, aivan samaan tapaan kuin lupa autolla ajamiseen myönnetään.

Mä oon sitä mieltä, että meidän yhteiskunnassa pitäisi olla koira-ajokortti ja kissa-ajokortti. -- Elikkä sun pitäis osoittaa tiedoillasi ja

taidoillasi, että sinä kykenet tällaista eläintä hoitamaan tai olla vastuussa. (Jarkko, viranomaistaho)

Mielestäni Jarkon ehdotus ajokortista tiivistää sen, missä kissojen kohdalla usein toimitaan väärin ja heikko asema tuntuu loppumattomalta kierteeltä. Ajokortti tekisi kissan hankinnasta vaikeampaa, mutta juuri siihen mielestäni pitääkin tähdätä. Kissan heikko asema on niin tiiviisti yhteydessä näennäiseen helppouteen ja etenkin halpaan hintaan, joten vakavammin ottaminen on mielestäni juuri sitä mitä aseman paranemisessa kaivataan tällä hetkellä. Jarkon kanssa ajokortista keskustellessa pohdimme, miten tämän kaltaiseen uudistukseen ryhdyttäisiin ja miten ajokortin myöntäminen käytännössä tapahtuisi. Vaikka ajokortti saattaa kuulostaa ideana työläältä ja sen käytännön järjestelyt tulisivat vaatimaan sekä taloudellisia resursseja että työvoimaa, kenties jopa uuden viran kehittämistä, kissan aseman paranemiseen tarvitseekin mielestäni suhtautua vakavasti juuri käytännön näkökulmasta.

Jarkon lisäksi Kirsti ehdottaa haastattelussaan, että jonkinlainen ajokortti olisi hyvä keino muokkaamaan ihmisten asenteita kissan hankkimisesta. Kissan aseman parantamisessa keskeistä onkin se, miten ihmisten asenteisiin saadaan tartuttua niin, että asenteet muuttuisivat kissan näkökulmasta paremmaksi. Lain lisäksi yhteiskunnallinen vaikuttaminen on tärkeässä roolissa. Tulkintani mukaan poliittisten toimien osuutta pitäisi korostaa eläinsuojeluasioissa läpi eläinrajojen, koska eläinten asema yhteiskunnassamme vaatii kriittistä tarkastelua poliittisen vallankäytön näkökulmasta tarkasteltuna. Lakimuutokset ja -uudistukset ovat kuitenkin yhteiskuntamme valtaapitävien poliitikkojen päätettävissä, joten se minkälaista politiikka maassamme tehdään, vaikuttaa suoraan eläinten kohteluun ja asemaan, oli kyseessä sitten tuotantoeläinlainsäädännössä elävä lehmä tai lemmikin asemassa oleva kotikissa.

Wahlberg (2015: 86–87) kirjoittaa, miten tämänhetkisessä lainsäädännössämme eläimet määritellään objekteiksi, omaisuudeksi ja tämä vaikuttaa suoraan eläimiin kohdistuviin asenteisiin. Hän tuo esiin sen, että eläinten itseisarvo tulisi kirjata lakiin, niin että keskiöön tulisi eläinten oikeudet eikä sen arvo riippuisi ihmisestä. Ihmistieteellisessä eläintutkimuksessa eläimen itseisarvo eläinten oikeuksien määrittelyn lähtökohtana (ks. esim. Taylor & Signal 2011; Aaltola & Keto 2015). Osa tutkijoista on valmis laajentamaan poliittisen toimijuuden käsitteen ulottamista ihmisten lisäksi muihin eläimiin (Donaldson & Kymlicka 2011; Meijer 2017). Uuteen eläinsuojelulakiin toivotaan myös eläimen itseisarvon kirjaamista (Seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta 2016). Vaikka haastateltavani eivät ottaneet puheeksi kissaa suoranaisesti poliittisena toimijana, eläinten aseman pohtiminen tunnustettiin tärkeäksi poliittiseksi ja yhteiskunnalliseksi keskustelunaiheeksi. Kissan heikon aseman tiedostaminen ja ennen kaikkea kyseisen aiheen näkeminen vakavammin ajateltiin keskeiseksi keinoksi parantaa kissan asemaa.

Monissa haastatteluissa puhuimme kissan aseman ja politiikan kytköksistä. Löytökissa-aktiivit nostivat esiin muun muassa sen, miten vähän

eläinsuojelutyöhön panostetaan politiikan nimissä, jolla tässä kohtaa tarkoitettiin yhteiskunnan tasoa. Anna-Liisan mukaan tästä kertoo esimerkiksi se, miten erilaiset säätiöt jakavat apurahaa erilaisille harrastejärjestöille, mutta eläinsuojelutyöhön suunnatut avustukset ovat hyvin pieniä:

Kuule on kulttuuria, on urheilua, on vaikka mitä, mutta et nää missään et joku eläinsuojeluyhdistys sais apurahaa jostain. (Anna-Liisa, eläinsuojelutaho)

Tulkitsenkin aineistoni perusteella, että yhtenä tapana parantaa kissan asemaa olisi nostaa eläinsuojelutyötä ja sen arvostusta yhteiskunnallisesti korkeampaan asemaan. Tähän tarvitaan kuitenkin poliittista tahtoa, toimintaa ja konkreettisia tekoja pelkkien vaalilupausten sijaan. Ennen kevään 2019 eduskuntavaaleja Suomen valtakunnalliset eläinsuojelujärjestöt, SEY ja Animalia, selvittivät eduskuntapuolueiden eläinpoliittisia kantoja (Eläinpoliittinen kysely 2019). Mielestäni tällaiset selvitykset ja niistä laajan julkisen keskustelun avaaminen voivat toimia yhtenä keinona myös kissan aseman parantamisessa.

Kaupungin tai kunnan osuus tulee esiin myös löytöeläinpalvelujen järjestämisessä. Haastateltavieni mukaan on merkitystä, missä esimerkiksi löytöeläintalo sijaitsee. Mari kommentoi asiaa näin:

On siinä kaupungillakin vähä, vois sitäki suuntaa niinku pistää vähä vastuuta, että jos laitetaan ne löytöeläinkodit johonki hitsin piippulan kauas -- niin ihmiset [ei] lähde kускаamaan niitä irtokissoja, joita ne löytää, mihinkään kovin kauas. Että siinä pitäis olla joku systeemi. (Mari, luonnonsuojelutaho)

Mikäli löytöeläintalo sijaitsee hyvin kaukana, vaikeiden liikenneyhteyksien päässä, voi toiminta hankaloitua muutamallakin eri tavalla. Löytökissa-aktiivien mukaan yksi ongelma voi tulla siitä, että vapaaehtoisten saattaa olla vaikea päästä mukaan toimintaan, jos löytökissatalo on vaikeiden liikenneyhteyksien päässä. Toisaalta mikäli löytöeläintoiminta kattaa suuren alueen, esimerkiksi ison kunnan tai kaupungin, se saattaa hankaloittaa tavoitettavuutta myös kissojen etsijöiden parissa, eli kadonneita lemmikkejään ei välttämättä osata etsiä. Monet tosin ajattelevat, että nykypäivänä yleensä löytöeläintaloista tiedetään esimerkiksi sosiaalisen median seurauksena, jo suhteellisen hyvin.

Viimeisimpänä yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinona kissan aseman parantamisessa näen luonnonsuojelutahon edustajien kanssa haastatteluissa tulleen aiheen. Esille tuli se, että luonnonsuojelutahojen ja eläinsuojelutahojen välillä koetaan olevan työnjako, jossa kumpikin taho on järjestäytynyt suojelemaan omia kiinnostuksenkohteitaan, eli toisin sanoen luonnonsuojelutaho luonnon eläimiä ja eläinsuojelutaho kesyjä eläimiä. Tämä on käytännön syistä toimivaa, mutta mielestäni sitä voi myös kyseenalaistaa ja pohtia, voisiko järjestöjen keskinäinen yhteistyö olla hedelmällinen tapa

parantaa kaikkien eläinten oloja. Ehdotus näyttäytyy kuitenkin haastavalta, koska kyse on yhtä aikaa ihmisten mielipiteistä, kuten Misan haastatteluotteesta tulkitsen:

Mut sillai toki ku aattelee, että WWF:llä eikä Luonnonsuojeluliitolla en ite oo nähny, vaikka 10 vuotta oon näitä asioita seurannu, niin en oo niiltä nähny kantaa tästä asiasta [kissan vapaana ulkona liikkuminen]. Kertoohan sekin jotain, että tietenki ku on olemassa SEY:t ja muut, niin ne pitää huolen siitä, että tietenki on se oma tontti. Mut sit tavallaan en tiää, siinä isketään taas niin monen ihmisen henkilökohtaseen asiaan. Että ku aina on kissa pyytäny hiiriä, niin sitte jos WWF sanois tota, että nyt ei enää, niin se olis tietenki aika iso uutinen. Että nyt loppu tämmönen. (Misa, luonnonsuojelutaho)

Oma uudistushenkinen kissan aseman parantamiseen liittyvä keino onkin aineistoni perusteella se, että kissan asemasta tulisi uskaltaa puhua rohkeammin. Olen tutkielmassani tuonut esiin, miten kissaan voidaan suhtautua monella eri tavalla, mutta perinteiset kuvat tuntuvat pysyvän syvällä. Saman koen olevan myös nähtävillä siinä, miten perinteinen, stereotyyppinen kuva luonnonsuojelijasta ja eläinsuojelijasta yhä vaikuttavat mielikuvissamme ja osaltaan saattavat hidastaa yhteisymmärrykseen tähtäävän vuoropuhelun aloittamista. Kissan asemasta olisikin tärkeää käydä rakentavaa keskustelua, eli tuoda esiin esimerkiksi kissan negatiiviset vaikutukset luontoon, mutta myös ihmiseen liittyvät positiiviset terveysvaikutukset. Mahdollisuus tuoda omat näkökantansa esille ilman syyllistämistä on tärkeässä asemassa.

Kissan parantamiseen liittyvät lain ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinot ovat monipuoliset, kun asiaa katsoo laaja-alaisesti. Omassa tulkinnassani olen tukeutunut ja hakenut inspiraatiota isompien eläinlajien, kuten susien ja tuotantoeläinten, asemaa pohtineiden tutkijoiden kirjoituksista (Pedersen & Stanescu 2014; Hiedanpää & Ratamäki 2015 & Meijer 2017). Yhteenvetona totean, että analysoimani erilaiset kehykset kissan aseman selittäjänä kuvastavat sitä, miten monenlaisia käsityksiä suomalaisilla on kissasta. Kissan aseman selittävät kehykset ja niiden ymmärtäminen taas luovat hyvän pohjan, mistä käsin on helpompi lähteä tekemään korjausliikettä kissan aseman nostamiseksi korkeammalle. Kissan aseman selkeyttämisessä ihmisten käsitysten tulisi kuitenkin muuttua radikaalisti ja vain ihmisten asennemuutoksen kautta kissan asema voi parantua, kuten olen erilaisia keinoja luetellessani painottanut.

6 Yhteenveto

Tämän tutkielman tavoitteena on ollut kuvata, millaisia käsityksiä kissaan liitetään. Painotukseltaan tutkielmani on yhteiskunnallinen, mikä näkyy tutkielman rajaamisessa yhteiskunnallisten tahojen näkemyksiin. Olen haastatellut kolmen eri tahon edustajia pyrkimyksenäni saada mahdollisimman laaja käsitys kissan asemaan vaikuttavista näkökulmista. Olen jakanut tahot eläinsuojelu-, viranomais- ja luonnonsuojelutahoihin. Eläinsuojelutaho koostuu löytökissojen parissa vapaaehtoistyötä tekevistä henkilöistä, joista käytän nimitystä löytökissa-aktiivit. Viranomaistaho käsittää eläinlääkärit. Luonnonsuojelutahon edustajat ovat luonnonsuojelujärjestöissä vapaaehtoisesti toimivia. Kaikkia näitä yhdistää se, että olen ajatellut heidän edustamien tahojen omaavan käsityksiä kissan asemasta Suomessa.

Minulla on ollut kaksi tutkimuskysymystä, joiden avulla lähdin selvittämään kissan asemaan liittyviä käsityksiä. Ensimmäinen tutkimuskysymys pureutuu aineistosta tulkittaviin kissan yhteiskunnallista asemaa selittäviin selitystapoihin. Tässä olen hyödyntänyt Goffmanin (1974) kehittelemää kehysanalyysiä. Aineiston perusteella olen hahmottanut kolme selitystapaa, joita kutsun kehyksiksi. Kissan asemaa selittävät kehykset olen nimennyt historialliseksi kehykseksi, taloudellisen arvon kehykseksi ja luonnonsuojelun kehykseksi. Tiivistettynä kehykset kuvaavat kissan asemaan liitettäviä selitystapoja, eli ajattelutapoja, joiden avulla kissoihin suhtaudutaan tietyllä tavalla.

Historiallinen kehys tuo esiin, miten ihmisten kissakäsityksiin vaikuttaa historian saatossa muovautunut mielikuva kissasta maatalon hiirenpyydystäjänä. Tätä painotusta kuvaan hyötynäkökulmana. Lisäksi historiallisen kehyksen piiriin kuuluu myös kissan lajityypillisiä piirteitä korostava näkökulma. Se sopii tulkintani mukaan historiallisen kehyksen piiriin, koska tämän selitystavan perustana toimii historiallinen käsitys kissasta hiirien saalistajana tai muut kissaan historiassa liitetyt mielikuvat. Tämän kehyksen hahmottuminen tukee ihmistieteellisen eläintutkimuksen kentällä tehtyjä tutkimuksia siitä, että hyötynäkökulma on yleinen ihmisten eläinten luokittelussa käyttämä kategoria (ks. esim. Schuurman 2012). Taloudellisen arvon kehyksessä korostuvat kissan asemaan liittyvät taloudelliset näkökulmat, jotka tulkitsen kapitalistisen kulutusyhteiskunnan ylläpitämiksi. Taloudellisen arvon kehyksen olen jakanut rahallisen arvon ja kuluttamisen näkökulmaan. Molempia näkökulmia yhdistää se, että kissan heikoksi ajateltu arvo liitetään taloudelliseen arvoon. Luonnonsuojelun kehys poikkeaa kahdesta muusta kehyksestä tuoden esille kissan negatiiviset vaikutukset luontoon. Tämän kehyksen painoarvo on tärkeä, sillä tässä kehyksessä kritiikin keskiössä on kissan omistajien vastuu ja lakisääteinen asema.

Yksi tärkein kissan aseman hahmottamisessa aineiston perusteella esille tullut asia onkin selvä, kissan luokittelu on tulkinnanvaraista ja tapauskohtaista.

Kissan yhteiskunnalliseen asemaan vaikuttavat historian saatossa muotoutunut käsitys kissasta ja länsimaisen kulutusyhteiskunnan konteksti taloudellisen arvon korostamisessa. Lisäksi kissan asemaa värittää, miten se vertautuu muihin eläimiin ja luontoon, kuten luonnonsuojelun kehyksessä tulee esille. Kaikkia kolmea kissan yhteiskunnallista asemaa selittävää kehystä yhdistää, että niiden hahmottaminen auttaa ymmärtämään ja näkemään kissaan liitettyjä merkityksiä ja selitystapoja yhteiskunnallisesti. Kehysten hahmottaminen toimii hyvänä pohjana etsimään vastauksia toiseen tutkimuskysymykseeni, eli miten kissan asemaa voitaisiin parantaa.

Olen jaotellut kissan asemaan liitetyt parannuskeinot kolmeen osa-alueeseen, koska näen niiden linkittyvän analysoimiini kehyksiin. Valistus ja tiedon lisääminen liittyvät historiallisen kehyksen selitystapoihin, koska haastateltavieni mukaan uuden tiedon kehittyminen ja sen jakaminen vaikuttavat positiivisesti kissan aseman kohentamiseen. Tulkintani mukaan ihmisten asenne taas koetaan ristiriitaiseksi ja sen muuttaminen on keskeistä. Ihmisten asennemuutokseen liittyvät aiheet linkittyvätkin rahallisen arvon kehyksen nostamiin teemoihin. Luonnonsuojelun kehyksessä kissan lakisääteinen asema nousee esille, joten kolmannen parannusehdotuksia listaavan osa-alueen, eli lain ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen, olen katsonut linkittyväksi toisiinsa.

Keinoja kissan aseman parantamiseen siis on ja niistä myös tiedetään. Tärkeä viesti, minkä aineiston pohjalta olen kuitenkin tulkinnut, liittyy siihen, että kissan aseman parantaminen vaatii konkreettisia tekoja ja sitoutumista yhteiskunnalliselta tasolta lähtien. Maatiaiskissan heikko arvo, mikä näkyy siinä, että se voidaan saada ilmaiseksi, hankkia hetken mielihoiteesta ja myös hylätä yhtä herkästi, täytyy ottaa yhteiskunnallisesti vakavasti. Tämän lisäksi kissasta aiheutuvista vaikutuksista luontoon tulisi keskustella avoimemmin ja eri näkökulmat huomioiden, koska rakentava keskustelu ja yhteistyö ovat tulkintani mukaan askel kohti tasa-arvoisempaa yhteiskuntaa. Ihmistieteellisen eläintutkimuksen näkökulmasta tarkasteltuna lajierojen korostamisen sijaan kaikkia eläimiä, ihmiset mukaan luettuna, yhdistävien tekijöiden hahmottaminen ajatellaan edesauttavien tasa-arvon toteutumisessa (ks. esim. Aaltola 2004; Pedersen & Stanescu 2014).

Tutkijat ovat painottaneet yhteiskunnallisten tahojen yhteistyötä ja asenteiden muutosta petoeläinpolitiikan kohdalla, esimerkiksi susien tapauksessa (Hiedanpää & Ratamäki 2015). Tutkielmani voi nähdä olevan keskustelunavaus kissan asemasta yhteiskunnassamme ja nostavan esiin keinoja sen parantamiseen. Tutkielmassani olen korostanut, että kissan aseman kohentaminen vaatii lisää tietoa, ajattelutapojen muutosta sekä monipuolista keskustelua ja toimintaa, mutta ennen kaikkea kriittistä katsetta ihmisten eläinkäsityksiä kohtaan.

Tutkielmani aiheen ollessa ajankohtainen ja itselleni tärkeä, sen tekeminen oli motivoivaa koko tutkimusprosessin ajan. Tutkielmani on onnistunut mielestäni

hyvin soveltamaan goffmanilaisen kehysanalyysin käyttöä teoreettismetodologisena apuvälineenä. Olen hyödyntänyt lisäksi monitieteistä teoreettista viitekehystä, jossa olen painottanut ihmistieteellisen eläintutkimuksen lisäksi kriittisen eläintutkimuksen ja kapitalismin kritiikkiin nojaavia teorioita. Yhteiskunnallisen painotuksensa vuoksi tutkielmani teoriatausta kiinnittyy myös poliittisen antropologian piiriin. Näkökulmassani olen korostanut eläinten ja ihmisten välisen eronteon kritiikkiä ja kyseenalaistanut ihmiskeskeisiä ajattelutapoja.

Huolimatta siitä, että antropologinen eläintutkimus ja ihmistieteellinen eläintutkimus ylipäättään ovat lisääntyneet, on kissojen tutkiminen kulttuuriantropologisesta näkökulmasta monipuolinen aihe, jossa on paljon tutkittavaa. Lisätutkimusta voisikin mielestäni tehdä haastattelemalla ihmisiä, joilla ei ole kokemusta kissoista tai jotka eivät pidä kissoista, jolloin ymmärrys kissoihin liitetyistä merkityksistä ja mielikuvista voisi selventyä enemmän. Soveltavan antropologian ja monilajisen etnografian käyttäminen antaisi myös mielenkiintoisia mahdollisuuksia tarttua ihmisten ja eläinten vuorovaikutuksen tutkimiseen syvällisemmin. Erityisesti tarvittaisiin lisää tutkimusta monilajisen etnografian kentältä, jotta eläimet voitaisiin konkreettisesti ottaa mukaan tutkimuksen tekemiseen (ks. Hamilton & Taylor 2017).

Tätä tutkielmaa tehdessäni otin tietoisesti riskin kulkea tasaisen keskittien sijaan sen vasenta reunaa, vaikka se välillä kieltämättä tuntui tarpomiselta risukkoisella kinttupolulla. Riskinotto kuitenkin kannatti, koska tutkielman taustalla ollut haave nostaa kissan näkökulma esille onnistui. Nostin kissan pöydältä kehyksiin. Aiheesta kuitenkin tarvitaan lisää tutkimusta ja yhteiskunnallisia toimia, sillä kissanpäivät eivät vielä kaikkien silkkiturkkien kohdalla toteudu.

Lähteet

Tutkimusaineisto

Haastattelut

Nimi/peitenimi, ikäryhmä, haastatteluajankohta

Eläinsuojelutaho: löytökissa-aktiivit

Anna-Liisa Uusikylä, 61–80, 3.9.2018

Anneli Pouttu, 61–80, 3.9.2018

Kirsti Koivula, 61–80, 4.9.2018

Viranomaistaho, eläinlääkärit:

Anu-Riikka Rantala, 41–60, 8.11.2018

Kuura Nieminen, 41–60, 12.11.2018

Jarkko Oksanen, 41–60, 25.11.2018

Luonnonsuojelutaho:

Kari Palo, 41–60, 9.11.2018

Paju Kallio, 21–40, 13.11.2018

Misa Virtanen, 21–40, 19.11.2018

Mari Tolkkinen, 21–40, 28.11.2018

Painamattomat lähteet

Ahola, Niina (2018) Poliittinen antropologia. Viitattu: 16.10.2018 URI: <https://antroblogi.fi/poliittinen-antropologia/>

Ahto-Hakonen, Jenni (2016) Työvälineyden ja eläinkumppanuuden rajoilla: Poliisikoiranohjaajan ja poliisikoiran suhteen kulttuurinen malli 2010-luvun Suomessa. Pro gradu -tutkielma. Oulu, Oulun yliopisto.

Anttonen, Taru (2010) Tuotantoyksiköstä yksilöksi: Eläintuotanto ja eläimet politisoituneissa kuluttajakonstruktioissa. Pro gradu -tutkielma. Itä-Suomen yliopisto.

Asetus lemmikkieläinten suojelua koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen voimaansaattamisesta 49/1992 Viitattu 13.2.2019 URI: <http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1992/19920049>

Eläinpoliittinen kysely 2019 (2019) Viitattu 22.4.2019 URI: <http://elainpolitiikka.fi/elainpoliittinen-kysely-2019/>

Eläinsuojelulaki 247/1996 Viitattu 13.2.2019 URI: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19960247>

Eläinten terveys ja hyvinvointi -yksikkö (2019) Villiintyneisiin kissoihin liittyvä lainsäädäntö. Ruokavirasto, valvontaosasto. Viitattu 12.4.2019 URI: <https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/viljelijat/elaintenpito/elainten-hyvinvointi/villikissat.pdf>

Hanhinen, Hanna (2018) Löytöeläintaloille päättyy vuosittain noin 10 000 kissaa – eikä ongelma ole helpottamassa, kertovat auttajat. Viitattu: 13.2.2019 URI: <https://yle.fi/uutiset/3-10438197>

Hallituksen esitys HE 154/2018 vp (2019) Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eläinten hyvinvoinnista ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Viitattu: 24.4.2019 URI: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_154+2018.aspx

Helsingin kaupunki (2019) Valvontaeläinlääkärit ja poliisin tutkintaryhmä eläinten asialla. Helsingin kaupunki uutiset. Viitattu 12.2.2019 URI: <https://www.hel.fi/uutiset/fi/kaupunkiymparisto/elainsuojelu-110119>

Hirsjärvi-Kallioinen, Paula (2014) Löytöeläimet – Kartoitus nykytilasta. Viitattu: 11.12.2018 URI: https://mmm.fi/documents/1410837/1858027/L%C3%B6yt%C3%B6el%C3%A4imet_Kartoitus+nykytilanteesta.pdf/420dc2cc-0dba-48c7-9269-8519df5ba822/L%C3%B6yt%C3%B6el%C3%A4imet_Kartoitus+nykytilanteesta.pdf

Jyrinki, Henna (2010) Lemmikinomistajan monet kasvot: Moniparadigmainen tutkimus kuluttajasubjektista lemmikkeihin liittyvässä kuluttamisessa. Väitöskirja. Vaasan yliopisto.

Järjestyslaki 612/2003 Viitattu: 13.2.2019 URI: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030612>

Kaakinen, Elina; Massa, Silja & Tolvanen, Pauliina (2019) Kuka kutsui suden. Viitattu: 10.4.2019 URI: <https://yle.fi/uutiset/3-10727948>

Kriittisen eläintutkimuksen verkosto (2019) Verkosto. Viitattu: 21.4.2019 URI: <http://www.elaimiksi.fi/verkosto/>

Kupsala, Saara (2011) Eläinten aseman muuntuminen Suomessa. Yhteiskuntatieteellinen selvitys maa- ja metsätalousministeriölle eläinsuojelulain kokonaisuudistusta varten. Viitattu: 13.4.2019 URI: <https://mmm.fi/documents/1410837/1858027/El%C3%A4inten+aseman+muuntuminen+Suomessa.pdf/>

Laki vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta. 1709/2015 Viitattu 12.4.2019 URI: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20151709>

Lauhava, Salla (2013) ”Syvissä vesissä”: Ympäristökiista Viinivaaran pohjavesihankkeesta 2000-luvun alussa. Pro gradu -tutkielma, Oulun yliopisto.

Luonnonsuojelulaki 1096/1996 Viitattu 24.4.2019 URI: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1996/19961096>

Maa- ja metsätalousministeriö (2019) Eläinsuojelulaista tulee eläinten hyvinvointilaki. Viitattu: 13.4.2019 URI: <https://mmm.fi/elainsuojelulaki>

Metsästyslaki 615/1993 Viitattu 13.2.2019 URI: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19930615>

Nurmela, Juha (2014) Joka kolmannessa kodissa asuu lemmikki. Viitattu: 12.2.2019 URI: <http://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2014/joka-kolmannessa-kodissa-asuu-lemmikki/>

Nurmi-Tuominen, Sonja & Harmaala, Heidi (2013) Hyvinvoiva kissa. SEY:n opas kissanhoitoon. Viitattu: 18.4.2019. URI: https://www.sey.fi/images/Julkaisut/hyvinvoiva_kissa_opas.pdf

Kennelliitto (2019) Jalostustietojärjestelmä. Viitattu: 12.2.2019 URI: <https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/jalostustietojarjestelma>

Kissaliitto (2019) Kissaliiton kotisivu Viitattu: 12.2.2019 URI: <https://www.kissaliitto.fi/>

Meijer, Eva R. (2017) Political animal voices. Thesis. University of Amsterdam.

Ollila, Tiina (2019) Vieraslajivihaa eli tappofantasioita ja poliittista jahtia. Viitattu: 12.4.2019. URI: <http://www.elaimiksi.fi/2019/01/31/tiina-ollila-vieraslajivihaa-eli-tappofantasioita-ja-poliittista-jahtia/>

Penttinen, Sari (2017) Vapaana kulkeva kissa saalistaa maaseudulla jyrksijöitä mutta tuhoaa taajamissa lintukantoja. Maaseudun tulevaisuus. Viitattu: 13.2.2019 URI: <https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/ymp%C3%A4rist%C3%B6/vapaana->

kulkeva-kissa-saalistaa-maaseudulla-jyrsij%C3%B6it%C3%A4-mutta-tuhoaa-taajamissa-lintukantoja-1.196129

Pulli, Kati (2019) Kahdeksan vuoden urakka. Viitattu: 12.2.2019 URI: <https://www.elaintenystava.fi/artikkelit/meilt%C3%A4/271>

Pulli, Kati & Lahtinen, Veikka (2019) Eläinsuojelulain uudistus kaatui – SEYn ja Animalian päätavoitteina uudelle vaalikaudelle eläinten häkkikasvatuksen ja turkistarhauksen lopettaminen. Viitattu: 8.4.2019 URI: <https://www.sey.fi/ajankohtaista/tiedotteet/1137>

Raevaara, Tiina (2018) Suomalaisten erityinen kissasuhde vaatii petraamista. Suomen kuvalehti. Viitattu: 8.10.2018 URI: <https://suomenkuvalehti.fi/tarinoitatieteesta/suomalaisten-erityinen-kissasuhde-vaatii-petraamista/?shared=1586-5364b9ce-999>

Rantanen, Elina (2010) Toksoplasman esiintyvyys suomalaisissa kissoissa. Eläinlääketieteen lisensiaatin tutkielma. Helsinki, Helsingin yliopisto.

Ruokavirasto (2019a) Mikä on Ruokavirasto? Viitattu 24.4.2019 URI: <https://www.ruokavirasto.fi/tietoa-meista/mika-on-ruokavirasto/>

Ruokavirasto (2019b) Eläinsuojeluviranomaiset Suomessa. Viitattu 12.2.2019 URI: <https://www.ruokavirasto.fi/viljelijat/elaintenpito/elainten-hyvinvointi/elainsuojelun-valvonta/elainsuojeluviranomaiset-suomessa/>

Ruokavirasto (2019c) Toksoplasmoosi. Viitattu: 8.2.2019 URI: <https://www.ruokavirasto.fi/teemat/zoonoosikeskus/zoonoosit/loisten-aiheuttamat-taudit/toksoplasmoosi/>

Saarinen, Sini (2015) Eläkeläisten kissasuhteet. Kissat eläkeläisten kodeissa, perheissä ja suhdeverkostoissa. Pro gradu -tutkielma. Itä-Suomen yliopisto.

Saranpää, Karoliina (2011) Eläinten merkitys vanhustyössä – Tapaustutkimus Teppo-kissan merkityksestä palvelutalo Vuoroparin arjessa. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta (2016) Eläimellä on itseisarvo. Viitattu 22.4.2019 URI: https://mmm.fi/documents/1410837/1879706/Kannaotto_El%C3%A4imell%C3%A4+on+itseisarvo_2.11.2016.pdf/

SEY, Suomen eläinsuojeluyhdistysten liitto ry (2019) Yhdeksän kissamyyttiä. Viitattu 9.4.2019. URI: <http://kissatieto.fi/yhdeksan-kissamyyttia>

The 5th European Conference for Critical Animal Studies (2017) Konferenssin kotisivu. Viitattu: 13.2.2019 URI: <https://animalsconferencelund.wordpress.com/>

Valtioneuvoston asetus koirien, kissojen ja muiden pienikokoisten seura- ja harrastuseläinten suojelusta 674/2010 Viitattu 13.2.2019 URI: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20100674>

Viitala, Noora (2017) "Ikkuna toiseen maailmaan": Kehysanalyttinen tulkinta järjestötoimijoiden näkökulmista kummilapsityön järjestäytymiseen, legitimaatioon ja kestävyyteen. Pro gradu -tutkielma, Oulun yliopisto.

Painetut lähteet

Aaltola, Elisa (2004) Eläinten moraalinen arvo. Tampere, Vastapaino.

Aaltola, Elisa & Keto, Sami (2015) Johdanto: Toislajisena ihmisen maailmassa. Teoksessa Aaltola, Elisa & Keto, Sami (toim.) Eläimet yhteiskunnassa. Helsinki, Into Kustannus Oy. 7–13.

Alastalo, Marja & Åkerman, Maria (2010) Asiantuntijahaastattelun analyysi: faktojen jäljillä. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna; Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere, Vastapaino. 372–392.

Alasuutari, Pertti (1992) *Desire and Craving: A Cultural Theory of Alcoholism*. Albany, State University of New York Press.

Alasuutari, Pertti (2011) *Laadullinen tutkimus 2.0. (Neljäs, uudistettu painos)* Tampere, Vastapaino.

Alger, Janet M. & Alger, Steven F. (2011) *Cat culture: The social world of a cat shelter*. Philadelphia, Temple University Press.

Bateson, Gregory (1955) A Theory of Play and Fantasy. *Psychiatric Research Reports*. 2: 39–51.

Burns, Tom (1992) Erving Goffman. London & New York, Routledge.

Carrier, James G. (1996) Consumption. In Barnard, Alan & Spencer, Jonathan (edit.) *Encyclopedia of Social and Cultural Anthropology*. London & New York, Routledge. 128–129.

Davis, Karen (2011) Procrustean Solutions to Animal Identity and Welfare Problems. In Sanbonmatsu, John (edit.) *Critical Theory and Animal Liberation*. Lanham & Boulder & New York & Toronto & Plymouth, Rowman & Littlefield Publishers. 35–53.

DeMello, Margo (2012) *Animals and Society: An Introduction to Human-animal Studies*. Columbia, Columbia University Press.

Donaldson, Sue & Kymlicka, Will (2011) *Zoopolis: A Political Theory of Animal Rights*. Oxford, Oxford University Press.

Drew, Lara & Taylor, Nik (2014) *Engaged Activist Research. Challenging Apolitical Objectivity*. In Nocella II, Anthony J.; Sorenson, John; Socha, Kim and Matsuoka, Atsuko (edit.) *Defining Critical Animal Studies. An Intersectional Social Justice Approach for Liberation*. New York, Peter Lang. 158–176.

Eläinten hyvinvointikeskus (2016) *Eläinten hyvinvointi Suomessa. Kansallinen eläinten hyvinvointiraportti II*. Viitattu 12.2.2019 Luettavissa elektronisesti osoitteessa, URI: https://www.elaintieto.fi/wp-content/uploads/2016/06/EI%C3%A4inten_hyvinvointi_Suomessa.pdf

Eläinten hyvinvointikeskus (2012) *Eläintenpito Suomessa. Liite kansalliseen eläinten hyvinvointiraporttiin*. Viitattu 12.2.2019 Luettavissa elektronisesti osoitteessa, URI: <https://www.elaintieto.fi/wp-content/uploads/2015/12/Liite-1ldirw3.pdf>

Erickson, Paul A. & Murphy, Liam D. (2016) *A History of Anthropological Theory (Fifth Edition)* University of Toronto Press, Higher Education Division.

Eriksen, Thomas Hylland (2004) *Toista maata? Johdatus antropologiaan*. (3. painos) Helsinki, Gaudeamus.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. (7. painos) Tampere, Vastapaino.

Franklin, Adrian (1999) *Animals & Modern Cultures. Sociology of Human–Animal Relations in Modernity*. London & Thousand Oaks & New Delhi, SAGE Publications.

Goffman, Erving (1974) *Frame Analysis. An Essay on the Organization of Experience*. Boston, Northeastern University Press.

Gray, Peter B. & Young, Sharon M. (2011) *Human-Pet Dynamics in Cross-Cultural Perspective*. In *Anthrozoös*, 24:1, 17–30.

Griffiths, Huw; Poulter, Ingrid and Sibley, David (2000) *Feral cats in the city*. In Philo, Chris & Wilbert, Chris *Animal Spaces, Beastly Places: New geographies of human–animal relations*. London & New York, Routledge. 59–72.

Gudeman, Stephen (1996) *Economic anthropology*. In Barnard, Alan & Spencer, Jonathan (edit.) *Encyclopedia of Social and Cultural Anthropology*. London & New York, Routledge. 172–178.

Haavisto, Ilkka & Kiljunen, Pentti (2009) *Kapitalismi kansan kärkeä: EVAn kansallinen arvo ja asennetutkimus 2009*. Helsinki, Taloustieto Oy.

Haila, Yrjö & Lähde, Ville (2003) Luonnon poliittisuus: Mikä on uutta? Teoksessa Haila, Yrjö & Lähde, Ville (toimit.) Luonnon politiikka. Tampere, Osuuskunta Vastapaino. 7–36.

Hamilton, Lindsay & Taylor, Nik (2017) *Ethnography after Humanism. Power, Politics and Method in Multi-Species Research*. London, Palgrave Macmillan.

Harju, Aki (2019) Pohjoisen kaivokset suomalaisissa sanomalehdissä. Väitöskirja. Oulu, Oulun yliopisto.

Heywood, Andrew (2013) *Politics*. (4th edition) Basingstoke, Palgrave Macmillan.

Hiedanpää, Juha & Ratamäki, Outi (2015) Suden kanssa. Teoksessa Hiedanpää, Juha & Ratamäki, Outi (toim.) Suden kanssa. 5–15. Rovaniemi, Lapin yliopistokustannus.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2008) Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki, Gaudeamus Helsinki University Press.

Hurn, Samantha (2012) *Humans and Other Animals: Cross-cultural Perspectives On Human-animal Interactions*. London & New York: Pluto Press

Hyvärinen, Esko; Juslén, Aino; Kemppainen, Eija; Uddström, Annika & Liukko, Ulla-Maija (toim.) (2019) Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja. Helsinki, Suomen ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus.

Häkkinen, Kaisa (2002) Eläin suomen kielessä. Teoksessa Ilomäki, Henni ja Lauhakangas, Outi (toimit.) Eläin ihmisen mielenmaisemassa. Helsinki, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 26–62.

Hämeenaho, Pilvi & Koskinen-Koivisto, Eeva (2014) Etnografian ulottuvuudet ja mahdollisuudet. Teoksessa Hämeenaho, Pilvi & Koskinen-Koivisto, Eeva (toim.) Moniulotteinen etnografia. Helsinki, Ethnos ry. 7–31.

Högbacka, Riitta & Aaltonen, Sanna (2015) Refleksiivisyyden ulottuvuudet. Teoksessa Aaltonen, Sanna & Högbacka, Riitta (toim.) Umpikujasta oivallukseen. Refleksiivisyys empiirisessä tutkimuksessa. Tampere, Tampere University Press. 9–31.

Ilomäki, Henni ja Lauhakangas, Outi (2002) Lukijalle. Teoksessa Ilomäki, Henni ja Lauhakangas, Outi (toimit.) Eläin ihmisen mielenmaisemassa. Helsinki, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 7–25.

IPCC (2018) *Global Warming of 1.5 °C. An IPCC special report on the impacts of global warming of 1,5 °C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission path-ways, in the context of strengthening the global*

response to the threat of climate change, sustainable development, and efforts to eradicate poverty. Luettu 12.4.2019. URI: https://report.ipcc.ch/sr15/pdf/sr15_spm_final.pdf

Jokelainen, Pikka (2013) Wild and domestic animals as hosts of *Toxoplasma gondii* in Finland. Dissertation. Helsinki, University of Helsinki.

Jääskeläinen, Terhi (2015) Selvitys koirien ja kissojen pakollisesta tunnistusmerkinnästä ja rekisteröinnistä. Eläinten hyvinvointikeskus. Viitattu 12.2.2019 Luettavissa elektronisesti osoitteessa, URI: http://www.elaintieto.fi/wp-content/uploads/2016/02/merkint%C3%A4_rekisteriselvitys_200315.pdf

Kainulainen, Pauliina (2009) Johdanto: Ihmistieteiden anti eläintutkimukselle. Teoksessa Kainulainen, Pauliina & Sepänmaa, Yrjö (toim.) Ihmisten eläinkirja. Muuttuva eläinkulttuuri. Helsinki, Gaudeamus Helsinki University Press. 11–18.

Kallinen, Timo (2012) Luonto fetissinä ja laskelmana. Teoksessa Kallinen, Timo; Nygren, Anja & Tammisto, Tuomas (toimit.) Ympäristö ja kulttuuri. Helsinki, Sosiaalitieteiden laitoksen julkaisuja 2012: 11. 61–82.

Karvonen, Erkki (2000) Tulkintakehys (frame) ja kehystäminen. Tiedotustutkimus. 23:2, 78–84.

Keinänen, Minna & Nyman, Harri (2012) Kissojen Suomi. Katit historian poluilla. Helsinki, Suomen Kirjallisuuden Seura.

Koskela, Tarja (2017) Optimaalinen eläinsuojelu rikosprosesseissa ja julkishallinnossa. Väitöskirja. Joensuu, Itä-Suomen yliopisto.

Kowalczyk, Agnieszka (2014) Mapping non-human resistance in the age of biocapital. In Taylor, Nik & Twine, Richard (edit.) The Rise of Critical Animal Studies: From the Margins to the Centre. London & New York, Routledge. 165–200.

Kupsala, Saara & Tuomivaara, Salla (2004) Sosiologinen eläintutkimus – eläinten yhteiskunnallinen merkitys sosiologian tutkimuskohteena. Sosiologia 4/2004. 310–321.

Kupsala, Saara (2015) Eläinten näkyvyys ja eriarvoinen kohtelu. Teoksessa Aaltola, Elisa & Keto, Sami (toim.) Eläimet yhteiskunnassa. Helsinki, Into Kustannus Oy. 77–82.

Lapavitsas, Costas (2003) Money as Money and Money as Capital in a Capitalist Economy. In Saad-Filho, Alfredo (edit.) Anti-Capitalism. A Marxist Introduction. London & Sterling, Pluto Press. 59–72.

Layton, Robert (1997) *An introduction to theory in anthropology*. Cambridge, Cambridge University Press.

Leinonen, Riitta-Marja (2013) *Palvelijasta terapeutiksi: Ihmisen ja hevosen suhteen muuttuvat kulttuuriset mallit Suomessa*. Väitöskirja. Oulu, Oulun yliopisto.

Lem, Winnie & Leach, Belinda (2002) Introduction. In Lem, Winnie & Leach, Belinda (edit.) *Culture, Economy, Power: Anthropology As Critique, Anthropology As Praxis*. Albany, State University of New York Press.

Lind, Johanna (2015) Antropologin refleksiivisyys tutkijan oppimisena. Teoksessa Aaltonen, Sanna & Högbäck, Riitta (toim.) *Umpikujasta oivallukseen. Refleksiivisyys empiirisessä tutkimuksessa*. Tampere, Tampere University Press. 35–60.

Luhtakallio Eeva (2012) Esipuhe. Vuorovaikutuksen sosiologian juurilla. Teoksessa Goffman, Erving; Luhtakallio, Eeva & Koskinen, Kaisa. *Vuorovaikutuksen sosiologia*. Vastapaino, Tampere. 7–21.

Lummaa, Karoliina & Rojola, Lea (2014) Johdanto: Mitä posthumanismi on? Teoksessa Lummaa, Karoliina & Rojola, Lea (toim.) *Posthumanismi*. Turku, Eetos. 13–32.

Lähdesmäki, Heta (2015) Susi yhteiskunnallisena eläimenä. Teoksessa Aaltola, Elisa & Keto, Sami (toim.) *Eläimet yhtiskunnassa*. Helsinki, Into Kustannus Oy. 185–191.

Lähdesmäki, Heta & Ratamäki, Outi (2015) Kykenemmekö luopumaan susifetisistä? – Kriittinen luenta suomalaisesta susihistoriasta. Teoksessa Hiedanpää, Juha & Ratamäki, Outi (toim.) *Suden kanssa*. Rovaniemi, Lapin yliopistokustannus. 16–41.

Maa- ja metsätalousministeriö (2012) *Kansallinen vieraslajistrategia*. Helsinki, Maa- ja metsätalousministeriö.

Manning, Philip (1992) *Erving Goffman and Modern Sociology*. Cambridge, Polity Press.

Milton, Kay (2002) *Loving nature: Towards an ecology of emotion*. London, Routledge, Taylor & Francis Group.

Mullin, Molly (2002) Animals and Anthropology. *Society & Animals*, 10:4. 387–393.

Mullin, Molly (2010) Anthropology's Animals. In DeMello, Margo (edit.) *Teaching the Animal. Human–Animal Studies across the Disciplines*. New York, Lantern Books. 145–154.

Murray, Mary (2011) *The Underdog in History: Serfdom, Slavery and Species in the Creation and Development of Capitalism*. In Taylor, Nik & Signal, Tania (edit.) *Theorizing Animals. Re-thinking Humanimal Relations*. Leiden & Boston, Brill. 87–106.

Nieminen, Hannu (2001) *Sata vuotta eläinten puolesta. Kertomus Suomen Eläinsuojeluyhdistyksen toiminnasta 1901–2001*. Helsinki, Suomen eläinsuojeluyhdistys.

Noske, Barbara (1997) *Beyond Boundaries: Humans and Animals*. Montreal, Black Rose Books.

Olsson, Pia (2005) Tutkijan vastuu ja velvollisuus – tutkimuksen eettisiä kysymyksiä. Teoksessa Korkiakangas, Pirjo; Olsson, Pia; Ruotsala, Helena (toim.) *Polkuja etnologian menetelmiin*. Helsinki, Ethnos Ry. 281–290.

O'Reilly, Karen (2009) *Key Concepts of Ethnography*. London & Thousand Oaks & New Delhi & Singapore, SAGE Publications Ltd.

Pedersen, Helena & Stănescu, Vasile (2014) Conclusion. Future directions for critical animal studies. In Taylor, Nik & Twine, Richard (edit.) *The Rise of Critical Animal Studies: From the Margins to the Centre*. London & New York, Routledge. 262–276.

Peräkylä, Anssi (1990) *Kuoleman monet kasvot: Identiteetin tuottaminen kuolevan potilaan hoidossa*. Tampere, Vastapaino.

Pietiläinen, Petri (2016) *Kissojen maailmanhistoria*. (2. painos) Helsinki, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Puroila, Anna-Maija (2002) Erwing Goffmanin kehysanalyysi sosiaalisen todellisuuden jäsentäjänä. Rovaniemi, Lapin yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunta.

Sanbonmatsu, John (2011) Introduction. In Sanbonmatsu, John (edit.) *Critical Theory and Animal Liberation*. Lanham & Boulder & New York & Toronto & Plymouth, Rowman & Littlefield Publishers. 1–32.

Streng, Joonia (1999) *Eläinsuojelu ja rikosoikeus*. Helsinki, Yliopistopaino.

Schuurman, Nora (2012) “Hevoset hevosina”: Eläimen ja sen hyvinvoinnin tulkinta. Väitöskirja. Joensuu, Itä-Suomen yliopisto.

Taylor, Nik (2011) Introduction. In Taylor, Nik & Signal, Tania (edit.) *Theorizing Animals. Re-thinking Humanimal Relations*. Leiden & Boston, Brill. 1–17.

Taylor, Nik & Signal, Tania (2011) (edit.) *Theorizing Animals. Re-thinking Humanimal Relations*. Leiden & Boston, Brill.

Taylor, Nik & Twine, Richard (2014) (edit.) Introduction. Locating the ‘critical’ in critical animal studies. In Taylor, Nik & Twine, Richard (edit.) *The Rise of Critical Animal Studies : From the Margins to the Centre*. London & New York, Routledge. 1–15.

Telkänranta, Helena (2002) *Matka kissan mieleen*. Vantaa, Sanasilta Oy.

Telkänranta, Helena (2016) *Eläin ja ihminen: Mikä meitä yhdistää?* Helsinki, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Telkänranta, Helena (2018) *Saatesanat*. Teoksessa Ylikorpi, Päivi *Kissanhoidon käsikirja*. Helsinki, Art House Oy. i–iv.

Tester, Keith (1991) *Animals & Society. The humanity of animal rights*. London & New York, Routledge.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. (Uudistettu laitos) Helsinki, Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuomivaara, Salla (2015) *Saako ihmistä sanoa eläimeksi?* Teoksessa Aaltola, Elisa & Keto, Sami (toim.) *Eläimet yhteiskunnassa*. Helsinki, Into Kustannus Oy. 57–73.

Ukkonen, Pirkko & Mannermaa, Kristiina (2017) *Jääkauden jälkeläiset. Suomen lintujen ja nisäkkäiden varhainen historia*. Helsinki, Museovirasto.

Vilkkä, Leena (1998) *Oikeutta luonnolle. Ympäristöfilosofia, eläin ja yhteiskunta*. Helsinki, Yliopistopaino.

Vilkkä, Leena (2009) *Eläinten oikeudet*. Teoksessa Kainulainen, Pauliina & Sepänmaa, Yrjö (toim.) *Ihmisten eläinkirja. Muuttuva eläinkulttuuri*. Helsinki, Gaudeamus Helsinki University Press. 21–36.

Väliverronen, Esa (1996) *Ympäristöuhkan anatomia: Tiede, mediat ja metsän sairaskertomus*. Vastapaino, Jyväskylä.

Wahlberg, Birgitta (2015) *Eläimet lain edessä*. Teoksessa Aaltola, Elisa & Keto, Sami (toim.) *Eläimet yhteiskunnassa*. Helsinki, Into Kustannus Oy. 83–96.

Warden, Lisa (2014) *Simplicity, Complexity, and Chaos in ABC: Obstacles to the Successful Implementation of Dog Population Management in India*. In Sorenson, John (edit.) *Critical Animal Studies. Thinking the Unthinkable*. Toronto, Canadian Scholars’ Press Inc. 253–267.

Ylikorpi, Päivi (2018) (3., uudistettu laitos) *Kissanhoidon käsikirja*. Helsinki, Art House Oy.

Liitteet

Liite 1

Teemahaastattelurunko / Järjestötahot

Nimi: Haluatko esiintyä tutkielmassa omalla nimelläsi vai toivotko, että nimeäsi ei paljasteta?

Ikäryhmä: 21–40, 41–60, 61–80

Kotipaikkakunta

Ammatti

Taustatietoa

1. Minkälainen tausta sinulla on kissojen kanssa?

- Omat kokemukset? Muistot? Omia kissoja?

2. Voisitko kertoa hiukan järjestöstä, jossa toimit? Kauanko olet ollut mukana? Minkälaista toimintaa järjestössä tehdään?

Kissan asema Suomessa

3. Minkälaisia ajatuksia kissaan ja kissoihin Suomessa mielestäsi liitetään?

4. Mistä uskot suomalaisen kissakäsityksen muodostuvan?

5. Millä tavalla kuvailisit kissan asemaa Suomessa?

6. Millä tavalla kissoihin suhtaudutaan järjestössä/yhdistyksessä, jossa toimit?

7. Minkälainen asema kissalla on mielestäsi suomalaisessa eläinsuojelussa?

- Mistä ajattelet tämän aseman johtuvan?

8. Onko kissan asema Suomessa mielestäsi muuttunut viimeisen 20 vuoden aikana? Millä tavoin? Mistä uskot sen johtuvan?

9. Onko kissan asemassa mielestäsi eroa eri asuinalueilla, esim. kaupunki vs. maaseutu?

Kissojen hylkääminen / kodittomat kissat

10. Minkälaisia ajatuksia sinulla on Suomessa tapahtuvasta kissojen hylkäämisestä ja kodittomista kissoista?

11. Millainen suhtautuminen järjestölläsi on kissojen hylkäämiseen?

12. Mistä ajattelet kissojen hylkäämisen johtuvan?

Kissan aseman parantaminen

13. Onko mielestäsi tarvetta parantaa kissan asemaa Suomessa?

14. Millä tavoilla kissan asemaa voisi mielestäsi parantaa Suomessa?

15. Minkälainen kanta kissan aseman parantamiseen on järjestöllä, jossa toimit?

16. Onko sinulla jotain sellaista mielessä, jota en vielä kysynyt? Jotain lisättävää tai kysymyksiä?

Teemahaastattelurunko / Viranomaistaho

Nimi: Haluatko esiintyä tutkielmassa omalla nimelläsi vai toivotko, että nimeäsi ei paljasteta?

Ikäryhmä: 21–40, 41–60, 61–80

Kotipaikkakunta

Ammatti

Taustatietoa

1. Minkälainen tausta sinulla on kissojen kanssa?

- Omat kokemukset? Muistot? Omia kissoja?

2. Voisitko kertoa hiukan omasta työstäsi? Kauanko olet tehnyt tätä työtä?

Kissan asema Suomessa

3. Minkälaisia ajatuksia kissaan ja kissoihin Suomessa mielestäsi liitetään?

4. Mistä uskot suomalaisen kissakäsityksen muodostuvan?

5. Millä tavalla kuvailisit kissan asemaa Suomessa? Miten se näkyy esim. omassa työssäsi?

6. Minkälainen asema kissalla on mielestäsi suomalaisessa eläinsuojelussa?

- Mistä ajattelet tämän aseman johtuvan?

7. Onko kissan asema Suomessa mielestäsi muuttunut viimeisen 20 vuoden aikana? Millä tavoin? Mistä uskot sen johtuvan?

8. Onko kissan asemassa mielestäsi eroa eri asuinalueilla, esim. kaupunki vs. maaseutu?

Kissojen hylkääminen / kodittomat kissat

9. Minkälaisia ajatuksia sinulla on Suomessa tapahtuvasta kissojen hylkäämisestä ja kodittomista kissoista?

10. Mistä ajattelet kissojen hylkäämisen johtuvan?

Kissan aseman parantaminen

11. Onko mielestäsi tarvetta parantaa kissan asemaa Suomessa?

12. Millä tavoilla kissan asemaa voisi mielestäsi parantaa Suomessa?

13. Onko sinulla jotain sellaista mielessä, jota en vielä kysynyt? Jotain lisättävää tai kysymyksiä?

Liite 2

Suostumus tutkimukseen osallistumiseen

Osallistujan tiedot

Nimi _____

syntymäaika ja -paikka _____

Asuinpaikka _____

Yhteystiedot (sähköposti ja/tai puh. nro) _____

Opinnäytetyön aihe sekä tekijä

Olen kulttuuriantropologian maisteriopiskelija ja teen pro gradu -tutkielmaa, jossa tutkin kissan yhteiskunnallista asemaa haastatteleamalla eläinsuojeluviranomaisia, eläinsuojelun paikallistason piirissä toimivia henkilöitä ja luonnonsuojelujärjestöjen edustajia. Tarkoitukseni on tutkia, millainen asema kissalla on suomalaisessa yhteiskunnassa ja miten kissan asemaa voitaisiin parantaa.

Nimi: Anna-Maria Maimanen

Yhteystieto: xxxx, xxxx

Jos sinulla on kysymyksiä tutkielmasta ja sen sisällöstä, voit ottaa yhteyttä minuun. Voit myös ottaa yhteyttä opinnäytetyöni ohjaajiin, Oulun yliopiston kulttuuriantropologian professori Hannu Heikkiseen ja tutkijatohtori Riitta-Marja Leinoseen.

Hannu Heikkinen: xxxx

Riitta-Marja Leinonen: xxxx

Aineistonkeruun eteneminen

Opinnäytetyöni aineisto koostuu nauhoitetuista haastatteluista ja tutkijan aineistonkeruun aikana tekemistä kenttätömuistiinpanoista. Kenttätömuistiinpanot ovat tutkijan omia päiväkirjamerkintöjä havainnoistaan. Haastatteluille varattu aika on noin tunti. Tutkija voi myös osallistua tapahtumiin, jotka liittyvät tutkielman aihealueeseen ja kerätä niistä aineistoa, esimerkiksi valokuvaten ja havainnoiden.

Aineistonkeruuseen osallistuvan oikeudet

Jokaisella opinnäytetyöni aineistonkeruuseen osallistuvalla on oikeus anonymiteettiin eli kenenkään nimeä tai mitään muutakaan henkilökohtaista tietoa ei julkaista ilman osallistuvan henkilön kirjallista suostumusta. Haastattelutilanteessa haastateltavalla on oikeus kieltäytyä vastaamasta kysymyksiin, joihin hän ei halua vastata. Osallistuvilla henkilöillä on myös oikeus saada mahdolliset oheismateriaalit, häntä itseään koskeva tutkimusaineisto, aineiston pohjalta syntyvä tutkielma ja mahdolliset tieteelliset julkaisut itselleen.

Tutkimukseen osallistuvalla on oikeus esiintyä omalla nimellään tutkielmassa ja mahdollisissa tieteellisissä julkaisuissa. Osallistujat voidaan myös koodata (esim. H1, H2) tai heille voidaan keksiä nimet.

Annan suostumukseni haastatteluun

☐ Kyllä

☐ Ei

Nimeäni saa käyttää opinnäytetyössä ja julkaisuissa

☐ Kyllä

☐ Ei

Haluan saada kopion tutkimusmateriaalin pohjalta syntyneestä työstä ja julkaisuista

☐ Kyllä

☐ Ei

Annan suostumukseni aineiston tallentamiseen Kulttuuriantropologian oppiaineen opetus- ja tutkimusarkistoon *.

☐ Kyllä

☐ Ei

_____
Osallistuvan allekirjoitus sekä nimenselvennys

_____
Aika

_____
Tutkielman tekijän allekirjoitus sekä nimenselvennys

Suostumus täytetään kahtena (2) kappaleena.

* Kulttuuriantropologian oppiaineen opetus- ja tutkimusarkisto (KAA) sijaitsee Oulun yliopiston Humanistisessa tiedekunnassa ja on osa Oulun yliopiston arkistoa. Arkistoon talletettua materiaalia voidaan luovuttaa sieltä tutkimus- ja opetuskäyttöön. Aineiston käyttäjän on määriteltävä käyttötarkoitus kirjallisesti ennen kuin hän saa aineistoja käyttöönsä, ja käyttöluvan voi myöntää ainoastaan oppiaineen pääedustaja eli kulttuuriantropologian professori. Aineiston käyttäjät veloitetaan käyttöehtositoumuksella noudattamaan arkiston käyttösääntöjä, tietosuoja- ja tekijänoikeuslainsäädäntöä sekä erikseen annettavia ohjeita aineiston käytöstä. Arkistoidussa materiaalissa henkilötiedot säilyvät, mutta mahdolliset opinnäytetyöt, raportit ja julkaisut anonymisoidaan aina, mikäli tutkimukseen osallistuja on näin halunnut.